

RADU TEODORESCU

PRIETENIA CREȘTIN ORTODOXĂ ÎN CONTEXTUL DUȘMĂNIILOR GLOBALE

Cugir 2026

CUPRINS

Introducere

1. Orient și Occident: o veche dușmănie
2. Dușmăniile între popoare: cauza la mai multe războaie
3. Dușmănia: un arhetip prezent la scară globală
4. Prietenia: o cale a păcii între popoare
5. De ce să vedem în semenul nostru un dușman pe când putem să vedem în el un prieten?
6. Prietenia creștin ortodoxă: o nevoie existențială a sufletului uman

Concluzii

INTRODUCERE

Până în secolul XX umanitatea a cunoscut mai multe războaie dar în nici un caz două războaie mondiale. Acest lucru s-a datorat faptului fiindcă se poate deduce că dușmănia dintre oameni și popoare poate să prindă cote globale sau planetare. Nu vom analiza în această introducere factorii care au dus la aceste două războaie mondiale ci mai mult asupra faptului că acolo unde există război nu poate să existe prietenie.

Am găsit de cuviință să scriem o carte despre prietenie dar nu oricum ci mai mult cum este văzută și tratată prietenia în sens creștin ortodox. Aceasta fiindcă este bine să știm că în spiritualitatea creștin ortodoxă există o lungă istorie a prieteniei. Să ne aducem aminte că Iisus a plâns pentru Lazăr prietenul lui mort de trei zile. Se poate ca în baza la această prietenii El să fi ajuns să Îl învieze pe Lazăr. O altă prietenie celebră în istoria biblică a fost cea dintre Sfinții apostoli Petru și Pavel care deși au avut mai multe diferențe de opinie aveau să se întărească unul pe altul în a primii cununa martiriul la Roma în anul 67.

Ce să mai spunem despre prietenia dintre sfinții trei ierarhi capadoceni: Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Ioan Gură de Aur și Sfântul Vasile cel Mare? Această prietenie deși a început în tinerețe a durat toată viața.¹ Iată ce spunea despre prietenie regretatul teolog creștin ortodox Costion Nicolescu: „prietenia "se leagă", și o legi cam totdeauna cu gândul că o să te legi prin ea pe viață. Nici o prietenie nu se leagă cu gândul că va fi dezlegată. Ea este, pe cât se pare, singura relație care a fost ferită de orice instituționalizare, și nici Biserica nu s-a simțit datoră să-i formalizeze inefabilitatea prin vreo Taină sau vreo ierurgie. Dacă ceva contează până la urmă pe cerul ființei tale, apoi aceasta este constelația prietenilor, stele cu felurite străluciri, aflate la distanțe diferite, dar toate limpezi și devotate. În tine, prietenia adevărată nu se împarte, ea rămâne mereu întreagă pentru fiecare prieten al tău, are ceva euharistic în ea.”²

Prietenia este un subiect de intersecție la mai multe discipline:

- sociologia,
- antropologia,
- spiritualitatea,
- psihologia
- sau relațiile internaționale.

În această carte vom încerca să creionăm care sunt trăsăturile fundamentale ale prieteniei în sens creștin ortodox. Aceasta fiindcă este fără doar și poate un lucru demn de atenția noastră

- să promovăm
- și să susținem

prietenia într-un context în care *ciognirea civilizațiilor* a ajuns să creeze dușmăniile globale. Este greu de crezut pentru noi creștinii ortodocși dar în istorie și în lumea de azi sunt mai mulți care susțin și promovează dușmănia.

Tot despre prietenie teologul Costion Nicolescu spunea: „prietenia reprezintă pentru relația umană ceea ce este poezia pentru exprimare: maximum maximorum! Toate relațiile importante mântuirii noastre conțin, potențial, măcar o umbră de prietenie. De aceea, oamenii tind spre ea ca împlinire întru veșnicie. De aceea, sămânța aceasta trebuie cultivată cu grijă și gelozie apărătoare. Dacă Hristos a adus și ne-a lăsat porunca cea nouă a iubirii (Ioan 13, 34), apoi urmarea ei până la capăt va conduce cu necesitate la prietenie. Prietenia este iubirea transfigurată, sublimată, paradiziacă. Ea trece falnică și fără păs barierele artificiale: vârsta, genul, timpul, spațiul... Relațiile noastre de iubire sunt împlinite numai în măsura în care măcar ating umbra a toate vindecătoare a prieteniei. Relația părinte - copil, frate - soră, soț - soție, maestru - discipol, duhovnic - fiu duhovnicesc, iubit - iubită, toate sunt împlinite numai atunci când sfârșesc în prietenie. Fiecare tip de prietenie are, pe lângă exprimările comune, generale, și manifestări specifice, căci infinite sunt nuanțele prieteniei, după cei ce se potrivesc întru ea.”³

Sunt mai multe regiuni – cum este Orientul Mijlociu – în care dușmănia este o stare de spirit. De ce? Fiindcă aceste popoare de mai multe sute de ani au respins religia iubirii propovăduită de Domnul Hristos. Acolo unde nu există iubire frățască sau mai bine spus iubire agapică nu poate să existe decât război și violență. Aceasta fiindcă

¹ A se vedea *Cele mai frumoase predici. Sfinții Trei Ierarhi* (Editura Lumea Credinței, 2019).

² Costion Nicolescu, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-prietenie-24700.html> (accesat pe 29.09.2025).

³ Idem.

trebuie să știm că au existat mai multe culturi ale violenței. Să nu uităm că în antichitate păgânii aveau chiar zei ai războiului:

- Ares la greci,
- Marte la romani,
- Morrigan la celti,
- Neith la egipteni
- sau Aesma la perși.⁴

Este evident că într-o asemenea lume religia iubirii a lui Hristos s-a confruntat cu multă opoziție și cam trei secole creștinii au fost persecutați și uciși.⁵

Ceea ce este cert este că în lumea noastră gama dușmăniilor este mare. În lumea politică din cele mai vechi timpuri asistăm la asasinate politice care se pare că se tot repetă și nu vor să evolueze. În lumea finanțelor și a bogătașilor de mai multe ori apare dușmănia între magnați rivali. La fel de bine poate cea mai veche dușmănie din toate timpurile este dușmănia dintre bogați și săraci care deși au trecut atât de multe secole încă nu s-a reușit să fie rezolvată.

Tot despre prietenie teologul Costion Nicolescu spunea: „prietenia este reciprocă interioritate, perihoreză mistică. Prietenia este împreună - suferință, dar, totuși, parcă în mai mare măsură împreună - bucurare. Chiar și suferința cea mai mare se estompează, în parte, atunci când o trăiești împreună cu prietenul. Dar bucuria, în schimb, cum mai sporește ea! Pentru mine, prieten este persoana cu care aș pleca fără nicio rezervă într-o călătorie nesfârșită. Încrederea în el este fără țărături.”⁶

Prin urmare deși au trecut 2000 de ani de când Domnul Iisus Hristos pe meleagurile Israelului a ajuns să producă iubirea și legea iubirii, ei bine și în zilele noastre se simte nevoia să fie

- cultivată
- și propovăduită

iubirea prietenească, un lucru care de mai multe ori s-a dovedit a fi un sacrificiul suprem. Se știe că de exemplu unei slujnice că la un moment dat ea și stăpâna ei au fost închise la închisoare. Stăpâna urma să fie condamnată la pedeapsa cu moartea. În dimineața execuției stăpâna nu se trezise și servitoarea profitând de întunericul ce nu s-a risipit s-a dat ea că este cea care trebuia să fie executată. A primit să moară ea în locul stăpânei ei.⁷

Este foarte adevărat că în istorie au existat mai mulți semeni care sub o formă sau alta au ajuns să își dea viața pentru prietenii lor. Tot teologul Costion Nicolescu spunea în acest sens: „relația cu prietenul este absolut personală, nimeni și nimic nu se poate interpune, numai Dumnezeu poate mărturisi, discret și bucurat, cu un surâs de Părinte mulțumit, despre abisul ei înalt. Nici o greutate nu este prea mare când o porți pentru binele prietenului tău. Oricât de penibilă ar fi o situație, pentru prieten o înduri cu sporită răbdare. Prietenul maxim este liturgic și euharistic. Orice prietenie adevărată se află în continuă căutare a Prietenului, fără de care ea poate rămâne nedeplină. Iar Prietenul desăvârșit, după cum se știe, este numai Hristos. El vorbește cu noi, "de multe ori", ne asigură Sfântul Simeon Noul Teolog (într-o rugăciune de înainte de împărtășanie), "ca și cu niște prieteni adevărați", "lucru străin de gândurile îngerești și omenești". Nici un timp nu este mai prețios și mai răscumpărat decât cel petrecut cu prietenul. Numai prietenia alungă cu adevărat singurătatea și tristețea aferentă. Oricât de departe ar fi prietenul de tine, în spațiu sau în timp, el te locuiește și dă sens așteptărilor tale.”⁸

În această carte nu vom face

- o psihologie
- sau psihanaliză

a prieteniei ci mai mult vom discuta de ce este nevoie de mai multă prietenie în lumea noastră. Acesta fiindcă se poate vedea că acolo unde nu există prietenie ei bine se ajunge la

- război,
- crimă,

⁴https://ro.wikipedia.org/wiki/Categorie:Zei_ai_r%C4%83zboiului (accesat pe 03.04.2026).

⁵ A se vedea Vasile Oiaga, *Persecuțiile contra creștinilor în Imperiul Roman în primele trei secole* (Iași, 1897).

⁶ Costion Nicolescu, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-prietenie-24700.html> (accesat pe 29.09.2025).

⁷ Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

⁸ Costion Nicolescu, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-prietenie-24700.html> (accesat pe 29.09.2025).

- violență,
- agresivitate,
- răzbunare
- și ură.

Tot teologul Costion Nicolescu ne spunea că noi creștinii ortodocși suntem într-un anumit fel prietenii lui Hristos: „noi, creștinii, dorim mai ales să ajungem prietenii Marelui. Îl ascultăm și ne aflăm bucuria cea mai mare în această ascultare (Ioan 3, 29). "Toate" ni le-a spus și "toate" ni le-a transmis Biserica noastră. A nu vedea prietenia lui Dumnezeu și a nu o dori este, în fond, un păcat sinucigaș. Când Iuda a venit cu trimișii arhierilor pentru arestarea lui Hristos, Acesta l-a întrebat: "Prieten, pentru ce ai venit?" (Matei 26, 50). Dacă Iuda ar fi fost atent la acest "prieten", ar fi fost salvat. Dar simțirea și trăirea deplină a acestei Prietenii cu Fiul lui Dumnezeu trec prin îmbrățișarea pură și simplă, prelungă, cu prietenul tău de aici, de lângă tine, al cărui zâmbet duios și încurajator reprezintă și el, pentru tine, o probare a existenței lui Dumnezeu.”⁹

Doi psihologi discutau într-o zi.

- Știi ce?
- Ce?
- De ce avem nevoie de prieteni?
- Ce întrebare este aceasta?
- Da.
- Fiindcă este frumos și este în firea lucrurilor.
- Oare?
- Preferi să ai dușmani de moarte?
- Nu.
- Atunci trebuie să știm că creștinismul ortodox susține prietenia.
- Știu acest lucru.
- Și atunci?
- Că interesează motivele.
- Motivele?
- Da. Spune-mi-le.
- Sunt teologice.
- Adică?
- Sfântul Ioan Teologul spunea că Dumnezeu este iubire.
- Și?
- Prietenia este o formă de manifestare a iubirii.
- Deci vrei să spui că vine de la Dumnezeu?
- Da.
- Știi ce?
- Ce?
- Și păgânii cultivau prietenii.
- Adică?
- Pyrrhus, regele Epirului, a fost foarte trist când a murit cel mai iubit prieten al său.
- Nu te întrista așa, îi zise un curtean, prin plâns și lacrimi nu vei putea îndrepta nimic.
- Știu adevărul acesta, prietene, răspunse regele, dar mi-a murit prietenul înainte de a-l prețui cum se cuvine.¹⁰
- Da.
- Adică nu există nici o diferență dintre prietenia păgână și cea creștină?
- Sunt multe diferențe.
- Care?
- Se spune că Împăratul Alexandru Macedon avea un prieten slujitor pe nume Klitos.

⁹ Costion Nicolescu, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-prietenie-24700.html> (accesat pe 29.09.2025).

¹⁰ Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

- Și?
- Alexandru era foarte temperamental.
- Adică?
- Era schimbător.
- Și?
- La un moment dat a vorbit cu Klitos ceva și acela nu i-a dat dreptate.
- Și?
- Alexandru a scos cuțitul și l-a ucis într-un acces de mânie.
- Nu se poate.
- Mai apoi i-a părut rău dar fapta era consumată.
- Cred.
- Și mai este ceva.
- Ce?
- De mai multe ori prietenia dă roade.
- Cum?
- Tu de omul de știință De Laspe ai auzit?
- Nu.
- De Laspe, vagabonda ca și calfă de zidar prin Elveția.
- Și?
- Aici auzise de marele pedagog Pestalozzi și cu mare drag s-ar fi înscris între elevii lui.
- cred.
- Pestalozzi, însă la început l-a refuzat.
- Și mai apoi?
- La insistențele lui marele pedagog îl primi în serviciul său.
- frumos.
- Într-o zi Pestalozzi observă cum De Laspe privește pe gaura cheii în sala de învățământ, ascultând prelegerea.
- Și?
- Acest dor de a studia, îl captivase pe Pestalozzi.
- Cred.
- Își luă pe servitor între elevii săi și în scurt timp De Laspe ajunse unul dintre cei mai distinși ucenici ai săi.
- Incredibil.
- Hai târziu De Laspe ajunse un dascăl strălucit, și conducătorul școlii din Wiesbaden.¹¹
- Ce frumos.
- Vezi?
- Ce?
- De multe ori prietenii dintre oameni din medii diferite fac minuni.
- Cred.
- Fiindcă ți-am spus această întâmplare adevărată?
- Da.
- Foarte bine.
- Dar este o problemă?
- Care?
- Cum să îi convingi pe cei care urăsc pe semenii lor să cultive prietenia?
- Știi care este cea mai bună soluție?
- Nu.
- Să fi chiar tu un exemplu de prietenie.
- Cum?

¹¹ Idem.

- Exact ce le spunea Iisus apostolilor.
- Ce?
- “Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul. Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții.” (Ioan 13, 34-35).
- Așa este.
- Evident.

Tot despre faptul că prietenia este o temă perenă în istoria lumii părintele Bogdan Ivanov spunea: “una din temele de reflecție extrem de provocatoare nu doar pentru filosofie sau teologie, ci pentru însăși viața noastră este prietenia. Și aceasta datorită faptului că este aproape imposibil să o definești convingător, și la fel de greu să o localizezi cu precizie. De cele mai multe ori, prietenia scapă simțului comun, este fals percepută acolo unde ea se manifestă vocal, și aproape insesizabilă unde ea rămâne o apropiere sufletească de taină; cel care aparent ți-e favorabil s-ar putea să nu îți fie un prieten, iar cel care îți arată ostilitate are însă statornicia și generozitatea unui prieten.”¹²

CAPITOLUL 1

ORIENT ȘI OCCIDENT: O VECHE DUȘMĂNIE

Dușmănia dintre Orient și Occident se poate spune că se pierde în negura vremurilor. Aceasta fiindcă nu se știe o dată exactă când au apărut primele ei manifestări. *Iliada* și *Odissea* lui Homer ne spune despre războiul dintre troieni și greci care de fapt erau două popoare de aceeași etnie.¹³ La fel de bine se poate spune că odată cu apariția și ascensiunea Imperiului Roman – imperiu de factură occidentală – aversiunea dintre Orient și Occident s-a mărit și mai mult.

Ceea ce trebuie să știm este că filosoful grec Aristotel deși a fost păgân a avut o părere bună despre prietenie: “de la bun început trebuie să spunem că prietenia este o virtute și acest lucru îl confirmă Aristotel, care îi dedică un spațiu generos din *Etica nicomahică*. În logica lui Aristotel, prietenia este o cale indispensabilă spre fericire și spre împlinirea sinelui, și de aceea el formulează câteva teze esențiale precum: nu putem trăi fără prieteni, trebuie să facem distincție între prietenia construită pe utilitate sau plăcere și prietenia întemeiată pe virtute, că nu avem mulți prieteni și că prietenia la distanță tinde să cadă în uitare.”¹⁴

Sunt mai mulți gânditori care cred că Orientul și Occidentul trebuie să fie dușmani fiindcă în cele din urmă sunt

- culturi,
- mentalități,
- principii
- și viziuni

diferite. Să fie lucrurile chiar așa? Este adevărat că sunt mari diferențe de civilizație dintre Orient și Occident. Totuși acest lucru nu trebuie să se termine într-o dușmănie. În nici un caz. Aceasta fiindcă deși există diversitate între Orient și Occident nu înseamnă că nu se poate ajunge la

- înțelegere,
- cooperare
- și armonie.

Cei care susțin vechea dușmănia dintre Orient și Occident sunt oameni care uită că oameni din culturi și civilizații diferite pot să fie prieteni și nu trebuie neapărat să se ucidă unii pe alții.

La fel de bine se poate spune că un alt război care a ajuns să pună bazele dușmăniei dintre Orient și Occident au fost războaiele dintre perși și greci. În acest sens perșii erau orientali și grecii occidentali. De atunci ei

¹² Preot Bogdan Ivanov, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/gratuitatea-prieteniei-148299.html> (accesat pe 29.09.2025).

¹³ A se vedea Homer, *Iliada și Odissea* (Editura Corint, 2007).

¹⁴ Preot Bogdan Ivanov, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/gratuitatea-prieteniei-148299.html> (accesat pe 29.09.2025).

bine situația a continuat să se agraveze. S-a agravat așa de mult că religiile au devenit diferite și au avut mai multe războaie pe fond religios. Putem să dăm un astfel de caz? Este vorba fără de nici o îndoială de cruciadele medievale. Cruciadele au fost o serie de războaie duse de armatele occidentale contra invadatorilor musulmani ai țării sfinte, Isrelul pentru ca acesta să fie eliberat. Evident că cruciadele au eșuat fiindcă musulmanii din orient au fost cu adevărat unii care nu au mai voit să dea înapoi. Se pare că memoria cruciadelor și în zilele noastre este una care este păstrată în Orient. Evident că se poate spune că între cruciați și sarazinii islamici nu a existat mare diferență fiindcă ambele tabere au fost unele care susțineau impunerea religiei prin război.¹⁵

Faptul că sub o formă sau alta prietenia aduce bucurie ne-o spune părintele Bogdan Ivanov: “însă lucrul cel mai de preț pe care ni-l oferă prietenia este sentimentul binelui din noi, care ne produce bucurie și pe care prietenul, privit ca un al doilea eu, îl scoate în evidență. Prietenia este o relație de generozitate sufletească fundamentată pe timpul pe care îl acordăm și, mai ales, pe încrederea pe care suntem dispuși să o investim. Prietenia înseamnă comuniune de gânduri, schimb de idei și împărtășirea sentimentului bucuriei de a trăi și de a exista. Avem nevoie de prieteni pentru a ne descoperi pe noi și binele pe care îl putem oferi lor, iar fără ei riscăm să trăim fără să mai existăm. De aceea, despre prietenie putem spune că este forma gratuită a oricărei relații umane care nu așteaptă nimic în schimb și al cărei beneficiu vizibil este cantitatea de bine pe care o poate aduce în cei ce o împărtășesc. Această comuniune de idei și de viață dă prieteniei statutul de adevărat atelier al ființei în care ne construim pe noi, dar mai ales ne asumăm proiectul ambițios de a-i construi și pe alții.”¹⁶

Prin urmare ar fi posibilă o prietenie între Orient și Occident? De ce nu? De ce aceste principale două regiuni ale planetei să se urască așa de mult că s-a ajuns de mai multe ori la război?

Cei care susțin dușmănia dintre Orient și Occident sunt unii care cred că

- diferențele,
- concepțiile
- și religiile

sunt atât de diferite că o prietenie dintre Orient și Occident este imposibilă. Problema este că Dumnezeu Tatăl ne-a lăsat să trăim pe această planetă unii cu alții și de mai mult ori se poate vedea că avem nevoie uni de alții. Fără de comerț între Orient și Occident se poate spune că am fi mult mai săraci. Ceea ce se poate vedea în zilele noastre este că Orientul și Occidentul fac în așa fel ca să minimalizeze contactul economic dintre aceste sfere de influență.¹⁷

Este adevărat că este foarte greu dacă nu imposibil să ajungi să fi prieten cu cineva care are o altă religie decât tine dar totuși nu este imposibil. Aceasta fiindcă viața de mai multe ori te pune în situații neprevăzute și spontane.

Că prietenia este o stare a sufletului ne-o spunea tot părintele Bogdan Ivanov: “prietenia nu este o proprietate sau o însușire a cuiva, ci ea este o stare care se manifestă în spațiul sufletesc. Ea se fundamentează pe anumite valori precum încredere, confidență, apropiere, dar și pe o necesară egalitate sufletească pe care prietenii trebuie să și-o respecte. Chiar dacă cele mai fertile prietenii s-au dovedit a fi între persoane aflate la vârstă la care sunt dispuse să ofere din viața și experiența lor și tineri dornici să primească, ele au avut ca fundament această egalitate sufletească. În această egalitate a primat generozitatea celui care oferă și bucuria celui care primește. Prietenia înseamnă și saltul calitativ de la statutul de ucenic, învățacel la calitatea de apropiat, confident, cunoscător al tainelor inimii. Și aici mă gândesc la prietenia lui Iisus cu ucenicii Săi, pe care i-a numit așa în ajunul pătimirii Sale, arătându-le prin aceasta că i-a luat definitiv în inima Lui, făcându-i egali ai Săi.”¹⁸

Dacă Orientul și Occidentul ar fi sinceri unul cu altul și-ar da seama că nu există nici un câștig în a perpetua la nesfârșit o dușmănie. Aceasta fiindcă este bine să știm că oameni buni sunt și în Orient cât și în Occident. Relațiile dintre Orient și Occident trebuie să fie stabilite de oamenii

- luminați la minte,
- cu viziune
- și cu perspective.

¹⁵ A se vedea Thomas Asbridge, *Cruciadele. Istoria războiului pentru eliberarea Pământului Sfânt* (Iași, 2011).

¹⁶ Preot Bogdan Ivanov, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/gratuitatea-prieteniei-148299.html> (accesat pe 29.09.2025).

¹⁷ A se vedea Christos Yannaras, *Ortodoxie și Occident* (București, 1995).

¹⁸ Preot Bogdan Ivanov, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/gratuitatea-prieteniei-148299.html> (accesat pe 29.09.2025).

Aceasta fiindcă este teza acestui capitol că o prietenie dintre Orient și Occident este posibilă atâta vreme cât se dorește acest lucru.

Mai ales cultural se poate spune că Orientul și Occidentul sunt unele care au mult de câștigat și sunt unele care pot să se îmbogățească reciproc. Aceasta fiindcă diversitatea poate să existe și în unitate. Sunt mai multe capodopere literare în Orient care evident că sunt demne de remarcat și care pot să fie un început de dialog dintre Orient și Occident. Ceea ce se poate remarca este că dialogul dintre Orient și Occident trebuie să existe și de ce să nu spunem că acest dialog poate să fie unul prietenesc.

Că prietenia este bună pentru creșterea propriei personalități ne-o spune tot părintele Bogdan Ivanov: “prietenia este necesară în construirea propriei personalități, dar ea trăiește marcată în același timp de o anumită încredere față de prieteni. De aici și paradoxul prieteniei care rămâne o investiție suflătoare, gratuită și fără nici un fel de garanții și care nu de puține ori este înșelată. Cu toate acestea, nu putem trăi fără prieteni, dar trebuie să fim conștienți de adevărul cuvintelor lui Diogenes Laertios care spunea: „Cel care are mulți prieteni nu are nici un prieten”.”¹⁹

Orientul și Occidentul pot să beneficieze de pe urma prieteniei atâta vreme când aceasta este făcută de oameni cu bune intenții. Ceea ce se poate vedea în zilele noastre este că sunt mai mulți care sunt adevărați *prădători economici*. Ce este un prădător economic? Este un om care tot ceea ce caută este să se îmbogățească cu cât poate mai mult chiar dacă acest lucru înseamnă să îi arunce în faliment pe cei din jur.²⁰

Este greu să vorbim de o prietenie adevărată dintre Orient și Occident mai ales în zilele noastre în care *legea profitului* îți impune să fi prieten numai cu cei de pe care poți profita. Ceea ce se poate vedea în zilele noastre mai ales în Occident este că se vrea un fel de

- îngenunchiere,
- înrobire
- și dependență

economică a Orientului. Aceasta pe fondul unui materialism destul de mult cultivat în Occident. De ce? Fiindcă este bine să știm că Occidentul este mult mai materialist și mai pragmatic decât Orientul.

Ceea ce se poate vedea în zilele noastre în relația dintre Orient și Occident este că nu există sinceritate. Ori o prietenie adevărată nu poate exista decât numai în sinceritate. Iată ce spunea în acest sens tot părintele Bogdan Ivanov: “prietenia înseamnă încredere, sinceritate, o legătură de suflet, care nu poate fi desființată de nimeni și de nimic. Este limpede că nu trebuie teoretizată; ea se trăiește, și-atât. Totuși, din experiența altora sau din experiența personală, putem înțelege punctele de rezistență și psihologia relației de prietenie. Platon, Aristotel, Cicero, Fericiul Augustin, Părinții Capadocieni, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Ioan Cassian, Aelred de Rievaulx - sunt numai câțiva dintre cei care au reflectat asupra temei prieteniei.”²¹

Marii arhitecți ai globalizării de azi cu toții vorbesc de faptul că economia este cheia unei prietenii

- durabile,
- trainice
- sănătoase

dintre Orient și Occident. Aceasta fiindcă arhitecții globalizării ne spun că prosperitatea nu mai poate să fie atinsă în izolaționism. Auzim de mai multe ori că se vorbește de o *conomie globală*.²²

Globalizarea trebuie să știm că este o mare amăgire în zilele noastre. Aceasta fiindcă este greu să vorbești de o religie globală având în vedere că planeta noastră este divizată de mai multe religii. Marii arhitecți ai globalizării ne spun că fiecare este liber să împrumute de la celelalte religii ceea ce

- îi place,
- îi convine,
- i se potrivește
- și îi ajută.

¹⁹ Preot Bogdan Ivanov, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/gratuitatea-prieteniei-148299.html> (accesat pe 29.09.2025).

²⁰ A se vedea John Perkins, *Confesiunile unui asasin economic* (Editura Litera, 2010).

²¹ Preot Bogdan Ivanov, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/gratuitatea-prieteniei-148299.html> (accesat pe 29.09.2025).

²² A se vedea Mihai-Bogdan Marian, *Avatarurile globalizării*, (Editura Ideea Europeană, 2018).

Ori trebuie să știm că acest lucru se cheamă sincretism și el nu este un unul ortodox ci mai bine spus eterodox. Nu trebuie să ajungem ca în numele unei așa zise prosperități economice să ajungem să trunchie adevărurile de credință creștin ortodoxe.

Globalismul de azi nu respinge religia dar se poate spune că el militează pentru o religie de timpul New Age în care sunt acceptate mai toate religiile lumii. Toate sunt considerate adevărate și reale atâta vreme cât satisfac gustul personal. New Age-ul trebuie să știm că este o religie globalistă în care se poate spune că toate lumea are loc și nu mai trebuie să fim dogmatici, adică să ținem la religiile noastre ci din contră trebuie să ne deschidem spre alte religii fiindcă o religie nu este decât o parte dintr-un mare tot care este făcut de restul religiilor. Iată de se ce poate spune că creștinismul ortodox nu prea crede în globalizare.

“Vorbind discipolilor săi despre prietenie, Aristotel descria trei categorii de oameni care caută prietenia. Cei mai mulți aleg un prieten doar pentru plăcerea trupească. Alții urmăresc un oarecare interes material. Prietenia acestor oameni nu rezistă, pentru că o dată ce plăcerea sau interesul dispare, relația se destramă "ca o țesătură proastă". Mai mult, oamenii pe care doar plăcerea îi unește ajung întotdeauna să se certe și să-și aducă reproșuri. De ce oare? Pentru că viciul dezechilibrează așa-numita prietenie, după cuvântul Scripturii: "Cel ce iubește păcatul se bucură de gâlceavă, iar cel cu inima împietrită nu se adună cu cei buni" (Proverbele lui Solomon 17, 20). Cei care urmăresc prietenia doar din interes material și renunță fără nici o părere de rău la relația de prietenie atunci când așteptările lor nu se mai împlinesc. Cea de-a treia categorie o constituie cei care caută prietenia pentru virtute, pentru bine. Sinceritatea și buna intenție reprezintă baza adevăratei prietenii.”²³

Doi diplomați discutau într-o zi.

- Știi ce?
- Ce?
- Ce părere ai despre dușmănia dintre Orient și Occident?
- Este o problemă veche.
- Și?
- Dacă vrei un răspuns ți-l pot spune.
- Spune.
- O prietenie dintre Orient și Occident este posibilă.
- Da?
- Da.
- Așa credeam și eu.
- Este la mintea cocoșului.
- Adică?
- De ce să fi dușman cu cineva pe când poți să fie prieten?
- Așa este.
- Dar marea problemă este alta.
- Care?
- Cum să realizezi această prietenie dintre Orient și Occident?
- Cum?
- Cea mai bună metodă este dialogul.
- Nu există dialog între Orient și Occident?
- Nu cât ar trebui.
- Înțeleg.
- Dialogul este cheia oricărei prietenii.
- Crezi?
- Da.
- Sunt mai multe organisme internaționale care promovează dialogul dintre Orient și Occident.
- Așa este.
- Deci totuși există ceva dialog între Orient și Occident.

²³ Preot Bogdan Ivanov, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/gratuitatea-prieteniei-148299.html> (accesat pe 29.09.2025).

- Cel puțin la nivel diplomatic.
- Da.
- Știi ce?
- Ce?
- Acum că discutăm despre prietenia dintre Orient și Occident.
- Da.
- Mi-a venit în minte o întâmplare adevărată.
- Care?
- Se leagă de Olanda.
- Olanda?
- Da.
- Spune.
- Înainte cu treisutecincizeci de ani un anume Clusius a adus din Orient în Olanda ceapa sau sămânța florii numită lelea, care atât de mult se cultivă în Olanda.
- Am auzit.
- S-a observat că pământul olandezilor e deosebit de prielnic pentru lelea.
- Da?
- Da.
- Și?
- Dintr-un soi au scos variații peste variații ale acestei flori.
- Frumos.
- O varietate de floare de lelea în Olanda înainte cu douăzeci de ani costa aur greu.
- Nu știam.
- O ceapă de varietatea „Semper Augustus” costa zece mii de florini.
- vai de mine.
- După ce trec florile ei răsădesc legume pe acele locuri.
- Frumos.
- Iată ce poate face stăruința!²⁴
- Așa este.
- Deci lalelele olandeze au venit din Orient?
- Da.
- Nu știam.
- Mai multe lucruri au venit din Orient.
- Cred.
- Numai că mentalitățile au ajuns să se pietrifice.
- În ce sens?
- Orientul totdeauna a avut un complex de inferioritate față de Occident.
- De ce?
- Fiindcă Occidentul provine din Orient.
- Așa este.
- Este evident că religios Orientul și Occidentul nu mai prea au șase de reconciliere.
- De ce?
- Fiindcă sunt prea mare diferențele dintre religii.
- Crezi?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Dar evident că viața te pune în situații diferite.
- Cum ar fi?
- De mai multe ori trebuie să trăiești cu oameni care nu cred ca tine.

²⁴ Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

- Așa este.
- Și atunci trebuie să fi deschis la dialog.
- Da dialogul.
- Este cea mai bună armă a diplomației.
- Crezi?
- Da.
- Poate ai dreptate.
- Sigur că am dreptate.
- Așa este.

Care este diferența dintre prietenia în sens antic și prietenia în sens creștin ortodox ne-o spunea tot părintele Bogdan Ivanov: "mulți gânditori ai culturii antice au descris experiența prieteniei, însă nu au putut depăși realitatea morții. Ei nu au reușit să răspundă la întrebările: care este finalitatea ultimă a prieteniei? Se limitează oare prietenia la această viață? Un om - spune Aristotel - nu poate fi prieten cu un zeu, căci acesta nu are nevoie de prietenia omului. Care este perspectiva creștină față de acest impas al gândirii filosofice clasice? Aduce oare creștinismul ceva nou în problema prieteniei? Înainte de pătămirea Sa, Mântuitorul Hristos le-a vorbit ucenicilor la Cina cea de Taină: "Să vă iubiți unii pe alții așa cum v-am iubit Eu pe voi. Voi sunteți prietenii Mei dacă faceți ceea ce vă poruncesc. De acum nu vă mai zic slugi, fiindcă sluga nu știe ce face stăpânul său; ci v-am numit prieteni, pentru că pe toate câte le-am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute" (Ioan 15, 12-15). Iată că Hristos Se numește pe Sine prieten al nostru și arată că prietenia poate merge până la jertfă, așa cum El a făcut. Hristos nu a lăsat lumii doar niște cuvinte, ci El Însuși a trăit deplin sacrificiul, murind pe Cruce pentru mântuirea lumii. Acesta este idealul prieteniei."²⁵

Prin urmare pe ce s-ar putea baza o eventuală prietenie dintre Orient și Occident? Iată câteva lucruri:

- economie,
- cercetare științifică,
- cultură,
- literatură,
- poezie
- sau arte.

Toate acestea sunt unele care evident că ne fac să fim unii care să vedem în orientali sau în occidentali ca fiind prietenii noștri de discuție și dialog.²⁶

Este adevărat că atât în Orient cât și în Occident sunt oameni care nu vor să dialogheze. Totuși de mai multe ori viața i-a spus în situația de a dialoga și de a fi în contact unii cu alții. Este adevărat că de exemplu creștinismul ortodox nu este de acord cu dialogul cu ereticii. Totuși trebuie să știm că dacă la locul de muncă ajungem să avem un sector ei bine ne vedem puși în situația de a dialoga cu el.

Iisus trebuie să știm că a fost o persoană a prieteniei: "la Cina cea de Taină, Hristos îi numise pe ucenicii Săi prieteni. La puțin timp după aceasta, Apostolul Petru s-a lepădat de Hristos, dar apoi s-a căit de păcatul său și s-a întors în mijlocul ucenicilor. Prin lepădarea de Învățătorul, Petru a rupt legătura prieteniei, căci Hristos dăduse măsura prieteniei, spunând: "Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are: să-și pună cineva viața pentru prietenii săi" (Ioan 15, 13). După Înviere, arătându-Se ucenicilor Săi, Hristos îl iartă pe Petru, cerându-i doar iubirea, singura care dă consistență unei relații."²⁷

Prin urmare se poate spune că prietenia dintre Orient și Occident este numai una de suprafață? Prietenia dintre Orient și Occident trebuie să știm că trebuie să fie una care să ne facă să putem supraviețui pe această planetă fără ne ucidem unii cu alții.

În istorie au existat mult prea multe războaie între Orient și Occident ca să ne comportăm ca și cum ele nu au existat. Iată de ce trebuie să știm că a venit momentul să cultivăm această prietenie dintre Orient și Occident pe temeuri comune fiindcă este bine să știm că avem multe lucruri

- în comun,

²⁵ Preot Bogdan Ivanov, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/gratuitatea-prieteniei-148299.html> (accesat pe 29.09.2025).

²⁶ A se vedea Neagu Djuvara, *Între Orient și Occident* (București, 2022).

²⁷ Preot Bogdan Ivanov, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/gratuitatea-prieteniei-148299.html> (accesat pe 29.09.2025).

- care nu ne diferențiază
- și care ne unesc.

Evident că unul dintre motivele pentru care de mai multe ori s-a ajuns la război dintre Orient și Occident este tocmai orgoliul. De ce? Fiindcă este bine să știm că de mai multe ori

- orgoliile,
- mândria,
- fala,
- egocentrismul
- și o prea mare încredere în sine

sunt unele care ajung la concluzia că o prietenie dintre Orient și Occident este imposibilă.

Că prietenia necesită mai mult decât simple amabilități ne-o spune tot părintele Bogdan Ivanov: “pentru a lega o relație de prietenie nu este suficientă bunăvoința. Nu-i de ajuns să-ți dorești un prieten; trebuie să faci un efort, să devii tu însuși prietenul cuiva. Unii pot gândi așa: sunt prieten cu cineva pentru că nu sunt cu alții. În felul acesta, prietenia ar cultiva exclusivismul. Adevărata prietenie însă prețuiește un om pentru caracterul său, pentru felul său unic de a fi. Este necesar să cauți sincer prietenia cuiva și, alături de el, să te formezi ca om. Doi prieteni au același ideal, gândesc și acționează împreună. Fiind întrebat ce înseamnă prietenia, Aristotel a răspuns: "Un suflet în două trupuri." Iar Sfântul Grigorie de Nazianz avea să spună, întregitor, despre prietenia sa cu Sfântul Vasile: "Se părea că avem amândoi un singur suflet. Ceea ce a contribuit să ne unim a fost Dumnezeu și iubirea noastră pentru bine." Chiar și "duhovnicul poate fi un bun prieten, dar nu pentru că îmi permit să-i vorbesc nu știu cum, ci pentru că el îmi face cel mai mare bine din lume: mă sfătuiește în lucrurile cele mai importante ale vieții. El este cel de la care primesc tainele credinței" - mărturisește un părinte contemporan.

Adevărata prietenie nu poate fi întâmplătoare, căci întotdeauna "un adevărat prieten este o soluție a Providenței într-o ocazie providențială" (Gh. Fedorovici). Dumnezeu ne descoperă voia Sa, călăuzindu-ne către viața celorlalți oameni, în care se reflectă chipul Său.”²⁸

O prietenie dintre Orient și Occident trebuie să știm că este realizabilă numai în măsura în care ajungem să facem exerciții de iubire. Aceasta fiindcă este bine să știm că trăim într-o lume în care sunt mai multe *simulacre ale iubirii*.²⁹

Evident că în lumea politicii sunt mai multe simulacre ale prieteniei dintre Orient și Occident. De ce? Fiindcă este bine să știm că de mai multe ori la nivel politic

- se fac alianțe,
- coaliții,
- platforme program,
- programe de cooperare etc

care sunt toate vorbe goale. Așa se face că dușmănia dintre Orient și Occident de mai multe ori a răbufnit. Pot oare uita țările balcanice că au stat 400 de ani sub jugul otoman? Evident că acest lucru este posibil dar totuși memoriile istorice rămân.

Iată ce spunea despre dihotomia dintre Orient și Occident gânditorul Vasile Zecheru: “astăzi, o dezbatere care să se focalizeze pe contradicția funciară dintre reprezentarea orientală și cea occidentală asupra realității nu mai pare să intereseze, și aceasta pentru că, în ultimul secol, cele două lumi au suportat un teribil complex de tendințe, abordări și schimburi reciproce, astfel că se poate vorbi, mai curând, despre un amestec fenomenologic oarecum omogenizat și, în egală măsură, despre o uniformizare, nivelare și chiar despre o reducere la un tip de om standardizat ca manifestare și regim existențial, indiferent de arealul spiritual din care acesta provine. Așadar, în absența unei tentative viguroase de restabilire a ordinii inițiale, putem constata că, în ultimii șaptezeci de ani, situația s-a agravat ciclic cu o rapiditate surprinzătoare și aceasta nu doar în lumea occidentală, ci pe întreg mapamondul, am putea spune.”³⁰

Ceea ce trebuie să știm este că de mai multe ori acest

²⁸ Preot Bogdan Ivanov, Ziarul Lumina <https://ziarulumina.ro/opinii/editorial/gratuitatea-prieteniei-148299.html> (accesat pe 29.09.2025).

²⁹ A se vedea Radu Teodorescu, *Simulacrele iubirii în lumea contemporană* (Cugir, 2025).

³⁰<https://tribuna-magazine.com/dihotomia-orient-occident/> (accesat pe 03.04.2026).

- conflict,
- neînțelegere
- și dușmănie

dintre Orient și Occident a ajuns de mai multe ori să fie una obositoare. Suntem obosiți să vedem cum lucrurile merg din rău în mai rău în Orientul Mijlociu în care

- terorismul,
- violența,
- războiul
- și agresivitatea

sunt lucruri obișnuite și firești.

Aceasta fiindcă evident că orice om are o limită. Ceea ce trebuie să știm este că Orientul nu se mărginește numai la războaiele din Orientul Mijlociu. Sunt mai multe alte țări – care deși nu sunt creștine – sunt mai pacifiste.

Dintre care este diferența de mentalitatea dintre Orient și Occident ne-o spunea tot gânditorul Vasile Zecheru: “în Occident dezordinea furibundă, reperele mișcătoare și lipsa de direcție au devenit atât de evidente încât sunt tot mai numeroși cei care încep să se îndoiască de valoarea civilizației moderne și să conștientizeze, cumva, nocivitatea acesteia. Pe de altă parte, dinspre filozofie și dinspre știință sunt formulate excelente critici asupra stării de fapt, dar, cu toate acestea, nu s-a prefigurat încă un remediu viabil, iar argumentele ce evidențiază acele critici nu depășesc sfera contingentelor fiind, deci, lipsite de impact și de eficacitate. Pe de altă parte, este evident că ravagiile modernizării² s-au extins considerabil și în ceea ce privește Orientul. Nimic din toate acestea, însă, nu pare să afecteze esența tradiției și, de aceea, există speranța ca perspectiva orientală asupra realității, cu tot ceea ce implică aceasta, să rămână intactă în unele regiuni retrase, inaccesibile agitației moderne.”³¹

După cum am spus este adevărat că nu există nici un fel de necesitate existențială de comuniunea dintre Orient și Occident ci ceea ce trebuie să ne dăm seama este că

- dialogul
- comunicarea,
- împărtășirea de idei,
- conversația doctrinară
- sau comuniunea socială

nu pot să rănească nici Orientul și nici Occidentul.³²

Ceea ce s-a putut remarca de mai multe lume este că

- Orientul este mai meditativ, deci mai predispus la contemplație
- în timp ce Occidentul este mai raționalist și mai materialist.

Tot gânditorul Vasile Zecheru spunea în acest sens: “pentru prima problematică, cei cinci determinanți selectați întru definirea sa sunt: “atitudinea față de unitate; în Orient, are preponderență gândirea holistică, tendința de întregire căutând mereu esența, în timp ce Occidentul relevă o gândire, îndeosebi, analitică și secvențială marcată de un raționalism excesiv, distanțare socială, atomizare, schismă, scindare etc.; pentru orient, păcatul suprem este cel al separării iar excluderea (excomunicarea) reprezintă pedeapsa maximă; occidentalul, dimpotrivă, construiește ziduri (cetăți), bariere, restricții și alte asemenea limitări artificiale prin care se determină fragmentarea realității; în tradiția orientală autentică s-a prezervat o venerație fără rest față de Entitatea supremă, indiferent de reprezentarea sa conceptuală; prin contrast, la finele secolului al XIX-lea, Friedrich Nietzsche a proclamat moartea lui Dumnezeu și astfel viziunea ateist-materialistă a fost instalată, în forță, la pupitrul de comandă al societății occidentale.”³³

Este evident că lucruri bune sunt și în Orient și în Occident. Ceea ce se poate vedea în zilele noastre este că sunt mai mulți agenți ai dușmăniei care accentuează numai ceea ce

- ne desparte,
- ne divide
- și ne dezbină.

³¹Idem.

³² A se vedea Rene Guenon, *Orient și Occident* (București, 2022).

³³ <https://tribuna-magazine.com/dihotomia-orient-occident/> (accesat pe 03.04.2026).

La nivel de planetă de mai multe ori s-a putut vedea cum între Orient și Occident a existat ca un fel de foc mornit gata să se aprindă în orice moment.

Este adevărat că sunt mulți agenți ai haosului în lumea noastră care profită de diferențele de mentalitate dintre Orient și Occident pentru a ajunge să le facă

- ireconciliabile,
- imposibile
- și deplin separate unele de altele.

Acest gen de mentalitate nu face bine și în cele din urmă sfârșește în război. De ce? Fiindcă este bine să știm că trebuie să fim persoane care să mergem pe ceea ce avem în comun cu alte

- mentalități,
- culturi
- și civilizații.

Gânditorul Vasile Zecheru ne spunea că se poate vorbi de un *homo orientalis* și un *homo occidentalis*: “poziționarea în raport cu ordinea universală; homo orientalis contemplă cu venerație ordinea universală și voința revelată; în Occident, homo occidentalis ignoră, de regulă, această ordine supremă chiar dacă, în lumea platonico-pitagoreică, eudaimonia (preafericirea generată de o fecundă mirare față de cosmos – universul ordonat după precepte geometrice) avea ca principal efect ceea ce ulterior a fost numită imitatio dei – convingerea că omul are ca principală sarcină să transpună în fapt ordinea divină; tot astfel, rațiunea orientală de a fi ...nu este logica aristotelică a clasificărilor și a subordonării conceptelor pe clase și spețe, ci o logică a unei ordini pe care chinezul (homo orientalis, n.n.) o descoperă în concret, nu în abstract. Ideea de ordine prezidează întreaga cunoaștere a lumii și ea va fi în mod consecvent însuși principiul culturii și civilizației chineze...”³⁴

Doi turiști orientali erau în vizită în Occident.

- Știi ce?
- Ce?
- Fluxul de migranți din orient și occident este mai mare decât cel din Occident spre Orient.
- Chiar?
- Da.
- Am mai auzit acest lucru.
- Este adevărat.
- De ce?
- Fiindcă mai mulți orientali se simt atrași de standardele de viață din Occident.
- Este adevărat că se trăiește mai bine în Occident.
- Așa se pare.
- Dar totuși Occidentul nu este atât de bogat cultural ca Orientul.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Occidentul s-a născut din Orient.
- Așa este.
- Și mai există ceva.
- Ce?
- Există mult mai multă fervoare culturală și religioasă în Orient.
- De ce?
- Iisus a fost totuși un oriental.
- Se poate spune așa ceva?
- Da.
- De ce?
- Nu.
- Nu ai remarcat ceva din viața lui Iisus?

³⁴ Idem.

- Nu.
- Iisus a trăit în Imperul Roman.
- Așa este.
- Dar nu a exprimat niciodată dorința de a vizita Roma.
- Așa este.
- În cele din urmă Roma era și capitala Lui.
- Și de ce nu a făcut-o?
- Iisus știa că nu prea are ce găsi la Roma.
- De ce?
- Era o capitală păgâne între alte capitale.
- Se poate spune.
- O să îți spun o întâmplare adevărată despre ciocnirea civilizațiilor.
- Adică?
- Cum ar trebui să fie această ciocnire.
- Te ascult.
- În regatul Bungo, o nobilă familie creștină fu greu maltrată ca să-și părăsească credința.
- Nu se poate.
- Când aceasta nu izbutii regele dădu ordin.
- Ce ordin?
- Copilul cel mai mare din familie să fie adus înaintea sa spre a fi sugrumat.
- vai de mine.
- După două zile, fu adusă tatălui știrea, că copilul a fost sugrumat și acum regele cere pe fiica lui ca să o pedepsească la fel.
- Și?
- Du-te — zise tatăl fiicei sate — și arată păgânului rege că virtutea la noi creștinii nu se măsoară după ani, ci după puterea credinței.
- Și?
- Fata nu s-a mai întors.
- După aceasta regele ceru pe fiul cel mai mic.
- Îngrozitor.
- Și pe acesta îl trimise tatăl.
- Și?
- După două zile veni știrea că și copilul acesta a fost sugrumat și acum regele pretinde să i-se prezinte tatăl și mama copiilor.
- Urât.
- Se prezentară, însă nu a fost posibil a-i abate de la credința lor.
- Cred.
- Văzând aceasta regele porunci să se ridice perdeaua din fata părinților și iată copiii lor crezuți morți, erau acolo sănătoși.
- A fost un test?
- Da.
- Și?
- Regele le laudă tăria credinței și îi eliberă.
- Frumos.
- Ce bucurie pe bieții părinți!
- Și care este morala?
- Tot asemenea Dumnezeu în ceruri, pentru toată jertfa adusă pentru numele Lui va da răsplata cuvenită.
- Cred.
- Nici cea mai neînsemnată binefacere nu va rămâne nerăsplătită.³⁵

³⁵ Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

- Da?
- Da.
- Nu știam.
- După cum am spus se poate ajunge la o prietenie dintre Orient și Occident.
- Dacă se vrea cu adevărat?
- Evident.
- Adevărul este că cei mai mulți sunt indiferenți cu privire la această prietenie.
- Fiindcă una este Orientul și alta este Occidentul.
- Așa este.
- Acum ești lămurit?
- Da.
- Mă bucur.

Că există o mare diferență de viziune între Orient și Occident ne-o spunea tot gânditorul Vasile Zecheru: “raportul cu incertitudinea; homo orientalis are o relație corespunzătoare față de incertitudine, în timp ce homo occidentalis relevă un grad sporit de senzitivitate în raport cu factorii generatori de incertitudine; pe cale de consecință, un oriental veritabil se va comporta ca un om liniștit și împăcat cu sine, pe când occidentalul, mereu agresat și amenințat într-un mediu societal instabil, va fi predispus la angoasă, îngrijorare și deznădejde; în Occident, tendința de evitare a incertitudinii conduce la o creștere a anxietății și la activarea unor strategii de control asupra riscurilor, ceea ce presupune, în cascadă, alocări suplimentare de fonduri, consum de timp și de energii vitale, exces de reglementare și o restricționare accentuată etc.

Orientul static, eleat, bazat pe o realitate absolută (Brahman în India, Tao în China) și Occidentul dinamic, vulnerabil, agitat, heraklitic; excluderea Principiului (negarea sistematică a supraumanului din om și din lume) explică, în mare măsură, criza Occidentului și lipsa de sens în ceea ce privește evoluția socio-umană; ca un corolar: Singura superioritate a unei culturi tradiționaliste, față de cultura occidentală, este coerența ei.”³⁶

CAPITOLUL 2

DUȘMĂNIILE ÎNTRE POPOARE: CAUZĂ LA MAI MULTE RĂZBOAIE

Din nefericire războiul s-a dovedit a fi o constantă în istoria lumii. Este clar că acolo unde începe un război – într-un fel sau altul – nu există prietenie. Arhitecții războiului sunt mulți. Ei se bazează pe motive cât se poate de concrete:

- rasiale,
- etnice,
- politice,
- economice
- sau sociale.

Este adevărat că *a îți iubii semenul ca pe tine însuși* după cum ne învață Iisus este un lucru de multe ori imposibil în lumea noastră. În acest capitol vom vorbi mai mult despre faptul că este mult mai bine să ne facem prieteni cu cei care nu sunt ca noi sau se poate spune că

- gândesc
- și acționează

diferit. Aceasta fiindcă este bine să știm că la creație ei bine Dumnezeu Tatăl a intenționat o lume diversă. Diversitatea nu exclude prietenia.³⁷

Sfântul Ioan Hrisostom spunea în acest sens: “probabil că nu există cititor al Sfintei Scripturi care să nu rămână uimit în fața poruncii Mântuitorului cu privire la iubirea dușmanilor. Chiar dacă la nivel declarativ a întoarce obrazul lovit în fața agresorului poate fi un lucru acceptabil, în practică știm că astfel de atitudini sunt rarissime. La urma urmei, ne putem întreba, oare încurajează Dumnezeu lășitatea și lipsa de atitudine?

³⁶<https://tribuna-magazine.com/dihotomia-orient-occident/> (accesat pe 03.04.2026).

³⁷ A se vedea Radu Teodorescu, *Diversitate în unitate în pnevmatologia creștin ortodoxă* (Cugir, 2015).

Scrierile biblice și mărturiile contemporanilor ne arată că cei mai apropiați ucenici ai Mântuitorului și apoi generații întregi de creștini s-au făcut remarcați în întreaga lume antică pentru curajul și fidelitatea lor față de cuvântul Evangheliei. Toți acești oameni au suferit fără a riposta, ba uneori se umpleau de milă și compasiune față de cei ce-i torturau, murmurând asemenea lui Iisus: „Iartă-le lor, părinte, că nu știu ce fac!”³⁸

Ei bine se poate vedea că la mai bine de 2000 de ani de când Iisus ne-a recomandat iubirea dușmanilor sunt mai mulți care sunt departe de acest

- ideal
- și îndrumare.

Războaiele din lumea sunt o constantă și istoria ne demonstrează că foarte rar au existat timpuri de pace. Aceasta fiindcă oamenii sunt unii care nu prea sunt interesați de prietenie. Este greu să convingem un mare războinic să încerce să își faci prieteni. Pentru el dușmănia este un act pe viață și pe moartea și dușmanul – de orice categorie ar fi el – trebuie să părăsească această lume odată pentru totdeauna.

„În textul următor, Sfântul Ioan Gură de Aur dezbată semnificațiile iubirii de dușmani, evidențiind în ce context poate fi considerată această atitudine „culmea filosofiei”.

Dacă iubești pe vrăjmași, ești alături de Dumnezeu; dacă părăsești această poruncă, ești alături de vameși. Ai văzut că nu este atât de mare deosebire între porunci cât de mare este deosebirea între persoane? Să nu ne gândim, dar, că este grea porunca, ci să ne gândim și la răsplată, să ne gândim cu cine ne asemănăm dacă o îndeplinim și cu cine suntem egali dacă o călcăm. Domnul ne poruncește să ne împăcăm cu fratele nostru și să nu încetăm până ce n-am stârpit dușmănia.”³⁹

Este adevărat că de mai multe ori ajungem să întâlnim în lumea noastră persoane care au ajuns la una asemenea grad de

- răutate,
- împietrire a inimii
- și dușmănie

că se cer măsuri împotriva lor. Acest lucru se poate spune că justifică războiul într-un anume fel. Totuși este bine să știm că singurul război pe care îl acceptă Biserica Ortodoxă este războiul de apărare.⁴⁰

Ceea ce se poate vedea în zilele noastre este că mai multe popoare nu se plan unele pe altele dar pentru a evita războiul recurg la arma

- diplomației
- și a negocierilor.

Așa se face că între aceste popoare apare ceea ce se poate chema ca fiind *o prietenie diplomatică*. Este bună și această prietenie – deși ea nu este una

- autentică
- și genuină.

Comentând îndemnul lui Iisus la iubirea dușmanilor Iisus spune: „pentru că Hristos spusese mai înainte ucenicilor: „Au prigonit pe profeții cei mai dinainte de voi”, de aceea, ca nu cumva din pricina acestor cuvinte să se poarte dușmănos cu iudeii, le poruncește nu numai să îndure pe prigonitori, dar să-i și iubească. Vezi cum stârpește Domnul din rădăcină mânia, pofta trupească, pofta de avere, pofta de slavă, pofta de cele din lumea aceasta? Lucrul acesta îl făcuse de la început, dar cu mult mai mult îl face acum. Omul sărac, omul blând, omul care plânge, nu se mânie; omul drept, omul milostiv nu iubește banii; omul cu inima curată nu-i stăpânit de pofta cea rea; omul prigonit, care suferă insultele și vorbele rele, privește cu tot disprețul lucrurile prezente, nu-i mândru și nici doritor de slavă deșartă.”⁴¹

Pentru mentalitatea de multe ori

- crudă,

³⁸ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

³⁹ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

⁴⁰ Dragoș Dâscă, *Părinții Bisericii despre război și stagiul militar* (Iași, 2015).

⁴¹ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

- răzbunătoare,
- violentă
- și războinică

a lumii de azi se poate spune că *iubirea vrășmașilor* este aproape o imposibilitate. Aceasta fiindcă de multe ori oamenii nu cred deloc în prietenie sau mai bine spus în nici un fel de prietenie.

Viața ne pune în față persoane de tot felul și ceea ce trebuie să știm este că dacă voim cu adevărat ei bine putem să stabilim prietenii și cu cei pe care nu îi iubim foarte mult. Ele se cheamă *mici prietenii*. Se știe de cazul unui profesor universitar că la un moment dat le-a dat studenților săi un examen cu o singură întrebare: cum o cheamă pe femeia de servici fa facultății? Ei bine nici un student nu a știut. Profestorul a voit să le da studenților o lecție și să îi învețe că trebuie să stabilească prietenii și cu cei mici și neînsemnați.

Sfântul Ioan Gură de Aur îndemna la iubire de semenii când spunea: „Deci, după ce Domnul l-a dezlegat pe ascultătorul Său de aceste legături și l-a făcut gata de luptă, smulge din nou, în alt chip, cu mai mare precizie, aceste patimi din sufletul lui. A început cu mânia și taie de pretutindeni nervii acestei patimi, spunând: „Să fie pedepsit cel care se mânie pe fratele său, cel care-l face nebun; cel care dușmănește să nu aducă darul la Sfânta Masă, până ce mai înainte nu stinge vrăjmășia; cel care are un pârâș să și-l facă prieten, înainte de a ajunge la tribunal!“. Domnul trece apoi la poftă și-i spune: „Să fie pedepsit ca desfrânat cel care se uită cu ochi pofticioși la o femeie; cel căsătorit să nu-și lase niciodată femeia și nici să nu se uite la alta!“. Prin toate aceste porunci, Domnul stârpește rădăcinile poftelor rele. Apoi, pornind de aici, pune stavilă dragostei de bani, poruncind să nu juri, să nu minți, să nu te împotrivești când ți se ia chiar haina cu care ești îmbrăcat, ci să dai și cămașa și trupul tău celui ce le vrea. Prin toate aceste porunci, Domnul stârpește din rădăcină dragostea de bani și de averi.”⁴²

Se poate spune că de mai multe ori lumea ajunge într-un fel de *criză a prieteniei*. De ce? Fiindcă sunt mai mulți care sunt prieteni din interes. Sunt mulți care atunci când dețin mari averi și mari funcții sunt cât se poate de curtați de mai mulți semenii pentru eventualele beneficii pe care le-ar putea avea de pe urma unei astfel de prietenii.

Ceea ce trebuie să știm este că prietenia trebuie să fie

- sinceră,
- onestă

și dezinteresată.

Ei bine este clar că pentru a ajunge să îți ucizi dușmanul în război evident că nu există nici un fel de prietenie. Aceasta fiindcă sunt mulți care evident că nu vor să facă nici un exercițiu al prieteniei.⁴³

Prietenia trebuie să știm că de multe ori cere efortul și nevoia de

- a te deschide,
- a fi orientat spre cei din jur
- și a fi gata să înveți ceva noi despre ei.

Ei bine sunt unii care sunt într-un raport invers cu semenii lor. Tot ceea ce văd este ceea ce îi separă și îi face diferiți față de semenii lor.

Că Iisus nu a susținut dușmânia ci prietenia ne-o spune tot Sfântul Ioan Gură de Aur: „în sfârșit aduce și cununa strălucitoare a acestor porunci, zicând: „Rugați-vă pentru dușmanii voștri“. Ne urcă pe cea mai înaltă culme a filosofiei! Că după cum este mai mult să fii pălmuț decât să fii blând, să-ți dai și cămașa odată cu haina decât să fii milostiv, să fii nedreptățit decât să fii drept, să urmezi pe cel ce te lovește și te silește decât să fii făcător de pace, tot așa este mai bine să binecuvântezi pe cei ce te prigonesc decât să fii prigonit. Vezi că Domnul ne urcă încetul cu încetul până la bolțile cerului?”⁴⁴

În sens psihologic trebuie să știm că dușmânia este o experiență negativă care ajunge să dăuneze psihicului omului. De ce? Fiindcă ea se bazează pe ură și ura nu este conformă cu natura omului ci mai mult

- iubirea,
- înțelegerea
- și armonia.

⁴² Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

⁴³ Răzvan Brudiu, Mihail K. Qaramah, *Biserica și războiul - credință, ideologie, politică* (Alba Iulia, 2015).

⁴⁴ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

Arhitecții războiului sunt mulți în lumea noastră. De ce? Fiindcă este bine să știm că răul se manifestă și prin războaie. Se poate vedea că în Orientul Mijlociu războiul este o constantă a vieții. În acest sens știe de o glumă între doi beduini care deși erau cu cămilele prin deșert aveau mai multe arme cu ei.

- Știi ce?
- Ce?
- Nu ar fi bine dacă la noi la arab am introduce democrația.
- Și să renunță la terorism?
- Da.
- În nici un caz.
- De ce?
- Fiindcă ne-am plictisit de moarte!

Sfântul Ioan Gură de Aur spunea despre iubirea dușmanilor: „de ce am fi vrednici, oare, noi, care am primit porunca să fim asemenea lui Dumnezeu, când nu suntem egali nici vameșilor? Că vameșii, păcătoșii și păgânii iubesc pe cei ce-i iubesc; când nu facem nici aceasta că n-o facem odată ce pizmuim bunul nume al fraților noștri! - ce pedeapsă nu vom suferi stând mai jos decât păgânii, deși ni s-a poruncit să depășim pe cărturari: Spune-mi, cum vom vedea împărăția cerurilor, cum vom păși pragurile acelea sfinte, când nu suntem mai buni nici decât vameșii? Aceasta a vrut să spună Hristos prin cuvintele: „Nu și vameșii fac același lucru?”⁴⁵

Doi negociatori de pace discutau într-o zi.

- Și tu crezi că putem reuși?
- În a aduce pacea?
- Da.
- Da, cred.
- De ce?
- Fiindcă tu uiți un lucru esențial.
- Care?
- Pacea și nu războiul este starea firească a lumii.
- Da?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Noi nu facem cine știe ce mare lucru.
- În ce sens?
- Voim doar ca oamenii să trăiască conform naturii lor.
- Și se poate acest lucru?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă în ansamblu trebuie să știm că războiul este un lucru izolat.
- Ce părere ai de cei care practică artele marțiale?
- Sunt tot o formă de război în cele din urmă?
- De ce?
- Cei care învață și practică artele marțiale susține că o fac pentru a se autoapăra.
- Și nu este așa?
- De cele mai multe ori nu.
- De ce?
- Fiindcă ei devin obsedați de onoarea lor și ajung să fie într-o stare războinică mai tot timpul.⁴⁶
- De ce?
- Fiindcă practica artelor marțiale aduce cu sine o anumită dispoziție a sufletului.
- Dar ce părere ai oamenii legii ar trebui să practice artele marțiale?

⁴⁵ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

⁴⁶ A se vedea Maria Dmitriadou, *Adevărul despre artele marțiale. O perspectivă ortodoxă* (București, 2016).

- Poate că da.
- Deci nu sunt cu totul rele.
- Dacă vrei să im pui legea în lumea răufăcătorilor trebuie să știi că te vei confrunta cu violența.
- Așa este.
- Dar pe de altă parte creștinismul ortodox este o religie a non-violenței.
- În ce sens?
- Este mai bine să înduri decât să asuprești.
- Nu înțeleg.
- Te voi face să înțelegi.
- Te rog.
- Thomas Morus cancelarul Angliei, a fost osândit la moarte sub regele Enric al VIII-lea, pentru că nu voia să se abată de la confesiunea sa.
- Vai de mine.
- Când urcă treptele eșafodului zise călăului.
- Ce?
- Întinde mâna ta, ca să-mi ajuți să urc, căci de la eșafod spre ceruri nu mai am lipsă de ajutorul tău.
- Interesant.
- Când fu sus pe eșafod întrebă pe călău zicându-i.
- Ce?
- Pipăie-mi pulsul să vezi dacă mai bate?
- Și ce a urmat?
- Cu liniște primi pregătirile, să adânci apoi în rugăciuni, și primi moartea cu deosebită statornicie.⁴⁷
- A fost demn până la sfârșit.
- Da.
- Frumos.
- Așa este.
- Este greu să accepți să mori pentru credința ta.
- Așa este.
- Dar nu imposibil?
- Da.
- Dar ce părere ai de cei care încurajează în tineri comportamentul de războinic?
- Nu sunt de acord.
- De ce?
- Este adevărat că tinerii au multă energie.
- Așa este.
- Dar ea nu trebuie să fie folosită în scopuri violente.
- Dar în ce?
- Sport?
- Antrenament fizic?
- Da.
- Așa este.
- Știu că niște băieți au ieșit de la sala de culturism.
- Și pe drum s-a întâlnit teolog creștin ortodox.
- Și?
- Acesta i-a întrebat dacă știu să facă metanii?
- Nu au răspuns ei.
- Voi faceți exerciții la sală dar nu știți să faceți metanii?
- Ce sunt acelea metanii? Au întrebat ei.
- Da nevoința creștin ortodoxă de mai multe ori se bazează și pe disciplinarea trupului.

⁴⁷ Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

- Așa este.
- Și care crezi că este cea mai importantă parte din misiunea noastră de negociatori de pace?
- Dialogul.
- De ce?
- Este foarte important să stabilești dialog cu cei care sunt consumați de ură.
- Așa este.
- Dacă reușești să dialoghezi cu ei se poate spune că ai parte de un început bun.
- Crezi?
- Da.
- Ai dreptate.

Sfântul Ioan Gură de Aur a ajuns să comenteze voia lui Iisus pentru iubirea dușmanilor: „ceea ce-i mai cu seamă de admirat în învățătura lui Hristos este că totdeauna răsplătește cu împlăcătoare faptele noastre bune; ne răsplătește de pildă să vedem pe Dumnezeu, să moștenim împărăția cerurilor, să ajungem fii ai lui Dumnezeu, să fim asemenea lui Dumnezeu, să fim miluiți, să fim mângâiați, să primim multă plată. Când trebuie să amintească de lucruri pline de tristețe, o face cu multă grijă; că numele gheenei numai o dată l-a amintit în această lungă cuvântare; de celelalte pedepse vorbește reținut; mai mult sfătuiește decât amenință. Ca să îndrepte pe ascultătorii Săi se servește de cuvinte ca acestea: „Nu și vameșii fac același lucru?”; și: „Dacă sarea se va strica”; și: „Mic se va chema în împărăția cerurilor”.⁴⁸

Ceea ce este mai trist este că se poate vedea că periodic de mai multe ori apar mai multe războaie între popoare fiindcă se poate vedea că oamenii sunt unii care

- trăiesc,
- se complac
- și se adâncesc

într-o mentalitate a războiului.

Războiul de mai multe ori este văzut la nivel politic ca fiind singura soluție la mai multe

- crize,
- probleme,
- dificultăți
- și greutăți.

Acest lucru trebuie să știm că este de fapt o minciună. De ce? Fiindcă este bine să știm că viața umană este la fel de importantă pentru noi cum este propria noastră viață. De ce să ne credem că suntem stăpâni peste viața semenului nostru și să ajungem să i-o luăm? Cine ne-a dat acest drept. De ce? Fiindcă este bine să știm că numai Dumnezeu Tatăl are dreptul la viață și moarte. Poate ar fi cazul să ne bazăm mai mult pe pronia lui Dumnezeu Tatăl decât pe propriile opinii și păreri.⁴⁹

Că de mai multe ori sunt mai multe lucruri care ne coboară la nivelul de păgâni ne-o spunea tot Sfântul Ioan Hristostom: „sunt, apoi, locuri unde Domnul pune păcatul în locul pedepsei, dând ascultătorului să înțeleagă greutatea pedepsei, ca de pildă când spune: „A făcut adulter cu ea în inima lui”; și: „Cel care o lasă o face să săvârșească adulter”; și: „Ceea ce este mai mult decât atâta este de la cel rău“. Celor care au minte le este de ajuns pentru a se înțelepți chiar numai mărimea păcatelor în loc de pedeapsă. Pentru aceasta, și acum, Domnul dă ca pildă pe păgâni și pe vameși, rușinând pe ucenicul Său cu felul de viață al acestor oameni. Tot așa face și Pavel când spune: „Ca să nu vă întristați ca și ceilalți care n-au nădejde”; și: „Ca neamurile care nu cunosc pe Dumnezeu”.⁵⁰

Ceea ce mai puțini războinici știu este că din război nu mai există o a doua șansă. De ce? Fiindcă odată ce ți-au ucis dușmanul el a plecat din această lume odată pentru totdeauna. Deci nu mai există cale de întoarcere. Ceea ce s-a putut vedea în lumea noastră este că de mai multe ori oamenii se schimbă. Azi suntem mai nervoși și mâne suntem cât se poate de calmi. La fel de bine și creatorii de război: anul acesta au mai multe sentimente de ură dar mai apoi în anul viitor ei bine aceste sentimente ajung să se schimbe și să devină mai iubitoare.

⁴⁸ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

⁴⁹ A se vedea Radu Teodorescu, *Pronia ca prezență și menire discretă a lui Dumnezeu Tatăl în lume* (Cugir, 2026).

⁵⁰ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

Ei bine trebuie să știm că dacă ai ucis în război nu te vei mai împăca cu cel ucis niciodată fiindcă l-ai trimis în lumea de dincolo. Iată de ce războiul nu este o soluție la

- crizele,
- nevoile,
- probleme
- și greutățile

cu care ne confruntăm.

Umanitatea există de mai bine de 7000 de ani de la Adam și Eva. Ceea ce trebuie să știm este că nici acum nu am ajuns să ne rezolvăm această veche problemă a războiului. De ce? Fiindcă este bine să știm că oamenii se ucid și în zilele noastre cu care zel în război.

Iisus ne spunea că trebuie să fim asemenea lui Dumnezeu Tatăl și să îi iubim pe dușmanii noștri fiindcă Dumnezeu Tatăl nu îi urăște de demoni. Acest lucru nu face decât să îi înnebunească și mai tare pe demoni care a ura și răutatea pe care o arată le este răspuns cu iubire. Sfântul Ioan Gură de Aur spunea: „Domnul arată ca nu cere ceva peste măsură, ci cu puțin mai mult decât ce-i obișnuit, zicând: „Nu și păgânii fac același lucru?”.

Dar Domnul nu-Și oprește aici cuvântul, ci și-l termină cu răsplătiri și cu bune nădejdi, spunând: „Fiți desăvârșiți ca Tatăl vostru cel ceresc”!

Hristos împrășteie cu îmbelșugare pretutindeni numele cerului, ca să deștepte și prin el sufletele ascultătorilor Săi, care deocamdată erau mai slabi și mai legați de pământ.

Gândindu-ne, dar, la cele spuse, să iubim pe dușmanii noștri și să ne lăsăm de obiceiul prost, pe care îl au o mulțime de oameni fără cap, de a aștepta ca dușmanii noștri să ne salute mai întâi. Nu ne sârguim să facem ceea ce atrage fericirile Domnului, ci urmărim ceea ce ne face de răș.”⁵¹

Ceea ce trebuie să știm este că într-o lume care

- a avansat
- și a progresat

ei bine războiul este soluția primitivă la conflict. Cine vrea să fie primitiv? Cei care încep război. Aceasta fiindcă ei nu vor să stea la masa negocierilor și sunt unii care cred că în cele din urmă trebuie să meargă pe instinct. Este un adevărat instinct să ajungi să faci război.

În acest sens trebuie să știm că deși în zilele noastre războiul este dus cu cele mai complicate tehnologii ei bine mentalitatea lui este una primitivă. Războiul se poate spune că este mentalitatea de trib în care are puterea

- mai mare,
- cel mai feroce
- și cel mai netot.⁵²

Ei bine se poate vedea că în lumea noastră sunt mai multe treburi cu arme nucleare care

- se amenință,
- se ceartă,
- se urăsc

și în cele din urmă ajung la război.

Iată ce spunea despre război părintele Adrian Ignat: “prețuirea vieții umane este motivul primordial și elementar care însușește orice om. Dacă războiul nimicește vieți omenești în masă, pacea înseamnă cu mult mai mult decât atât. Războiul este expresia și întruchiparea celor mai mari rele fizice și morale ce le poate trăi omul. În timp ce războiul este urât și blestemat, pacea este dorită, căutată și slăvită (Popescu, 1954: 577). Temeiul principal pentru apărarea păcii este acesta: Dumnezeu este făcătorul și susținătorul tuturor oamenilor și deci războiul care extermină viața lor în masă este contrar voii Lui, este o ofensă adusă lui Dumnezeu.

Biserica în primele veacuri ale sale, s-a opus războaielor și participării creștinilor la acestea. Această poziție nu a fost lipsită de sens, dacă avem în vedere religia oficială păgână și cultul împăratului, care confereau unitate și specificitate societății umane. Biserica creștină se va delimita radical de tot ceea ce este păgân, inclusiv de idee

⁵¹ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

⁵² A se vedea Perry T. Hamalis, Valerrie A. Karras, *Orthodox Christian perspectives on war* (Indiana, 2017).

participării la luptă în numele unui împărat păgân, declarat a fi zeu. Atunci când Biserica a fost recunoscută de către stat (Edictul de la Milan 313), creștinii au acceptat funcții de răspundere în stat și exercitarea îndatoririlor militare”⁵³

Ceea ce se poate vedea este că sunt mai mulți în zilele noastre care nu sunt conștienți că există un război nevăzut

- în interiorul,
- în sufletul,
- în sinele
- și în profunzimea

ființei omului.

Acesta este ceea ce se cheamă *războiul psihologic*. Despre acest război vorbea mai ales Sfântul Nicodim Aghioritul când spunea că demonii nu ne atacă fizic – în general numai pe mari sfinți creștin ortodocși o fac – ci mai mult psihic prin

- ispite,
- gânduri rele,
- sugestii pervertite
- sau intenții murdare.⁵⁴

Iată ce spunea în acest sens tot părintele Adrian Ignat: “pentru Biserica primară, războiul interior este cu mult mai important decât cel exterior, desfășurat pe câmpul de luptă. „Pentru creștinii primelor veacuri era vorba despre o luptă pentru sufletul uman, pentru eliberarea sa din iadul care-i otrăvea Conștiința și viața în lumea păgână” (Băbuș, 2006: 139). Sfântul Clement Alexandrinul, vorbind despre războiul interior care hărțuiește propria noastră fiindcă, spune: „Această prigoană răscolitoare dinlăuntrul nostru este foarte apăsătoare și foarte grea, pentru că este mereu prezentă, pentru că prigonitul nu poate să scape de ea, pentru că ea duce circular dușmanul pretutindeni... Un război venit din afară se isprăvește repede; cel din suflet durează până la moarte” (Clement Alexandrinul, 1982).”⁵⁵

După cum am spus la începutul acestei cărți ceea ce trebuie să știm este că în iad sunt demoni specializați în război. Patericul egiptean ne spune la un moment dat că un demon a ieșit din iad și a venit pe pământ cu scopul expres de a face război. Totuși demoni nu pot aduce război pe pământ dacă nu sunt

- ascultați
- și urmați

în libertate.

Prin urmare este bine să știm că de mai multe ori demonii inspiră oamenii la război însă ceea ce trebuie să știm este că oamenii ajung din libertate să le urmeze ideile și intențiile. Prin urmare nu se poate spune că un făcător de război nu este total nevinovat de ceea ce face când începe un război.

Războiul este un păcat și poate să devină o patimă. Este acest lucru adevărat? Dacă ne uităm mai mult în istoria imperiilor antice ceea ce vom putea vedea este că războiul a devenit o monedă curentă a imperiului aceasta indiferent dacă vorbim de

- imperiul babilonian,
- imperiul asirian,
- imperiul persan,
- imperiul lui Alexandru cel Mare,
- imperiul roman etc.

Toate aceste imperii au fost formate pe război și se pare că războiul de cele mai multe ori a devenit o a doua natură a imperiului.

Totuși dincolo de războiul armat în care se avântă mai multe mentalități primitive din zilele noastre creștinii ortodocși știu de războiul nevăzut cu demonii. Tot părintele Adrian Ignat spunea în acest sens: “lupta este preponderent spirituală, iar învingătorul dobândește cununa mântuirii. Părinții pustiei au continuat să înțeleagă acest

⁵³https://www.academia.edu/9758830/VIZIUNEA_SFIN%C5%A2ILOR_P%C4%82RIN%C5%A2I_ASUPRA_R%C4%82ZBOIULUI (accesat pe 06.04.2026).

⁵⁴ Sfântul Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut* (București, 2023).

⁵⁵ Idem.

luptă ca valențe spirituale a luptei creștine, datorită neputinței și păcătoșeniei, înstrăinării și dorinței de mărire (mândriei) a oamenilor. Este un război fără cruzime, care este purtat de elitele luptătoare în interesul celor slabi din cauza vârstei, a sexului sau a orientării lor greșite. Armele acestui război sunt: postul, rugăciunea, dreptatea, evlavia, blândețea și castitatea (Spidlik, 2005). După autorul Didahiei, păcatul omuciderii și ceea ce derivă din el, este o încălcare flagrantă a iubirii aproapelui, întrucât pentru a-și însuși iubirea de aproapele, creștinul va trebui să alunge orice gând rău împotriva oricărui om (II, 6); de aceea îi este interzis orice act de violență (III) și orice act ce poate duce la crimă (Vasilescu, 1962: 69).⁵⁶

Ceea ce s-a putut vedea în cazul războiului este fiindcă s-a ajuns la concluzia la nivel politică la faptul că două entități nu mai pot exista pașnic ei bine oameni din locuri diferite care nu s-au cunoscut niciodată ajung să se ucidă fără să își fi vorbit vreodată în viața lor. Acest lucru ne spune de un anume caracter absurd al războiului pe care mai multă lume nu vrea să îl ia în considerare.

Creștinismul ortodox este unul care pune mai mult accent pe războiul nevăzut cu Satan și demonii lui fiindcă dacă acest război este câștigat ei bine nu se va mai ajunge nici la războiul armat dintre oameni. Tot părintele Adrian Ignat spunea: “în timp ce fiecare creștin trebuie să reziste înrobirii diavolului, călugării se aflau în prima linie în războiul împotriva legiunilor lui Satan. Noapte și zi, conform Sfântului Grigorie de Nazianz, călugărul trebuie să lupte în acest război spiritual (pneumatikos polemos) (Grigorie de Nazianz, 1993: 2, 91). Sfântul Ioan Gură de Aur spune ascultătorilor săi că războiul împotriva demonilor este dificil și nu se încheie niciodată. Lupta spirituală este tema centrală în viețile sfinților. În opinia Sfinților Teodor de Edesa, Grigorie Decapolitul, Ioan Imnograful, Isidor, stareța Sara și a multor alora, demonii atacă, în forme variate, de la hiene la dragoni pe cei ce slujesc Domnului (Dvornik, 1926: 31, 47). Aceste povestiri sunt spuse tuturor celor care luptă împotriva forțelor păcatului și întunericului.”⁵⁷

Doi oameni de armată discutau într-o zi.

- Și ce părere ai de ceea ce facem noi?
- Adică?
- Ne riscăm viața în orice moment.
- Cineva trebuie să o facă.
- Crezi?
- Da.
- Cum?
- Sunt oameni care au aptitudini de luptători.
- Și este bine?
- Uneori da.
- Când?
- Când îți este atacată patria.
- Vorbești de războiul de apărare?
- Da.
- Din ce știu este singurul pe care îl acceptă Biserica Ortodoxă.
- Așa este.
- Știi ce cred eu?
- Ce?
- Că războiul este o mare anomalie în viața noastră.
- Ai dreptate.
- Sunt căi diplomatice prin care au război poate să fie soluționat.
- Așa este.
- Și totuși oamenii nu o fac.
- Da.
- De ce?

⁵⁶

https://www.academia.edu/9758830/VIZIUNEA_SFIN%C5%A2ILOR_P%C4%82RIN%C5%A2I_ASUPRA_R%C4%82ZBOIULUI (accesat pe 06.04.2026).

⁵⁷Idem.

- Fiindcă uiți că sunt și oameni răi.
- Așa de răi?
- Da.
- De ce?
- Sunt mulți care se cred un fel de dumnezei când pot lua viața semenilor lor.
- Așa este.
- Este un fel de nebunie a controlului asupra persoanei celuilalt.
- În ce sens?
- În sensul cel mai clasic.
- Nu cred că înțeleg.
- Te voi face să înțelegi.
- Te rog.
- Dar trebuie să mergem înapoi în istorie.
- Când?
- Pe vremea Sfântului Constantin Brâncoveanu.
- Ce este cu el?
- El a fost decapitat dimpreună cu cei patru fii săi și sfetnicul Ianache.
- Cred că am auzit de ei.
- Constantin Brâncoveanu când a văzut călăul înaintând spre el, cu iataganul în mână, și-a înălțat ochii către cer și cu glas înduioșător a spus.
- Ce?
- Feții mei! iată toate avuțiile și orice am avut am pierdut, să nu pierdem însă sufletele! stați tare și bărbătește, dragii mei ! Și nu băgați în seamă moartea. Priviți! Hristos, Mântuitorul nostru, câte a răbdat pentru noi, și cu ce moarte de ocară a murit. Credeți tare întru aceasta, și nu vă mișcați, nici nu vă clătiți din credința pravoslavnică pentru viața și lumea aceasta. Feții mei încă odată vă zic stați cu curaj: Am pierdut tot ce aveam în această lume; cel puțin să ne mântuim sufletul, și să ne spălăm păcatele cu sângele nostru!
- Ce frumos.
- Brâncoveanu cunoștea vorbele cărții sfinte.
- Care?
- „Căci cine va vrea să-și mântuiască sufletul, îl va pierde pe el; iar cine își va pierde sufletul său pentru Mine, îl va afla. Că ce va folosi omul, de ar dobândi lumea toată; iar sufletul său îl va pierde ? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?”. (Matei 16, v. 25—26).⁵⁸
- Da, cine poate cumpăra un suflet cu bani?
- Așa este.
- Impresionat acest caz al Sfântului Constantin Brâncoveanu.
- Da.
- Este totuși greu să mori pentru Hristos.
- Unii au ajuns să o facă.
- Așa se pare.
- Știi ce spunea Sfântul Ioan Damaschinul?
- Nu.
- Că islamul este un precursor al lui Antihrist.
- Așa este.
- Acum știm că au fost mai mulți antihriști.
- Dar va fi unul final?
- Da.
- Este totuși de interogat de ce merge ura omului așa de mult că își ucide semenul pentru bogățiile lui.
- Bine spui.

⁵⁸ Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

- De ce?
- Mai toate războaiele sunt pentru bogății și bani.
- Din nefericire.
- Totuși sunt și unii care își vin în fire.
- Au fost războaie care au durat decade?
- Cum ar fi?
- Războaiele greco-persane (492-449 î.Hr.) – 43 de ani, Războiul civil din Angola (1975-2002) – 27 de ani, Războiul Portughez de Restaurație (1640-1669) – 28 de ani, Războiul de treizeci de ani (1618-1648) – 30 de ani, Războiul Rozelor (1455-1485) – 30 de ani, Primul Război Scoțian de Independență (1296-1328) – 32 de ani, Războiul civil din Guatemala (1960-1996) – 36 de ani, Războiul Olandez de Independență (1568-1648) – 80 de ani, Războiul de 100 de ani (1337-1453) – 116 ani.⁵⁹
- Nu îmi vine să cred.
- Așa este.
- Doamne ai milă de noi.

Este greu să îi faci conștienți pe oameni că războiul nevăzut cu diavolul este unul care mai apoi apare în istorie ca război armat. Iată ce spunea despre războiul nevăzut părintele Adrian Ignat: „Demonii au luat în serios acest război. Ei apar în ordine de bătaie, în legiuni de cavalerie și infanterie. Poartă scuturi de fier și arcuri cu săgeți și cu alte proiectile. Sub conducerea comandantului (strategos) Satana, demonii se așează în linii de luptă (parataxis), așa cum procedează forțele armate imperiale. După cum prescriu manualele militare, ei simulează o retragere, aruncă provocări de departe, se regroupează și atacă din nou. Sfântul îi învinge cu o cruce din lemn făcută ca semn, dar efortul îl lasă epuizat. Un călugăr dintr-un schit a auzit sunetul trompetei ce vestește bătălia prin faptul că demonii se pregăteau să-l atace și să-l forțeze să părăsească rugăciunea (Rouet, 1946: 204).”⁶⁰

CAPITOLUL 3

DUȘMĂNIA: UN ARHETIP PREZENT LA SCARĂ GLOBALĂ

Deși pare mai greu de crezut ceea ce trebuie să știm este că există o categorie de oameni care văd dușmani la tot pasul. Autoritățile sunt dușmănite fiindcă băise-mi-te nu își fac datoria. Armata este dușmănită fiindcă este formată din fricoși. Vecinii sunt dușmăniți fiindcă sunt prea gălăgioși. Colegii de muncă sunt dușmăniți fiindcă sunt mult prea bârfitori etc. Ceea ce ne spune psihologia este că dușmănia este un sentiment negativ care ne face

- să ne consumăm,
- să perpelim
- să ne chinuim
- și să suferim

fiindcă ea ajunge să ne devoreze din interior. Dușmănia prin urmare – în sens psihologic – este un sentiment negativ.⁶¹

Iată ce spunea în acest sens Sfântul Ioan Gură de Aur despre care trebuie să fie atitudinea noastră față de semenii noștri:

„- Spune-mi, pentru ce nu-l saluți tu mai întâi?

- Pentru că așteaptă să-l salut eu!
- Dar tocmai pentru aceasta ar trebui să i-o iei înainte, ca să iei tu cununa!
- N-o fac, pentru că urmărește el lucrul acesta!

- Poate fi, oare, o prostie mai mare? Gândești cam așa: Tocmai pentru că urmărește să fie pricinuitorul răsplătirii mele, nu vreau să-i dau prilejul s-o facă! Dacă te salută celălalt mai întâi, tu nu mai ai nici o răsplată, chiar

⁵⁹<https://historia.ro/sectiune/general/top-10-cele-mai-lungi-razboaie-din-istorie-584176.html> (accesat pe 06.04.2026).

⁶⁰

https://www.academia.edu/9758830/VIZIUNEA_SFIN%C5%A2ILOR_P%C4%82RIN%C5%A2I_ASUPRA_R%C4%82ZBOIULUI (accesat pe 06.04.2026).

⁶¹ A se vedea Umberto Eco, *Cum ne construim dușmanul* (Iași, 2011).

dacă îi răspunzi la salut; dar dacă tu i-o iei înainte cu salutul, ai neguțătorit gestul și ai cules rodul îmbelșugat al faptei lui. Nu este, oare, cea mai mare prostie să pierzi tot câștigul, când ai de câștigat atâta de pe urma unor simple cuvinte? Nu este, oare, cea mai mare prostie să-l ții de rău că nu te salută, iar tu să cazi în aceeași greșală? Dacă îl ții de rău că nu te-a salutat el mai întâi, pentru ce faci ceea ce ții de rău, pentru ce te sârguiești să faci ceea ce spui că e rău? Nu este mai mare prostie decât aceea ca omul să trăiască în păcat! De aceea, vă rog, să fugim de acest obicei rău și rușinos. Că acest obicei a stricat nenumărate prietenii, a dat naștere la multe dușmănii. Să le-o luăm, deci, noi înainte cu salutul. Ce iertare mai merităm noi, care ne ambiționăm pentru un simplu salut, când ni s-a poruncit să răbdăm să fim palmuiți, siliți și lăsați goi de dușmanii noștri?”⁶²

Ceea ce se poate vedea în zilele noastre este că sunt mai multe religii pe glob. Aproape toate regiunile globului au propria lor religie. Cei din diferite religii de mai multe ori trebuie să știm că se dușmănesc de moarte. Nu este exagerat dacă spunem că în zilele noastre dușmănia este o realitate prezentă la scară globală. De mai multe ori dușmănia este un lucru mocnit ca dintr-o dată să răzbată la suprafață și să se transforme în război. Acest lucru se poate vedea că este o constată a lumii noastre chiar dacă noi contemporanii ne lăudăm că suntem cea mai evoluată societate din istoria lumii.

Ceea ce are loc cu dușmănia din lumea noastră este că de mai multe ori sunt mai mulți care ajung să considere că dușmănia este un lucru care este justificat de Dumnezeu. Sunt mai mulți care au început războaie pe motive religioase.

În acest sens trebuie să știm că Sfântul Ioan Gură de Aur ne îndemna să avem o atitudine cordială cu semenii noștri și să nu îi vedem ca potențialii noștri dușmani: “dacă salutăm noi mai întâi, mi s-ar răspunde, vom fi disprețuiți și batjocoriți!

- Și ca să nu te disprețuiască un om, insultă pe Dumnezeu? Ca să nu te disprețuiască un om nesocotit, disprețuiești pe Dumnezeu, Care ți-a făcut atâta bine? Dacă este o nebunie să disprețuiești pe cel de o cinste cu tine, cu mult mai mare nebunie este să disprețuiești pe Dumnezeu, Creatorul tău! În afară de aceasta, mai gândește-te și la aceea că atunci îți prilejuiești mai mare răsplată când ești disprețuit. Pentru Dumnezeu suferi asta! Pentru că ai ascultat de legile Lui! De câtă cinste nu ești vrednic, de câte diademe? În ce mă privește aș dori mai degrabă să fiu ocărât și disprețuit pentru Dumnezeu decât să fiu cinstit de toți împărații! Nimic, nimic nu-i egal cu această slavă!”⁶³

Dușmănia trebuie să știm că este cultivată de unii ca un sentiment sfânt. Nu fără de nici un motiv sunt mai multe regiuni ale lumii în care conceptul de *război sfânt* este cât se poate de utilizat și folosit.

- Cruciadele
- și jihadul

sunt ambele două concepții ale unui război sfânt sau război sacru pe care războinicul trebuie să îl facă în numele lui Dumnezeu.

Iată ce spunea în acest sens gânditorul Vasile Tudor: “pe lângă realizări de vârf în artă, știință, tehnică și tehnologie, omenirea a fost marcată de conflicte între comunități, state și chiar civilizații, care s-au transformat în războaie sângeroase cu numeroase pierderi de vieți omenești și imense distrugerii materiale.

Un exemplu elocvent îl reprezintă războaiele sfinte dintre civilizația occidentală și cea islamică, cunoscute în istorie sub numele de cruciade și jihad.

Cruciadele reprezintă expedițiile militare ale creștinilor catolici în Orientul Apropiat, întreprinse între anii 1096 și 1270 sub pretextul eliberării de musulmani a Ierusalimului, precum și de recucerire a teritoriilor care fuseseră în trecut creștine.

Din păcate, cruciadele și alte conflicte de tip religios (încrăstările forțate din primele secole după Edictul de la Milano din anul 313, Reconquista iberică din secolele XIV și XV, Conquista spaniolă a Americii Latine din secolele XV și XVI, războaiele și persecuțiile contrareforme catolice din secolul XVI, sentințele date de Inchiziție celor acuzați de erezie sau vrăjitorie) s-au soldat cu circa 10 milioane de morți, la care se adaugă alte câteva milioane de oameni persecutați, torturați, exilați, afectați fizic și mental.

⁶² Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

⁶³ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

„Trebuie precizat că vina pentru faptele menționate nu este a credincioșilor de rând, ci a autorităților religioase din acele vremuri.”⁶⁴

Dușmanul este o realitate omniprezentă în istoria umană. De mai multe ori el a îmbrăcat mai multe denumiri și forme:

- creștin pentru păgânii din antichitate,
- infidel pentru jihadiști,
- rasă inferioară pentru naziști,
- dușmanul de clasă pentru sovietici etc.⁶⁵

Este adevărat că nu putem să îi iubim pe toți semenii noștri însă ceea ce trebuie să știm este că totuși putem să fim mult mai relaxați cu privire la dușmani. Aceasta fiindcă după cum am spus s-a dovedit că psihologic dușmănia este un lucru care ne consumă și ne face să fim cât se poate de

- neliniștiți
- și anxioși.

Trebuie să știm că este mai bine să ne facem prieteni decât dușmani. Aceasta fiindcă a îți face prieteni trebuie să știm că este o mare calitate. Este o calitate fiindcă este bine să știm că toți netoții își fac dușmani.

De mai multe ori apar dușmăni fiindcă egourile sunt prea mari. Liderii politici de urăsc de moarte fiindcă unii au mai multă slavă lumească decât alții. Iată ce spunea în acest sens tot Sfântul Ioan Gură de Aur: „să urmărim, deci, această slavă, așa cum ne-a poruncit Hristos! Să nu punem nici un preț pe slava omenească, ci să arătăm, prin toate faptele noastre, filosofia cea adevărată. Așa să ne orânduim viața! Vom culege de aici de pe pământ bunătățile cerurilor și cununile cele de acolo dacă vom trăi ca îngerii printre oameni, dacă vom umbla pe pământ ca puterile cele cerești și dacă vom rămâne în afară de orice pofță și tulburare. Odată cu toate acestea, vom primi și bunătățile cele nespuse, pe care face Dumnezeu să le dobândim cu toții, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea și închinăciunea, împreună cu Cel fără de început al Lui Părinte și cu Sfântul și Bunul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.”⁶⁶

Dușmănia în lumea noastră poate să plece de la mai multe lucruri:

- bani,
- averi,
- faimă,
- mari funcții,
- frumusețe fizică.

Sunt mai multe tinere din zilele noastre care suferă adevărate complexe de dușmănie fiindcă colegile lor sunt mai frumoase și mai inteligente. De mai multe ori auzim de bătaii prin licee sau universități.

Ceea ce trebuie să știm este că trebuie să fim unii care să ajungem să avem o atitudine prietenoasă cu semenii noștri și nu o atitudine dușmănoasă. Aceasta fiindcă este bine să știm că atât

- prietenia
- cât și dușmănia

sunt două lucruri care ajung să devină în timp o a doua natură.⁶⁷

Ceea ce mai mulți psihologi au remarcat este că prietenia este un sentiment care aduce în noi un simț al fireșcului în timp ce dușmănia ne face să nu mai fim firești. Iată ce spunea în acest sens tot Sfântul Ioan Gură de Aur: „omul este o ființă socială, comunitară. El nu se simte niciodată deplin împăcat în lumea rece și singuratică a ideilor, a concepțiilor și nici măcar a activităților dintre cele mai înalte ale spiritului, pentru că în adâncul său simte nevoia de comunicare și comuniune, de dialog și complementaritate. S-ar părea că, într-adevăr, dintre toate durerile și suferințele omului contemporan, una dintre cele mai grele, dacă nu cumva cea mai gravă, este singurătatea, solitudinea.

⁶⁴<https://iteach.ro/pg/blog/vasile.tudor/read/149423/paradoxul-razboiului-sfant> (accesat pe 06.04.2026).

⁶⁵ Vilho Harle, *The Enemy with a Thousand Faces: The Tradition of the Other in Western Political Thought and History* (Praeger, 2000).

⁶⁶ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

⁶⁷ A se vedea Radu Teodorescu, *Bucuria de a fi în comuniune dubovnicească* (Cugir, 2016).

Omul simte dorul de a-și împărtăși cuiva apropiat și sincer bucuriile, dar și înfrângerile sale, reușitele, dar și deziluziile, o persoană alături de care și cu ajutorul căreia să se realizeze spiritual și material și la a cărei afirmare de sine să contribuie, iar aceste scopuri imediate, de fericire și împlinire, să fie subordonate vocației fundamentale a vieții - fericirea viitoare și veșnică.”⁶⁸

Dușmănia care în anumite societăți mai mult sau mai puțin avansate este cultivată sistematic, ei bine dușmănia este un lucru care trebuie să ne dăm seama că ne face să avem o anumită

- viziune,
- percepție,
- concepție
- și perspectivă

asupra realității.

De ce? Fiindcă omul care vede dușmani la tot pasul nu are deloc liniște sufletească. Nu ai cum să ai liniște sufletească când peste tot vezi numai dușmani care îți încalcă drepturile și te umilesc numai cu prezența lor. Sunt mai mulți care se supără de cele mai mici gesturi pe care le fac semenii lor și ajung să vadă în ele dovezi ale unei dușmăanii totale.

Sfântul Ioan Gură de Aur spunea că pentru ca un om să ajungă să se căsătorească ei bine el trebuie să vadă în partenerul sau partenera lui de viață un prieten: „în același timp, perioada de prietenie constituie o perioadă de "grație" din viața unui cuplu, o perioadă în care spiritul de altruism și dăruire, de jertfă și iubire domină relațiile și viața celor doi parteneri. Niciodată, pe parcursul vieții de familie, nu sunt făcute atât de multe concesii și cu atâta ușurință, precum sunt realizate în perioada de prietenie, iar toate acestea din dorința de fericire și împlinire a celuilalt. De multe ori sunt sacrificate idealuri și aspirații, doruri și dorințe dintre cele mai curate și înalte, din dorința dobândirii și procurării, pentru persoana iubită, a fericirii mult visate, fie ea și numai pentru câteva clipe.”⁶⁹

Un sectant reîntors în biserica creștin ortodoxă discuta cu un prieten creștin ortodox.

- Știi ce?
- Ce?
- Eu când am plecat de la ortodocși am avut ca o dușmănie în mine.
- De ce?
- Fiindcă m-am considerat trădat.
- Trădat?
- Da.
- De cine să fi trădat?
- De ortodocși.
- Nu îmi vine să cred.
- De ce?
- Și de ce te-ar trăda Biserica Ortodoxă?
- Știi de ce?
- De ce?
- Fiindcă m-am întâlnit cu un sectant care mi-a spus că închinarea la icoane este idolatrie.
- Chiar?
- Da.
- Păi cum?
- Mi-a spus că în Biblie se spune că nu trebuie să îți faci chip cioplit.
- Icoanele nu sunt chip cioplit.
- Dar eu așa am crezut.
- Înțeleg.
- Acum însă mi s-a deschis ochii.
- De ce?

⁶⁸ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

⁶⁹ Idem.

- Am putut vedea că la sectanți există o dorință nefirească de a nu fi ca restul.
- Adică?
- Deși nu o spune sectantul are în el o dușmănie față de sistem.
- Prin sistem te referi la Biserica Ortodoxă?
- Da.
- Și cum ai revenit la ortodoxie?
- Cineva mi-a spus că închinarea la icoane este mai mult o închinare la persoana sfântă din icoană.
- Așa este.
- Dumnezeu m-a ajutat să îți deschid ochii.
- Foarte bine.
- Așa că am revenit la ortodoxie.
- Ai făcut un lucru bun.
- Știu asta.
- Și am să îți spun ceva.
- Ce?
- O întâmplare adevărată.
- Care?
- Într-un sat din părțile Aradului se pripășiseră câțiva sectanți.
- Și?
- Preotul am strâns poporul la biserică și a arătat că nu trebuie să schimbăm credința ca pe o haină.
- așa este.
- A arătat ce au făcut turcii.
- Ce?
- Ei au început-o rău, pentru că au început cu reforma moravurilor religioase și nu cu a celor morale.
- Nu știam.
- Turcul, care plin de respect trebuia să se descalțe pentru a intra în sinagogă, poate intra și cu încălțăminte obișnuite și chiar așa trebuie.
- Înțeleg.
- El care trebuia să spună versetele din Coran în limba arabă, în limba profetului, le poate spune și în cea turcă.
- Și?
- Rugăciunile să fie mai scurte.
- Așa este.
- Să se introducă muzica instrumentală în slujbă.
- Adevărat.
- Aceste păpușerii se chemă modernizare și ele amuză chiar pe unii dintre cei care nu sunt chiar turci, dar care înțeleg turcește cultura și civilizația.
- Interesant.
- Nu schimbarea credinței se cere, ci schimbarea vieții.
- Ai dreptate.
- Dacă n-am trăit până acum după credință să începem acum.⁷⁰
- Știi ceva?
- Ce?
- Nu știam despre această depreciere religioasă la turci.
- Este adevărată.
- Cred.
- Turcii au fost în trecut creștin ortodocși.
- Dar au căzut de la ortodoxie.
- Fiindcă au fost mult prea permisibili.

⁷⁰ Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

- Din nefericire.
- Dec tu spui că nu trebuie să facem compromisuri?
- Da.
- Este mai greu.
- Dar nu imposibil.
- Așa este.
- Secta este un fel de rupere de lume.
- De ce?
- Fiindcă ajungi să vezi lumea numai cum ți se spune din sectă.
- Am trăit și eu acest lucru.
- Te cred.
- Știi ce?
- Ce?
- Mă simt acum mult mai încurajat că am avut această discuție cu tine.
- Mă bucur.
- M-ai ajutat mult.
- Plăcerea a fost de partea mea.

Dușmăniile trebuie să știm că au ajuns să fie portretizate și în literatură. Celebra Romeo și Julieta a lui Shakespeare trebuie să știm că are la bază o dușmănie dintre două familii. Este vorba de familiile Montague și Capulet din Verona, Italia. Romeo și Julieta proveneau din aceste familii rivale și ajung să se iubească. Fiindcă dușmănia dintre familii era de moarte în cele din urmă cei doi iubiți ajung să se sinucidă decât să trăiască unul fără de altul. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Ioan Gură de Aur despre iubirea matrimonială: „atunci când toate aceste sacrificii sunt motivate de o înaltă spiritualitate și atunci când ele sunt făcute în egală măsură, spre împlinirea reciprocă a partenerilor, sunt asemenea unor pietre rezistente, de sprijin, pe care se construiește prietenia, relația, familia. Când însă nu sunt meritate de către cel pentru care sunt făcute, iubirea însăși devine o suferință, o durere și o sursă de izolare și singurătate, de neînțelegere și nefericire pentru persoana suferindă.

O vorbă înțeleaptă spune că micile divergențe și tensiuni dintr-o prietenie, dacă nu sunt depășite constructiv și prin iubire, se pot transforma, în sânul căsniciei și al familiei, în adevărate prăpastii, în care cad cei doi soți și nu se știe dacă mai pot ieși din ele împreună sau fără să își vatăme iremediabil sufletele și nici care este prețul acestui sacrificiu.”⁷¹

Ceea se crede în zilele noastre este că dacă mentalitățile sunt diferite ei bine în cele din urmă și dușmănia este justificată. Nu ai cum

- să iubești
- sau să fie indiferent

cu cineva care are o mentalitate diferită de a ta. După cum am spus în rândurile de mai sus: Orientul și Occidentul sunt două mentalități diferite și sunt din ce în ce mai mulți care se dușmănesc de moarte fiindcă unii sunt orientali și alții sunt occidentali.⁷²

Dușmănia este un leitmotiv al societății noastre.

- Dușmănia dintre rivalii politici,
- dușmănia dintre religii,
- dușmănia dintre civilizații,
- dușmănia dintre mentalități
- sau dușmănia dintre bogați și săraci

sunt cu toate unele care ne fac să ne dăm seama că se lumea noastră se poate vorbi de un fel de *industrie a dușmăniei*. Deși mai multă lume spune că boxul sau artele marțiale sunt sporturi ca oricare altele ceea ce trebuie să știm este că ele sunt unele care sunt bazate pe dușmănie. Este de fapt o dușmănie

- subliminală

⁷¹ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

⁷² A se vedea Hajime Nakamura, *Orient și occident* (București, 1997).

- și camuflată.

În box ni se spune că de fapt tot ceea ce se vrea este să se demonstreze cine este mai tare fizic. În realitate boxul este un cumul de sentimente

- negative,
- primitive
- și distructive.

Despre cât se frumoasă este iubirea raportată la dușmănie ne-o spunea tot Sfântul Ioan Gură de Aur: „pe de altă parte, este la fel de adevărat că iubirea, ca sentiment și stare de suflet, este considerată a fi o fixație, un atașament exagerat față de o persoană care, odată intrată în câmpul de percepție al sufletului nostru, se leagă puternic de el. Și, din acest punct de vedere, observăm că dragostea are mai multe lucruri în comun cu sentimentul, cu trăirea sau afectivitatea, decât cu intelectul sau raționalitatea, întrucât nu ne îndrăgostim "la comandă" și totdeauna de cine ar trebui, în baza unui calcul lucid, ci de cine se leagă sufletul și inima noastră. Iar acest lucru constituie uneori cauza unor mari drame și suferințe umane.”⁷³

Dușmănia prin urmare este un sentiment care dacă este alimentat din împrejurările corecte ale vieții nu face decât să aducă în noi o stare cu adevărat demonică. Fiindcă este bine să știm că după sfinții părinți demonii sunt ființe ale dușmăniei totale și care urăsc veșnic și total.

Iată de ce trebuie să știm că trebuie să facem exerciții să nu ne lăsăm cuprinși de dușmănie. Deși demonii au dușmănie față de Dumnezeu din ceea ce ne spun sfinții părinți Dumnezeu nu îi urăște pe demoni. Din contră îi iubește. Acest lucru nu face decât să arunce paie pe foc fiindcă demonii nu găsesc același răspuns la ura lor în Dumnezeu.

Tot Sfântul Ioan Gură de Aur ne spunea despre iubire și noblețea ei: „atunci când iubim, iubim din tot sufletul și de aceea suntem tentați să înfrumusețăm până la sublimă idealizare persoana de care ne-am atașat. Suntem dispuși să îi conferim calități și însușiri pe care s-ar putea să nu le aibă în realitate, dar pe care le-am dori noi la ea. Și aceasta pentru că stă în firea iubirii să împodobească tot ceea ce intră în câmpul ei de atenție. Iubim această persoană așa cum este ea - trup și suflet -, tăgăduindu-i lipsurile sau imperfecțiunile și supradimensionându-i calitățile, o iubim cu bune și cu rele, cu bucurii și cu necazuri, îi acceptăm și ne împropriem întreg universul ei. Pascal avea deplină dreptate să spună că: "Inima are rațiunile sale pe care rațiunea nu le cunoaște" sau, precum considera Nicolae Iorga: "Există o logică a inimii, care nu a fost încă deplin elucidată". Cu alte cuvinte și precum observa un fin analist al vieții launtrice umane, Vasile Pavelcu, "fiecare se vede în ochii celuilalt așa cum ar dori el să fie și se contemplă în imaginea ființei sale idealizată de celălalt".⁷⁴

Arhetipul dușmăniei la scară globală se manifestă prin mai multe forme:

- dușmăniei etnice,
- dușmăniei rasiale,
- dușmăniei teritoriale,
- dușmăniei politice,
- dușmăniei geografice
- sau dușmăniei ideologice
- sau dușmăniei culturale.

La scară globală se poate vedea că dușmănia este cât se poate de amplă și variată. Ceea ce ne spune psihologii este că la prima vedere este mult mai ușor să dușmănești decât să iubești. Totuși ceea ce s-a putut vedea este că cu timpul dușmănia ajunge să fie o adevărată povară. Este o povară fiindcă dușmănia te face să trăiești într-o lume ostilă în care ostilitatea este la tot pasul.⁷⁵

De mai multe ori ajungem să ne plictisim de prieteni și unii merg atât de departe că ajung să creadă că dacă vor dușmănie viața va deveni

- mai frumoasă
- și mai atractivă.

⁷³ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

⁷⁴ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

⁷⁵ A se vedea Radu Teodorescu, *Blândețea creștin ortodoxă într-o societate agresivă* (Cugir, 2020).

Iată ce spunea în acest sens Sfântul Ioan Gură de Aur: „ori de câte ori persoane obiective, din afară, cel mai adesea părinți, frați, prieteni, caută să ne "recalibreze" viziunea asupra omului concret iubit, suntem dispuși să ne rupem de aceștia, să ne despărțim de ei, să punem capăt unor legături de zeci de ani, în speranța că vom descoperi astfel "elixirul fericirii" pentru cealaltă parte a vieții noastre.

Înaltul sentiment al iubirii și minunata experiență a prieteniei și-au aflat loc privilegiat în scrierile spiritualității ortodoxe, în cuvintele de Dumnezeu inspirate ale Părinților duhovnicești. Nimeni, parcă, nu a cântat vreodată mai frumos aceste stări de culme ale sufletului și ale vieții umane, precum a înțeles și a știut să o facă Sfântul Ioan Gură de Aur.⁷⁶

Ceea ce se poate vedea la nivel psihologic și spiritual este că dușmănia este o stare care merge mână în mână cu mânia. Omul dușmănos este un om veșnic mânios. Aceasta fiindcă este bine să știm că nu ai cum să fi dușmănos dacă nu ai mânie pe dușmanul tău. Se știe în acest sens că era un om rău care veșnic avea dușmănie. El avea un dușman de moarte cu care a ajuns la scaunul de judecată a regelui din acel ținut. Ei bine în cele din urmă regele i-a dat în mare dreptate lui și i-a spus:

- Alege o pedeapsă pe care ție să ți se aplice numai odată și dușmanului tău îndoit.
- Aleg să mi se scoată un ochi.

Aceasta fiindcă dacă lui îi era scos un ochi la dușmanul lui îi erau scoși ambii ochi. Se poate vedea aici cât de departe poate merge dușmănia omului fiindcă ajunge să îl facă irațional.

Este adevărat că unii oameni sunt mai aprinși și în acest sens sunt mai iuți la mânie: “îndrăcirea cea din mânie este în acest chip: cu cât mai mult, adică, s-ar certa cineva, cu atât mai multă îndreptățire îi trebuie. Căci așa și focul, când se face mult, atunci mai mult se aprinde; deci să nu adaugi lemne pe foc, când vrei ca mai repede să se stingă. Că nu are putere de la sine mânia, dacă n-ar fi altul care să întărească.

Așa fac și corăbierii când se ridică furtuna pe mare; atunci nu mai socotesc mărfurile pe care le aruncă. Iar după ce se liniștește furtuna, își aduc aminte de cele ce le-au aruncat și au multă jale din aceasta. Asemenea, se află și cei ce se mânie: că furtună cumplită este când mintea lui se tulbură și rămân afară de sine și nu simte ce face, chiar dacă ar grăi și cuvinte rele. Iar după ce îi trece lui mânia, atunci se gândește la cuvintele cele rele, pe care le-a grăit, și își cunoaște paguba, rușinea și pierzarea. Că precum stomacul stricat varsă mâncarea, așa și gura mâniosului aruncă cuvintele rele. Iar mulți fac și în alt fel: la mânie și la vrajbă sunt grabnici, iar la smerenie sunt lenevoși. Vei zice: acela care este începătorul certei, aceluia i se cade întâi a se smeri. Dar tu, apucând înainte, să te supui lui, ca să-ți fie ție plată de la Dumnezeu. Că, măcar că nu ai făcut tu începutul răului aceluia, fă tu, acum, începutul binelui, căci într-acest chip uneori fac și doctorii, care umblă pe la cei bolnavi, iar nu bolnavii pe la doctori. Asemenea și tu să faci fratelui cuprins de boala mâniei: să-i vindecii lui rana mâniei acesteia, prin supunerea ta. Ascultă pe Domnul, Cel ce a zis: „Cui te lovește peste obrazul stâng, întoarce-i și pe celălalt” (Matei, 5, 39).⁷⁷

Dușmănia și mânia sunt două stări care trebuie să știm că ajung să îl tragă pe cel care le cultivă într-un cerc vicios care duce la propria lui pierzanie. De ce? Fiindcă este bine să știm că mânia este un lucru care fără de nici o îndoială una care ajunge să consume asemenea unei flăcări incandescente sufletul omului arundându-l într-o stare de totală

- orbire,
- iraționalitate,
- și haos.

Arhetipul dușmăniei trebuie să știm că este unul care ajunge să fie unul care ajunge să ne facă mult rău fiindcă el de mai multe ori se prezintă ca o normalitate. Dacă cineva ne lezează într-un fel sau altul nu este logic să ne pornim împotriva acelei persoane cu o dușmănie nebună?

Ceea ce este mai trist este că dușmăniile de mai multe ori se pornesc din familie și între rude. Sunt unii care nici în fața morții nu vor să își ierte familia sau rudele și preferă să moară în ură și dușmănie.

Iată ce spunea în acest sens mitropolitul Ierotheos Vlahos: “mânia, care „ne orbește ochii sufletului, nu se câștigă din îndelunga răbdare ce o are aproapele cu noi, ci din suferirea răului aproapei de către noi”.

⁷⁶ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

⁷⁷<https://doxologia.ro/despre-manie> (accesat pe 06.04.2026).

Drept aceea, „cei ce caută desăvârșirea blândeții sunt datori să pună toată strădania, ca să nu se mânie nu numai asupra oamenilor, dar nici asupra dobitoacelor și nici asupra lucrurilor neînsuflețite”. Suntem datori „să înfrânăm nu numai mânia cea cu lucrul, ci și mânia din cuget”: „Căci nu folosește așa de mult a-ți ține gura în vremea mâniei, ca să nu dai drumul la vorbe furioase, cât folosește a-ți curăți inima de ținerea de minte a răului și a nu învărti în minte gânduri viclene asupra fratelui”.

În concluzie, „leacul desăvârșit al acestei boli acesta este: să credem că nu ne este iertat să ne stârnim mânia nici pentru pricini drepte, nici pentru pricini nedrepte”. (Sfântul Casian Romanul).⁷⁸

Arhetipul se poate spune că poate să fie urmărit prin

- istorie,
- politică,
- economie,
- drept,
- drept internațional,
- sociologie
- sau cultură.

Aceasta fiindcă dușmănia sub o formă sau alta a ajuns să fie prezentă în toate epocile istoriei.⁷⁹ În acest sens ne putem întreba de ce epocă după epocă omul a avut noi și noi dușmani? Aceasta fiindcă omul este o ființă care de mai multe ori nu vrea să renunțe la rău și la răutate pe care le cultivă sistematic și generic. Dușmănia trebuie să știm că este un lucru care ajunge să ne facă să trăim într-o lume *strămtă* mai ales la nivel ideologic. De ce? Fiindcă totdeauna vor exista persoane care mai mult sau mai puțin nu vor fi de acord cu noi. Iată ce spunea părintele Teologos despre mânia dușmănoasă: „problema cea mare cu partea mânietoare este că noi ne mâniem asupra persoanelor. Niciodată nu trebuie să ne mâniem asupra persoanelor. Trebuie să ne mâniem doar asupra noastră înșine. Noi suntem singura persoană asupra căreia trebuie să ne mâniem.

Totdeauna ne vom mânia supra faptelor.

Adică s-a întâmplat ceva, hop, trebuie să am fermitate, curaj să știu cum s-o gestionez fapta respectivă astfel încât să nu se mai întâmple. Dacă fapta respectivă este socotită drept rea, dacă nu este o expresie a iubirii și bineînțeles și în clipa respectivă trebuie să întrebăm, să ne consultăm astfel încât să evităm patima, greșeala, înșelarea.

Bineînțeles că mânia corectă este mânia împotriva păcatului. Trebuie să știți că ea îl păzește fără de păcat și pe cel ce se mânie și îl ridicăși pe cel ce a alunecat.

Dar pornirea mâniei împotriva celui ce a păcătuit, ca împotriva unuia care a rănit, care a făcut rău, a tulburat, trebuie să știți că această mânia îl pune în pericol pe cel care se mânie chiar dacă mânia sa este îndreptățită, să zic așa. Dacă se mânie împotriva faptei. Dacă se mânie împotriva păcatosului, clar nu este bună.”⁸⁰

Doi juriști discutau într-o zi.

- Știi ce am remarcat?
- Ce?
- În drept dușmănia este un arhetip omniprezent.
- De ce?
- Este dușmănia care stă la baza faptelor penale de cele mai multe ori.
- Ai dreptate.
- Și ce este de făcut?
- Știi ce spunea Benjamin Franklin?
- Nu.
- La un moment dat a făcut o vizită în Paris.
- Și?
- După câteva săptămâni de stat în Paris a fost întrebat de presă.

⁷⁸ Mitropolit Hierotheos Vlachos, Psihoterapia ortodoxă: știința sfinților părinți, traducere de Irina Luminița Niculescu, Editura Învierea, Arhiepiscopia Timișoarei, 1998, p. 335 apud <https://doxologia.ro/vindecare-maniei> (accesat pe 06.04.2026).

⁷⁹ A se vedea Danion Vasile, *Biserica și dușmanii ei* (București, 2004).

⁸⁰ <https://www.chilieathonita.ro/2021/11/23/mania-cum-sa-nu-ne-maniem-parintele-teologos/> (accesat pe 06.04.2026).

- Ce?
- Domnul Franklin cum vi se pare Parisul?
- Știți ce am remarcat?
- Nu.
- În cartierele unde nu sunt multe biserici sunt multe închisori și în cartierele unde sunt multe biserici sunt mai puține închisori.
- Interesant.
- Așa este.
- Deci tu crezi că problema dușmăniei are o soluție religioasă?
- Da. Una creștină.
- Se poate spune că omul este influențat de religia lui?
- Da.
- Cât de mult?
- Foarte mult.
- Mai exact.
- O să îți spun.
- Te rog.
- Este vorba de o întâmplare din istorie.
- Mi-a plăcut istoria.
- Mă bucur.
- Pe timpul regelui Enric al III-lea din Franța a fost osândit la moarte iscusitul olar Palissy.
- Vai de mine.
- Pentru că era protestant.
- Înțeleg.
- Deoarece el era singurul olar care făcea cu atâta măiestrie vasele de email pentru curte, regele voia săi cruce viața și ducându-se în persoană la dânsul în închisoare, încercă să-l capaceze a-și părăsi legea și a trece la catolicism.
- Și?
- Regele îi vorbise mult timp, iar la urmă zise.
- Ce?
- Dacă nu te lași de credința ta greșită sunt forțat să las ca procesul tău să fie continuat.
- La acesta Palissy îi răspunse cu demnitate.
- Ce?
- Sire, regele Franței îmi spune: sunt forțat? Eu nu sunt decât un biet olar, unul dintre cei mai smeriți supuși ai Majestății Voastre, dar nu există putere pe lume, care să mă poată forța să lucrez contra credinței mele. Majestatea Voastră sunteți unul dintre cei mai puternici stăpânitori din lume și totuși spuneți „eu sunt forțat.” Sire care dintre noi e regele și care olarul?
- Bun răspuns.
- Acest răspuns îndrăzneț l-a impresionat pe rege atât de mult, încât nu a găsit odihnă, până ce nu a sistat procesul contra lui Palissy.⁸¹
- Ce frumos.
- Așa este.
- Deci regii Franței în Evul Mediu condamnat la moarte pe protestanți.
- Da.
- Fiindcă nu erau catolici?
- Da.
- Nu îmi vine să cred.
- Așa este mentalitatea medievală.
- Se poate spune.

⁸¹ Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

- Deci dușmănia poate să fie evitată?
- Numai dacă omul vrea cu adevărat.
- Problema este că sunt puțini cei care vor.
- Știi de ce?
- Nu.
- Fiindcă sunt mulți oameni care cred în rău.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Nici un tiran nu recunoaște că își tiranizează populația.
- Dar o face?
- Evident.
- Așa este.
- Deci cu cât omul este un creștin ortodox mai autentic cu atât mai mult el uită de dușmănie.
- Cred.
- Probleme este că în zilele noastre credința creștin ortodoxă este mai mult un simulacru.
- Ce fel de simulacru?
- Un mit care vine din vremuri de mult apuse.
- Așa este.
- Din nefericire.

Părintele Teologos de la Muntele Athos spunea despre dușmănie care apare ca o formă de mânie: „dacă vine valul întunecat al mâniei, mintea este întunecată. Mânia întunecă mintea și ca să ne luptăm cu acest val întunecat al mâniei, facem ca la înot. Înotătorii știu că trebuie să te bagi sub apă, vine valul, te bagi sub val și treci dincolo. În poziție smerită treci dincolo. Dacă încerci să te lupti cu valul, el te duce departe, te târăște și te poate arunca în stânci și te face praf și pulbere. Nu suntem împotriva valului.

Din cauza asta, ca să trecem dincolo de val, ne smerim, nu atacăm, suntem acolo nemișcați. Asta este blândețea. Blândețea e starea nemișcată a sufletului care este aceeași și în ocări și în laude, săștiți.

Din cauza asta cei care doresc laude sunt în continuu tulburați. Să fim atenți să nu placă nici să ne iubim pe noi înșine, nici să ne laude (cineva) pentru că toate astea vin din iubirea de sine, egoism. Dacă nu mă iubesc pe mine însumi atunci nu o să am nici voce proprie și nici nu o să mă mâni și nici nu o să mă doară. Înțelegeți?”⁸²

CAPITOLUL 4

PRIETENIA: O CALE A PĂCII ÎNTRE POPOARE

Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că prietenia este o noțiune destul de largă. Când ne gândim la ea de cele mai multe ori credem că se referă numai la prietenii de proximitate sau mai bine spus la o serie limitată de popoare. Mai nou în relațiile internaționale și în diplomatie ei bine s-a ajuns la concluzia că de fapt sunt

- țări prietene,
- popoare prietene,
- etnii prietene etc.

Chiar dacă este numai la nivel diplomatic trebuie să știm că totuși prietenia este un lucru important. De ce? Fiindcă după cum ne putem da seama *poate asigura pacea între popoare*. Ceea ce trebuie să știm și ceea ce este foarte important să ne dăm seama este că pacea dintre popoare are ca fond generic prietenia dintre popoare. Chiar dacă nu avem contact cu multe popoare care sunt mai departe de poporul nostru de ce am considera aceste popoare dușmane? Pacea poate să fie clădită numai pe o prietenie genuină.⁸³

Pacea dintre popoare de cele mai multe ori se poate vedea că este o noțiune

⁸²<https://www.chilieathonita.ro/2021/11/23/mania-cum-sa-nu-ne-maniem-parintele-teologos/> (accesat pe 06.04.2026).

⁸³ A se vedea Radu Teodorescu, *Creștinii ortodocși pentru pacea lumii* (Cugir, 2020).

- șubredă,
- volatilă
- și relativă.

Aceasta fiindcă de mai multe ori se poate vedea cum se trece foarte ușor de la pace la război între mai multe popoare.

„Pentru Părintele antiohian,⁸⁴ prietenia și dragostea fac parte din zestrea sfântă a sufletului, pe care a primit-o prin însuși actul creației lui. Precum Dumnezeu este Treime de persoane, care își împărtășesc permanent și reciproc iubirea, la fel și omul a primit această vocație de a împărtăși mai departe reflecții ale iubirii acesteia infinite a lui Dumnezeu, asupra întregii lumi sau, precum o spune Sfântul Ioan Gură de Aur, "a făcut Dumnezeu astfel încât să avem trebuință unii de alții".”⁸⁵

Pacea prin urmare presupune prietenia și prietenia presupune pacea. Aceste lucruri sunt cât se poate de legate una de alta și nu trebuie să uităm acest lucru în zilele noastre când oamenii fac mai multe prietenii numai de dragul

- contextului,
- circumstanțelor
- și a aparențelor.

Aceasta fiindcă se poate spune că trebuie să ne dăm seama că nu putem să ne limităm numai la o prietenie de suprafață cum se face de mai multe ori în diplomația contemporană. Aceasta fiindcă trebuie să știm că sufletul uman tânjește după prietenie. Prietenii sunt primii în scara de relații interpersonale care vin după familie și rude. Prietenii sunt unii care de cele mai multe ori sunt alături de noi până la sfârșit. Aceasta fiindcă prietenia este un lucru care se poate spune că nu este negociabilă.

„Într-un text mai larg, același Sfânt Părinte⁸⁶ spune că: "în ce fel crinii și trandafirii dau mirosul cel frumos în tot locul cu floarea frumuseții lor, așa și prietenii măcar în orice loc ar merge dăruiesc darul dragostei; mai bine este să umble omul în întuneric decât să nu aibă prieteni, că nu arde fierbințeala frigului trupurile, precum aprinde darul prietenilor sufletele când se desparte unul de altul, că așa este pofta dragostei celei adevărate nu numai la cei de față, ci și la cei ce lipsesc de mai multă vreme, de multe ori și în visuri îi vedem și-i auzim și vorbim cu dâșii și ne sărutăm cu dragoste fără de saț și numai cu pomenirea prietenului se bucură și se veselește cineva.”⁸⁷

Prietenia dintre popoare pentru mai multă lume este doar o chestiune de politică, deci este ceva nominal. Să fie lucrurile chiar așa? Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că prietenia este un lucru

- amplu,
- complex,
- larg
- și deschis.

Se poate spune că sunt oameni care sunt deschiși la cât mai multe prietenii și trebuie să știm că ei sunt oamenii cei mai de succes. De ce? Fiindcă de pe urma prietenilor avem numai de câștigat. Nu este vorba de câștiguri financiare sau averi ci mai mult de câștigul sufletesc. Aceasta fiindcă știm că prietenii sunt cu noi și la bine și la greu și la fel de bine și noi suntem alături de prietenii noștri și la bine și la greu.⁸⁸

Prietenia dintre popoare este un lucru care evident că este privit cu ochi buni de creștinii ortodocși fiindcă avem de câștigat numai în prietenie și nu și în dușmănie. Este adevărat că este mai greu să fi prieten cu popoare necreștine dar atunci care ar fi soluție: să le declari război? Evident că nu. Ceea ce trebuie să știm este că în această viață suntem puși

- să trăim,
- să coabităm
- și să conviețuim

⁸⁴ Este vorba despre Sfântul Ioan Gură de Aur.

⁸⁵ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

⁸⁶ Sfântul Ioan Gură de Aur.

⁸⁷ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

⁸⁸ A se vedea Nicolae Tănase, *De la prietenie la iubire. Căsătoria taina iubirii* (Editura Agaton, 2011).

cu popoare care au crezuri religioase diferite de ale noastre.

„Pentru Sfântul Ioan, un prieten adevărat valorează mai mult decât "mii de tezaure"; un prieten sincer "este cu mult mai dorit decât chiar lumina", de aici și sentimentul că "mai bine ne-ar fi dacă s-ar stinge soarele, decât a fi lipsiți de prieteni adevărați; mai bine ne-ar fi de a trăi în întuneric, decât de a fi fără prieteni".

Un prieten sincer are puterea de a ne apăra viața mai bine decât o pot face averile, armele, zidurile, șanțurile, mașinile de război. În mod similar, o prietenie duhovnicească "aceasta-i zid, aceasta-i tărie, aceasta-i avere, aceasta-i desfătare, aceasta ne face să petrecem și viața de aici cu voioșie și ne dăruiește și viața ce va să fie.”⁸⁹

Prietenia dintre popoare trebuie să știm că este un lucru care ajunge să ne facă să ne dăm seama de lucruri pe care noi le credeam valabile numai pentru noi. Aceasta fiindcă contactul dintre persoană și persoană evident că este unul pozitiv și ajunge să ne facă să fim unii care să vedem lucrurile mult mai matur și mai deplin. Evident că Biserica Ortodoxă încurajează prietenie între popoare care poate să fie adâncită prin

- documentare tv,
- filme despre culturile diferite,
- excursii,
- întâlniri
- discuții etc

toate aceste lucruri dovedind-se unele care sunt mult mai puternice decât dușmăniile dintre popoare. Prietenia dintre popoare trebuie să știm că este un lucru care ajunge să fie o realitate cât se poate de evidentă și de deplină fiindcă trebuie să știm că avem de beneficiat de pe urma ei. Aceasta fiindcă cu toții voim să fie în comuniune. Sfântul Dumitru Stăniloae în secolul al XX-lea ne-a spus că persoane umană este definită de comuniune și că o persoană fără de comuniune trebuie să știm că este una

- amputată,
- slăbită,
- nefirească
- și mult mai săracă.⁹⁰

„O astfel de relație (prietenia) este cea mai dulce și mai fericită realitate a lumii și a vieții, chiar mai plăcută decât acestea, întrucât "Cu un asemenea prieten cineva poate suferi și exilul, iar fără prieten nu poate trăi nici în propria sa țară. Cu un asemenea prieten, chiar și sărăcia este suportabilă, iar fără dânsul și sănătatea și bogăția sunt de nesuferit. În persoana unui asemenea prieten, el are pe un al doilea eu".

De aici și îndemnul credinței și al spiritualității ortodoxe de a trăi prietenia în ceea ce ea are mai frumos și înălțător, nu pe prăpastia plăcerilor grosiere și păcătoase, pentru ca aceasta să fie preludiu și antecameră a unei relații fericite și nicidecum izvor de cădere, suferință și pedeapsă.”⁹¹

Prieteniiile dintre popoare evident că sunt încurajate de Biserica Creștin Ortodoxă. De ce? Fiindcă trebuie să știm că avem nevoie de ele fiindcă ele sunt unele care fac din lumea noastră o lume mult mai

- frumoasă,
- bogată spiritual,
- plenară
- bună
- și dreaptă.

Este bine să știm că prietenia dintre popoare este un lucru care ajunge să vedem în persoane din alte țări ca frații noștri și nu ca dușmanii noștri. Dacă ne vom uita mai bine în istoria lumii de vom îngrozii de câte dușmăniile letale au existat. Trebuie să știm acest lucru fiindcă dușmănia este în cele din urmă o realitate care vine de la demonii din iad.

Dintre cele mai celebre prietenii dintre mari scriitori amintim:

- Eminescu și Ioan Creangă,
- Charles Dickens și Eilkie Collins,

⁸⁹ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

⁹⁰ A se vedea (autor colectiv), *Persoană și comuniune* (Sibiu, 1993).

⁹¹ Texte selectate din Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, Ed. I.B.M.B.O.R. apud <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-dusmani-cu-toata-prietenia-61654.html> (accesat pe 29.09.2025).

- Marin Preda și Eugen Barbu,

O prietenie interesantă a fost cea dintre Albert Einstein și actorul Charlie Chaplin.

La fel de bine trebuie să știm că o prietenie celebră a fost cea dintre Sfântul Pavel și ucenicul lui Timotei. La fel de bine rege David a fost bun prieten cu Ionatan.

Un îndemn de prietenie a fost adresat de Domnul Iisus Hristos în Rugăciunea domnească Tatăl nostru unde suntem îndemnați să iertăm greșităilor nostri la fel cum Tatăl nostru din cer ne iartă greșelile noastre. Sfântul Ioan Gură de Aur spunea în acest sens: „vrând (...) să arate că-Și întoarce spatele și urăște mai mult decât orice dușmănia dintre oameni și că iubește mai mult decât orice virtutea potrivnică acestui păcat, îndată, după Rugăciunea Domnească, (Domnul) amintește iarăși de această virtute, îndemnându-ne să ne supunem acestei porunci, fie de frica pedepsei ce ne așteaptă, fie pentru cinstea ce ni-i hotărâtă. Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, vi le va ierta și vouă Tatăl vostru Cel ceresc; dar dacă nu veți ierta, nici El nu vi le va ierta (Matei 6, 14-15). Amintește iarăși de ceruri și de Tatăl, pentru ca să ne facă să ne rușinăm, dacă, fiind copiii unui astfel de Tată, ne purtăm ca fiarele și dacă, fiind chemați să fim locuitori ai cerului, avem gânduri pământești și lumești. Că trebuie să fim copiii Lui nu numai prin har, ci și prin fapte! Nimic nu ne face atât asemenea cu Dumnezeu cât iertarea celor ce ne-au făcut rău și ne-au nedreptățit, așa precum ne-a învățat mai înainte, când a spus că Tatăl răsare soarele și peste răi și peste buni (Matei 5, 45). Tot în acest scop, Domnul, în fiecare din cererile Rugăciunii Domnești, ne poruncește să facem în comun rugăciunile, spunând: Tatăl nostru; și: făcă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ; și: Dă-ne nouă pâinea; și: Iartă-ne nouă greșelile noastre; și: Și nu ne duce pe noi în ispită; și: Și ne izbăvește. Peste tot, poruncind acestea, Domnul folosește pluralul pentru ca rugându-ne să nu avem nici o urmă de ură împotriva fratelui nostru.”⁹²

Prin urmare trebuie să știm că prietenia este un lucru care ajunge să ne facă mult bine în plan sufletesc. Aceasta fiindcă după cum am spus trebuie să știm că omul este o ființă a comuniunii și el are nevoie de comuniune. Fără de comuniune se poate deduce că nu poate să existe prietenie. Prietenia dintre popoare este un lucru larg în care se poate face multe investiții de natură economică și financiară. Aceasta fiindcă este bine să știm că popoarele au nevoie unele de altele. Numai prietenia dintre popoare poate să asigure pacea în această lume.⁹³

Doi oameni de stat discutau într-o zi.

- Știi ce?
- Ce?
- Tu chiar crezi în prietenia dintre popoare?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă nu este un simplu truism ideologic.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Popoarele chiar pot să fie prietene unele cu altele.
- Și în acest mod se ajută?
- Da.
- Dar mai mulți văd această prietenie dintre popoare mai mult ca o afacere.
- Nu este numai o afacere.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă sunt mai multe popoare care au afinitate unele cu altele.
- Cum ar fi?
- Să luăm de exemplu Europa.
- Da.
- Sunt mai multe etnii.
- Care?

⁹² Sfântul Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, omilia XIX, VII, în Părinți și Scriitori Bisericești (1994), vol. 23, p. 256.

⁹³ A se vedea Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvinte de pace* (București, 2025).

- Latină, germanică, slavă etc.
- Și?
- Este evident că două popoare latine sau două popoare slave vor avea mult mai mult în comun.
- Așa este.
- Aici este mult mai ușor să se facă prietenii.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă ajungi să te faci prieten cu cel cu care ai mai multe lucruri în comun.
- Care se aseamănă?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Evident.
- Dar sunt mai multe popoare care sunt prietene numai diplomatic.
- Așa este.
- Și ce este de făcut?
- Nu este o soluție creștin ortodoxă.
- De ce?
- O să îți spun.
- Te ascult.
- Sfântul Policarp, episcopul Smirnei a fost tratat cu multă politețe din partea unui guvernator care îi promise avuții multe, dacă reneagă legea creștină.
- Și?
- Deoarece el se ferea de aceasta, guvernatorul îi propuse, ca cel puțin la aparență să recunoască pe zei, iar în inima sa să-și păstreze credința.
- Adică?
- Deci a cugeta într-un fel și a vorbi într-altul, ca lumea să creadă că a renunțat la Hristos.
- Și?
- „Nu se poate,” zise Policarp, „la creștini inima și gura trebuie să fie una și ambele să fie de acord.”⁹⁴
- Ce frumos.
- Așa este.
- Fără nici un compromis.
- Da.
- Deci așa trebuie să gândim și prietenia dintre popoare?
- Da.
- Nu m-am gândit la acest lucru.
- De ce?
- Fiindcă eu credeam că prietenia dintre popoare este doar un clișeu politic.
- Pentru un creștin ortodox autentic nu este.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Tocmai ți-am spus de Sfântul Policarp episcopul Smirnei.
- Așa este.
- Nu a fost un exemplu concludent?
- Ba da.
- Trebuie să existe o concordanță deplină dintre inimă și vorbă.
- Adică să nu spui lucruri în care nu crezi?
- Da.

⁹⁴Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

- Așa eviți să fi un fariseu?
- Da.
- Așa credeam și eu.
- Mă bucur.
- Deci se poate crede într-o prietenia între popoare?
- Da.
- Dacă nu vrei să declanșezi un război?
- Da.
- Și ce ușor se declanșează războaiele în zilele noastre.
- Din nefericire.
- Așa este.
- M-ai pus pe gânduri.
- De ce?
- Fiindcă eu credeam că această prietenie dintre popoare este mai mult doar ceva nominal.
- Este o gândire greșită.
- Acum îmi dau seama.
- Mă bucur.
- O să meditez la această temă.
- Ai tot timpul.
- Așa este.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne spunea că trebuie să avem tăria să ne iertăm dușmanii noștri fiindcă așa vom urma lui Hristos: De ce pedeapsă n-am fi vrednici dacă, după toate aceste îndemnuri, nu numai că nu iertăm pe dușmanii noștri, ci mai și rugăm pe Dumnezeu să-i pedepsească? Și călcăm această poruncă ca și cum am vrea să facem în ciuda lui Dumnezeu, deși Dumnezeu face totul și nu precupește nimic numai și numai să nu ne dușmănim unii cu alții. Și pentru că rădăcina tuturor bunătăților este dragostea, Domnul stârpește tot ce o vatămă, ca să ne apropie și să ne unească pe unii cu alții.”⁹⁵

Ceea ce mai puțin știu este că prietenia este pe placul lui Dumnezeu Tatăl și a sfinților îngeri. De ce? Fiindcă este bine să știm că prietenia este una care este

- constructivă,
- productivă,
- eficientă
- și aduce împlinire.

Se poate spune că cel care lucră pentru o

- mai mare
- și mai bună

prietenie dintre popoare ei bine ajunge să își câștige mântuirea. Aceasta fiindcă după cum am spus trebuie să știm că prietenia duce la pace și cu toții avem nevoie de pace. Nu ai cum să ai pace dacă nu ești prieten cu dușmanul tău. Totuși am spus în rândurile de mai sus că sunt mulți care creează dușmanii și am spus că în istorie au existat războaie care au durat zeci de ani.⁹⁶

Că Dumnezeu Tatăl vrea pacea în lume ne-o spunea tot Sfântul Ioan Gură de Aur: „toate s-au făcut pentru a fi pace între oameni. Pentru asta chiar Dumnezeu S-a făcut om, a făcut toate acele lucruri mari, ca să ne aducă pace. Prin porunca aceasta Hristos trimite pe cel ce a făcut răul la cel căruia i-a făcut rău; în Rugăciunea Domnească trimite pentru împăcare pe cel năpăstuit la făptaș. În Rugăciunea Domnească spune: Iertați oamenilor greșelile lor (Matei 6, 14); aici zice: Dacă are ceva împotriva ta, du-te la el. Dar, mai bine spus, mi se pare că și aici trimite Domnul tot pe cel năpăstuit la făptaș, că n-a spus: împacă pe fratele tău, ci: împacă-te!; spusa pare a fi pentru cel ce a săvârșit răul, dar toate cuvintele sunt zise pentru cel năpăstuit. Dacă te împaci cu el, îi spune Hristos, prin dragostea arătată aceluia Mă vei avea și pe Mine milostiv și vei putea aduce jertfa cu multă îndrăznire. Dacă mai urăști încă,

⁹⁵ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia la Matei*, omilia XIX, VII, în *Părinți și Scriitori Bisericești* (1994), vol. 23, p. 256.

⁹⁶ A se vedea Epifanie Teodoropoulos, *Pacea lăuntrică să aibă întâietate. Dialoguri despre rosturile vieții ale creștinului în societate* (Editura Predania, 2021).

gândește-te că și Eu renunț cu plăcere la cele ce Mi se cuvin, numai ca voi să fiți prieteni. Să-ți fie aceasta mângâiere mâniei tale! Hristos n-a spus: Când ți-a făcut un mare rău, atunci împacă-te, ci: Dacă are ceva cât de mic împotriva ta. Și n-a adăugat: Dacă pe drept sau pe nedrept, ci a spus numai atât: Dacă are ceva împotriva ta. (...) De aceea și Pavel, în alt chip, ne silește să ne împăcăm, spunându-ne: Soarele să nu apună peste mânia voastră (Efeseni 4, 26).”⁹⁷

Ceea ce se poate vedea în zilele noastre este că de mai multe ori soarele apune peste mari

- dușmăanii,
- antipatii,
- războaie,
- ciudă
- și ranchiună.

Și totuși este tot acest Dumnezeu Tată al nostru care ajunge să facă soarele să răsară a doua zi pentru că el speră că în cele din urmă oamenii își vor veni în sine și vor înceta să se mai dușmănească.

După cum am spus trebuie să știm că nu putem să îi învinovățim numai pe oameni de dușmănia dintre popoare. De ce? Fiindcă trebuie să știm că demonii de mai multe ori sunt unii care

- sădesc,
- răspândesc,
- cultivă
- și propagă

această dușmănie toxică dintre popoare. Această dușmănie după cum am spus este una care trebuie să știm că face mult rău și evident că ajunge să ne arunce în disperare.

Iată ce spunea Sfântul Ioan Gură de Aur în acest sens cu privire la viața Sfântului apostol Pavel: „după cum a luat ca pricină a împăcării jertfa, tot așa și Pavel, în același scop, a luat ziua. Se temea ca nu cumva noaptea, cel mânios, rămânând singur, să nu i se mărească și mai mult mânia. Ziua întâlnește o mulțime de oameni, aceștia îi pot risipi mânia și-i pot abate gândurile; dar noaptea, când omul este singur și stă și se socotește în el însuși, valurile mâniei cresc și furia ajunge mai mare. De aceea, dar, Pavel o ia înainte; vrea să-l predea nopții împăcat, pentru ca diavolul să nu mai aibă vreun prilej, datorită singurătății, să aprindă cuptorul mâniei și s-o facă mai cumplită. Tot așa și Hristos nu îngăduie nici cea mai mică amânare, pentru ca nu cumva, odată jertfa împlinită, cel cu mânia în suflet să se trândăvească, să amâne împăcarea de pe o zi pe alta. Hristos știe că dușmănia trebuie scoasă iute din suflet; și, ca un doctor iscusit, nu dă numai doctorii ce ne pot feri de boli, ci și doctorii care tămăduiesc bolile.”⁹⁸

Pacea dintre popoare este un lucru pe care trebuie să îl cultivăm fiindcă trebuie să știm că în acest mod vom ajunge să fim unii care să facem o lume mai bună. Sunt unii care ar obiecta că în cele din urmă nu ar trebui să avem pace cu popoare care nu sunt de aceeași religie cu noi. Ceea ce trebuie să știm este că Dumnezeu Tatăl a ajuns să creeze o lume liberă în care El respectă chiar și libertatea de religie.

Ceea ce trebuie să știm este că dacă nu am cultiva pacea între popoare prin prietenie evident că am ajunge să fim unii care să ne ucidem zilnic unii pe alții. De ce? Fiindcă au fost și sunt atât de multe religii în istoria lumii că nu se poate ca să nu ucidem pe cei care nu cred ca noi dacă nu am crede în puterea iubirii.⁹⁹

La fel de bine mai există un paradox: nu se poate spune că suntem prieteni cu semenii noștri dar suntem într-o stare de dușmănie cu Dumnezeu.

Iată ce spune în acest sens părintele Ștefan Sfarghie: „într-o lume în care relațiile se schimbă rapid, iar prietenii adesea sunt destrămate din cauza egoismului, a grabei sau a lipsei de timp, conceptul de prietenie cu Dumnezeu și cu sfinții Săi pare, la o vedere superficială, un concept îndepărtat, desuet. Și totuși, pentru omul care vrea să dea un sens vieții, pentru sufletul care dorește să se umple de lumină și pace, această prietenie devine una dintre cele mai autentice și durabile forme de relaționare.”¹⁰⁰

După cum am spus este adevărat că popoarele de aceeași etnie ajung să stabilească relații mult mai

- ușor

⁹⁷ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia la Matei*, omilia XVI, IX, în *Părinți și Scriitori Bisericești* (1994), vol. 23, pp. 212-214.

⁹⁸ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia la Matei*, omilia XVI, IX, în *Părinți și Scriitori Bisericești* (1994), vol. 23, pp. 212-214.

⁹⁹ A se vedea Sfântul Ilarion Felea, *Religia iubirii* (Alba Iulia, 2009).

¹⁰⁰ Preot Ștefan Sfarghie, *Ziarul Lumina* <https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/prietenia-cu-dumnezeu-si-cu-sfintii-o-relatie-care-ne-sfinteste-198412.html> (accesat pe 29.09.2025).

- și mai facil

cu cele care au aceleași trăsături cu ale lor.

Pacea dintre popoare de mai multe ori este promovată și susținută de mai multe evenimente dintre care s-au remarcat jocurile olimpice. Jocurile olimpice știm că sunt evenimente sportive care au loc odată la patru ani. Istoria lor pleacă din Grecia antică la Olimpia unde pentru a evita luptele dintre cei tineri care aveau multă energie ei bine ei erau puși să facă mai multe competiții sportive.¹⁰¹

Pacea dintre popoare este un lucru care a făcut aluzie și Iisus în fericirile lui când a spus: „fericiți făcătorii de pace că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema” (Matei 5, 9). Este evident că dacă vrei să fi un fiul al lui Dumnezeu trebuie să faci

- pace,
- înțelegere,
- iubire
- și armonie.

Aceasta fiindcă aceste lucruri sunt pe placul lui Dumnezeu Tatăl. Pacea dintre popoare se poate vedea că în zilele noastre este destul de șubredă. Auzim că dintr-o dată o țară s-a pornit cu război împotriva altei țări și de multe ori ne întrebăm de ce?

Trebuie să știm că diavolul și demonii lui au fost unii care au recurs la război pentru a își impune supremația lor asupra lui Dumnezeu și a sfinților îngeri. În acest sens în Apocalipsă Sfântul Ioan Teologul este cât se poate de concludent când spune: “și s-a făcut război în cer: Mihail și îngerii lui au pornit război cu balaurul. Și se războia și balaurul și îngerii lui. Și n-a izbutit el, nici nu s-a mai găsit pentru ei loc în cer. Și a fost aruncat balaurul cel mare, șarpele de demult, care se cheamă diavol și satana, cel ce înșală pe toată lumea, aruncat a fost pe pământ și îngerii lui au fost aruncați cu el” (Apocalipsă 12, 7-9).

Iată ce spunea în acest sens tot părintele Ștefan Sfarghie despre prietenia care trebuie să o avem cu Dumnezeu: „prietenia cu Dumnezeu este o chemare la rugăciune, la pocăință și la împlinirea poruncilor dumnezeiești. Dumnezeu nu este un judecător rece, nici un stăpân de neînduplecat. El se revelează în Scriptură ca un Tată iubitor și, mai mult decât atât, ca un Prieten adevărat. În Evanghelia după Ioan, Mântuitorul Iisus Hristos ne arată care este măsura adevăratei prietenii: „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi” (Ioan 15, 13). El le spune ucenicilor: „Voi sunteți prietenii Mei, dacă faceți ceea ce vă poruncesc. De acum nu vă mai zic slugi, că sluga nu știe ce face stăpânul său, ci v-am numit prieteni, pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute” (Ioan 15, 14-15).”¹⁰²

Pacea dintre popoare este un lucru care trebuie să știm că ajunge să fie una care să ne facă să fim oameni cât se poate de

- sensibili,
- responsabili,
- atenți
- și curați.

Aceasta fiindcă pacea dintre popoare este o cauză nobilă. Sunt mai multe cauze nobile în lumea noastră cum ar fi filantropia însă ceea ce trebuie să știm este că pacea dintre popoare este un lucru și mai important.

Este cu adevărat un lucru măreț și frumos să știi că ai făcut pace între popoare și că le-ai adus mai aproape unul de altul. Aceasta fiindcă popoarele au nevoie de acest lucru și nu trebuie să uităm acest fapt.¹⁰³

Iată ce spunea despre pace Sfântul Nicolae Cabasila: “întrucât Hristos „este pacea noastră, el care a făcut din cele două (lumi) – una, surpând peretele din mijloc al despărțiturii și desființând vrăjmășia în trupul Său” și tot ce a făcut din pacea sufletului Său, oare la ce vor da întâietate, dacă nu păcii, sufletele a căror primă grijăși năzuință este să cugete întruna la legea lui Dumnezeu?

Acești oameni vor „urmări calea păcii”, cum zice Sfântul Apostol Pavel, dincolo de orice, vor urni și pe alții în căutarea ei, vor înlătura ura deșartăși vor înceta de a se mai învrăjbi, știind că pacea e atât de prețioasă, încât

¹⁰¹https://ro.wikipedia.org/wiki/Jocurile_Olimpice (accesat pe 08.04.2026).

¹⁰² Preot Ștefan Sfarghie, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/prietenia-cu-dumnezeu-si-cu-sfintii-o-relatie-care-ne-sfinteste-198412.html> (accesat pe 29.09.2025).

¹⁰³ A se vedea Joshua Makoul, *Vindecarea sufletului tău rănit. Când pacea ia locul suferinței* (București, 2021).

pentru aceasta S-a coborât Domnul din cer pe pământ și a răscumpărat pe om; din bogat ce a fost și Stăpân al lumii întregi, nimic nu a găsit vrednic să fie prețuit decât această pace, pentru care Și-a vărsat sângele. Iar întrucât a văzut că în întreaga lume a celor zidite nu se afla nicio faptură care să fie vrednică de pacea și de împăcarea pe care le-a adus, Domnul a făcut o faptură nouă din sângele Său, făcându-Se prin aceasta și Împăciuitor, și „Domn al păcii”.

De aceea, credincioșii, care se închină sângelui Acestuia, ce altceva ar trebui să facă pentru a-și împăca trebuințele lor, decât să ajungă „făcători de pace” între oameni?”¹⁰⁴

Ceea ce se poate vedea este că de mai multe ori la nivel de popoare ei bine relația dintre

- bine și rău,
- lumină și întuneric spiritual,
- dreptate și nedreptate,
- adevăr și minciună
- sau virtute și viciu

este de mai multe ori bruiată și confuză. Aceasta fiindcă în cele din urmă de ce să fim prieteni cu alte popoare dacă nu poți să fi prieten cu cei din poporul tău.

Totuși trebuie să știm că *prietenia dintre popoare* nu este un simplu truism. Popoarele au nevoie să se cunoscă mai bine în sensul că trebuie să știe mai bine

- idealurile
- și aspirațiile lor

în acest sens.

Mitropolitul Andrei Andreicuț spunea în acest sens: “foarte mulți oameni sunt irascibili. Este o binecuvântare prezența unui om făcător de pace. Într-o lume războinică, un om făcător de pace este binecuvântarea lui Dumnezeu. Pentru un adevărat creștin este caracteristic acest mod de-a fi: dorința de a face pace, de-a răspândi armonie în jurul lui.

Atunci când S-a întrupat Hristos în Betleemul Iudeii, oastea cerească a cântat un imn: „Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoie”. Împărăția lui Dumnezeu este împărăția păcii. Cei ce doresc să intre în Împărăția lui Dumnezeu trebuie să fie oamenii păcii, făcători de pace. Dumnezeu este izvorul vieții, Dumnezeu n-a făcut moartea și, drept urmare, nu dorește moartea oamenilor.”¹⁰⁵

Doi sociologi discutau într-o zi.

- Știi ce?
- Ce?
- Tu chiar crezi în pacea dintre popoare?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă nu este numai un slogan politic.
- Eu cred că este.
- Greșești.
- De ce?
- Fiindcă Dumnezeu Tatăl ne-a pus în această lume cu un scop.
- Care?
- Să învățăm să ne iubim unii pe alții.
- Nu știi ce să spun.
- Avem un Dumnezeu al iubirii.
- Dar cum să îl iubesc pe cel care nu gândește și simte ca mine?
- Tocmai aici este taina.
- Care?

¹⁰⁴ Sfântul Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2009 apud <https://doxologia.ro/fericiti-facatorii-de-pace-ca-acea-fiii-lui-dumnezeu-se-vor-chema> (accesat pe 08.04.2026).

¹⁰⁵ IPS Andrei Andreicuț, *Morala Împărăției. Întemeiată pe Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți*, Editura Renașterea, Alba Iulia, 2003, p. 21 apud <https://doxologia.ro/fericiti-facatorii-de-pace> (accesat pe 08.04.2026).

- Egoismul se iubește numai pe sine.
- Așa este.
- Dacă nu îi iubești pe cei care nu sunt ca tine dai dovadă de egoism.
- Cred că ai dreptate.
- Și ce este de făcut?
- Să fi sincer.
- Sincer?
- Da.
- Adică?
- Să nu faci prietenii numai de ochii lumii.
- La ce te referi.
- Lumea apreciază prietenia.
- Așa este.
- Pentru aceasta sunt mai mulți care fac din prietenie numai un ritual fals.
- Am văzut astfel de oameni.
- Trebuie să îți asumi prietenia.
- Cum?
- Fiind sincer.
- Poți să îmi dai un exemplu?
- Dacă stau și mă gândesc mai bine da.
- Care?
- Este din istoria Bisericii Ortodoxe.
- Te ascult.
- Constantin Clor, tatăl lui Constantin cel Mare, deși păgân, avea printre curtenii săi un număr considerabil de creștini.
- Și?
- Într-o zi se gândi să pună la încercare credința acestora.
- Cum?
- Îi chemă deci la sine și le adresă cuvinte, care aveau menirea să ispitească pe creștini și să-i facă să-și renege credința.
- Înțeleg.
- Unii dintre ei, de frică și stăpâniți de alte considerații vremelnice, tremurau pentru fericirea lor și-și jertfiră credința în mod rușinos; cei mai mulți însă au rămas constanți, declarându-se creștini.
- frumos.
- Atunci Constantin zise către cei dintâi.
- Ce?
- „Cum veți putea voi păstra credința neclintită împăratului, dacă ați călcat jurământul și ați devenit necredincioși Dumnezeului vostru?”
- Și?
- El îi alungă din palat, ca fiind nedemni de slujba lor; iar pe cei cari erau gata mai de grabă să renunțe la toate, decât la legea lor, îi consideră de cei mai credincioși slujitori ai săi.¹⁰⁶
- Interesant.
- Așa este.
- Nu știam de această întâmplare.
- Este din istorie.
- Te cred.
- Deci vezi sinceritatea contează.
- Când facem prietenii?
- Da.

¹⁰⁶ Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

- Fiindcă numai așa facem o lume mai bună?
- Da.
- Din ce îmi spui calea spre pace în lume este prietenia?
- Da.
- Nu există o altă cale?
- Nu.
- Dialogul?
- Este bun și el.
- Dar nu destul?
- Da.
- Înțeleg.
- Prietenii sunt unele care de mai multe ori se realizează în timp.
- Adică au nevoie de timp?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă sunt unii cu care aparent nu ai nimic în comun.
- Pentru ca mai apoi să îți dai seama că de fapt te poți înțelege?
- Da.
- Așa este.
- Acum ești lămurit?
- Sunt.
- Mă bucur.

De mai multe ori sunt unii care consideră că aurul și banii sunt mult mai importante în lumea noastră decât prietenia și iubirea. Iată ce spunea părintele Iosif Trifa în acest sens: “o gazetă engleză a pus odată cititorilor săi întrebarea: „Ce este aurul?”. Pentru răspunsul cel mai bun s-a pus un premiu de câteva mii de lei. Răspunsul cel premiat a fost acesta: „Aurul este un pașaport universal” (bun pentru toate țările din lume). Poți descuria cu el toate granițele și toate ușile. Poți intra cu el oriunde. Dar nu poți intra cu el în Rai. Ușa raiului n-o poți descuria cu aurul.

Cu aurul poți cumpăra orice, dar Împărăția lui Dumnezeu și mântuirea sufletului nu le poți cumpăra. Produce aurul orice: case, haine, scumpeturi, prieteni. Un singur lucru însă nu poate produce: pace, bucurie și fericire adevărată. Cu banii poți cumpăra mâncare, dar nu și pofta de mâncare. Poți cumpăra perne moi, dar nu și somnul. Poți cumpăra medicamente, dar nu și sănătate. Poți cumpăra multe cărți, nu însăși minte. Poți câștiga mulți prieteni, nu însăși credința și prietenia lor statornică. Poți cumpăra multe desfătări, nu însăși fericire adevărată. Poți cumpăra cu bani multe desfătări și lucruri lumești, dar nu poți cumpăra cu ei fericirea cea adevărată și mântuirea sufletului tău.”¹⁰⁷

CAPITOLUL 5

DE CE SĂ VEDEM ÎN SEMENUL NOSTRU UN DUȘMAN PE CÂND PUTEM SĂ VEDEM ÎN EL UN PRIETEN?

Ceea ce s-a putut vedea este că viața și lumea din jur de mai multe ori sunt lucruri care țin mai mult de punctul de vedere al fiecăruia. Aceasta fiindcă fiecare om are o anumită viziune și concepție despre viață. În acest sens ceea ce este valabil pentru cineva evident că nu este valabil pentru altcineva. Aceasta fiindcă oamenii sunt cât se poate de diferiți.

Ei bine în acești parametri se poate înscrie și modul cum ajungem să îi vedem pe semenii noștri. De ce? Fiindcă sunt unii care văd în ei dușmani la tot pasul și sunt alții care văd în ei prieteni la tot pasul. Cei care văd dușmani la tot pasul de cele mai multe ori au o mare dușmănie cuibărită în sufletul lor. Aceasta fiindcă este evident

¹⁰⁷ Preotul Iosif Trifa, Mai lângă Domnul meu, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2003, p. 29 apud <https://doxologia.ro/index%20php/banul-stapaneste-lumea-totusi-multe-nu-sunt-de-vanzare> (accesat pe 08.04.2026).

că dușmănia pornește din suflet. Omul care vede dușmani la tot pasul este devorat de o dușmănie profundă care îl face să nu mai ști să aprecieze lucrurile frumoase din viața lui.¹⁰⁸

Ceea ce se poate vedea din istoria religiilor este că modul cum ajungem să ne raportăm la Dumnezeu Tatăl la fel de bine ajunge

- să stabilească
- și să afecteze

relațiile pe care le avem cu cei din jurul nostru. Iată ce spunea părintele Ștefan Sfarghie în acest sens: „această afirmație este extraordinară. Dumnezeu nu doar că ne iubește, ci vrea o relație vie, personală, bazată pe încredere, sinceritate și apropiere. Rugăciunea, meditația, citirea cuvântului lui Dumnezeu și participarea la viața liturgică sunt căile prin care această prietenie se cultivă și se hrănește. Vorbim așadar nu de o relație unilaterală, ci de o angajare a omului întreg în comuniunea cu Dumnezeu, de o conlucrare permanentă cu harul dumnezeiesc. Dumnezeu răspunde - nu întotdeauna așa cum am dori noi - căci răspunsul Său nu înseamnă neapărat împlinirea imediată a cererii. Uneori, El poate răspunde cu un „nu”, alteori cu un „nu acum”, dar și cu un „am ceva mai bun pentru tine”. Importantă în acest sens este răbdarea. În viziunea ortodoxă, Dumnezeu nu este un automat de împliniri ale dorințelor, ci un Părinte iubitor care cunoaște nevoile adânci ale inimii noastre, chiar și atunci când noi cerem lucruri care nu ne sunt de folos.”¹⁰⁹

Lumea islamică are o concepție a unui Dumnezeu (Alah) foarte răzbunător și acest lucru poate să fie văzut din modul cum ei ajung să se raporteze la cei din jurul lor. Războiul este o constantă a lumii islamice fiindcă ei sunt unii care evident că ajung să fie dominați de

- război,
- idei agresive
- și obsesia răzbunării.

Ei bine nu așa stau lucrurile și în ortodoxie. De ce? Fiindcă ceea ce se poate vedea este că creștinismul ortodox este o religie a iubirii și iubirea ajunge să ne facă să vedem în semenii noștri nu potențiali dușmani ci potențiali prieteni. În acest sens în ortodoxie sfinții sunt și ei considerați prietenii noștri. Tot părintele Ștefan Sfarghie spunea în acest sens: „prietenia cu sfinții este o extensie firească a prieteniei cu Dumnezeu. Sfinții nu sunt figuri îndepărtate, ideale imposibile, ci oameni care au trăit pe pământ, cu slăbiciuni și lupte, dar care și-au dedicat viața lui Hristos biruind patimile. Ei sunt modele, mijlocitori și tovarăși de drum. Când vorbim cu un sfânt prin rugăciune, nu vorbim în gol. Biserica ne învață că sfinții se roagă pentru noi, ne însoțesc și ne ajută. Dar aceasta o simțim și noi de fiecare dată când vorbim cu ei. Cultul sfinților nu este idolatrie, ci expresia unei comuniuni profunde în Trupul tainic al lui Hristos, între cei din Biserica triumfătoare și cei din Biserica luptătoare.”¹¹⁰

Viziunea despre lume este cea care ne face să vedem în semenii noștri prieteni și dușmani în funcție de dispoziția noastră sufletească sau ideologică. Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă în zilele noastre sunt mai mulți care susțin în mod fals că există o diferență dintre

- principii
- și viața concretă.

Adevărul este că ele se influențează reciproc. S-a spus de unii gânditori că *frumusețea stă în ochii celui care privește* aceasta fiindcă în cele din urmă și frumusețea din lume devine un lucru

- subiectiv,
- personal
- și propriu.¹¹¹

Se poate spune că prietenia cu Dumnezeu și cu sfinții este fără de nici o îndoială un lucru care ajunge să ne definească modul cum ajungem să vedem relațiile cu semenii. Aceasta fiindcă există și o valență spirituală a prieteniei. Iată ce spunea în acest sens tot părintele Ștefan Sfarghie: „prietenia cu Dumnezeu și cu sfinții nu este

¹⁰⁸ A se vedea Simoen Kraiopoulos, *Eu și cel de lângă mine* (București, 2001).

¹⁰⁹ Preot Ștefan Sfarghie, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/prietenia-cu-dumnezeu-si-cu-sfintii-o-relatie-care-ne-sfinteste-198412.html> (accesat pe 29.09.2025).

¹¹⁰ Preot Ștefan Sfarghie, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/prietenia-cu-dumnezeu-si-cu-sfintii-o-relatie-care-ne-sfinteste-198412.html> (accesat pe 29.09.2025).

¹¹¹ A se vedea Hrisostom Stamoulis, *Frumusețea sfințeniei* (București, 2011).

doar o consolare, ci o chemare la transformare interioară. Prietenii adevărați ne ajută să fim mai buni, să ieșim din egoism, să devenim mai curați. Astfel este și prietenia spirituală: o relație care ne sfințește. Într-o societate tot mai fragmentată și individualistă, a redescoperi această prietenie înseamnă a redescoperi esențialul: că nu suntem singuri, că suntem iubiți și chemați la o comuniune care nu se sfârșește niciodată.”¹¹²

Este adevărat că de mai multe ori așteptările noastre ajung să ne fie trădate. De ce? Fiindcă ajungem să ne facem

- prieteni
- și amici

cu unii care mai apoi aflăm că au fost doar prefăcuți și care eventual tot ceea ce au voit de la noi a fost să profite într-un fel sau altul de pe noi.

Aceste experiențe se pot dovedi cât se poate de dezamăgitoare. De ce? Fiindcă este bine să știm că prietenia de mai multe ori ajunge să fie

- mimată,
- imitată,
- simulată
- și dejucată.

Ce este de făcut în acest situații? Este bine să ajungem să ne luăm măsurile de precauție. Creștinismul ortodox ne învață să avem o dispoziție ca să vedem în mai toți semenii noștri prieteni însă ceea ce trebuie să știm este că nu trebuie să fim luați de proști de cei care se dau prietenii noștri pentru

- a profita
- sau a lua avantaj

de la noi.

Prietenia după cum am spus ajunge de multe ori să fie o modalitate de spionaj. Sunt mai mulți spioni care mimează cât se poate de bine prietenia pentru a obține informații vitale despre anumite țări sau state.

Iată ce spunea despre prietenie gânditorul Ciprian Voicilă: “prietenu ne este oglindă, alter-ego. El este acea ființă în care ne contemplăm propriile gânduri, sentimente, valori, reacții față de ceea ce ne este dat să ni se întâmple. Iar el, prietenul, la rândul său, se regăsește în noi. Când ne întâlnim, timpul parcă dispare. Iar viața din noi devine mult mai intensă. Ce este prietenia? Și de ce ar trebui ea cultivată? Dar prietenia creștină? În căutarea unui răspuns, vom iscodi mitologia, literatura, -filosofia, religia.

În mitologia greacă, prietenia era simbolizată de dioscouri, de frații Castor și Polux. Dragostea pentru Castor l-a făcut pe Polux să renunțe la nemurire.

Literatura are multe lucruri de spus despre prietenie. În epopeea lui Ghilgameș, spre exemplu, pe eroul principal din cetatea Urukului îl leagă o profundă prietenie de sălbaticul Enkidu. Cei doi pornesc spre Țara Cedrilor să-l înfrunte și să-l ucidă pe monstrul Humbaba. Peste Enkidu dă o boală cumplită. El moare, iar prietenul său neconsolat îl bocește amarnic: „Enkidu, frățiorul meu,/ Erai securea ce-mi stăteai de-a dreapta,/ Mi-erai tăria mâinii și sabia din teacă,/ Ca pavăza-mi stăteai în față,/ Veșmântul meu de slavă, podoaba mea cea scumpă!”.”¹¹³

Totuși este bine să știm că concepția creștin ortodoxă despre viață

- ne îndeamnă
- și ne îndrumă

să vedem în semenii noștri

- potențiali
- și posibili

prieteni. De ce? Fiindcă o lume o dușmăniei și a ostilității este evident o lume străină de duhul lui Hristos. Să ne aducem aminte că Iisus l-a primit ca apostol și pe Iuda Iscarioteanul deși ca Dumnezeu știa că acesta avea să îl vândă.

¹¹² Preot Ștefan Sfarghie, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/prietenia-cu-dumnezeu-si-cu-sfintii-o-relatie-care-ne-sfinteste-198412.html> (accesat pe 29.09.2025).

¹¹³ Ciprian Voicilă, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-prietenie-de-la-ghilgames-la-hristos-183305.html> (accesat pe 29.09.2025).

Este evident că noi nu putem compara cu Iisus în acest sens însă dacă avem duhul lui Hristos în noi vom putea vedea că viața este mult mai

- frumoasă
- și mai trainică

când ne înconjurăm de prieteni și ajungem să stabilim relații de prietenie cu ei.

De ce? Fiindcă este bine să știm că prietenia este o dimensiune fundamentală a persoanei umane.¹¹⁴ Omul fără de prieteni ajunge să trăiască o stare de

- golire
- și de vid

sufletesc fiindcă evident că nu mai știe cum să se deschidă spre semenii lui.

Gânditorul Ciprian Voicilă ne spune că iubire dintre prieteni este o iubire care ne duce în cele din urmă la Hristos: „stoicii, adversarii epicureicilor, cultivau, de asemenea, prietenia. Seneca îl sfătuiește pe discipolul său, Lucilius: „să ne bucurăm, așadar, cu lăcomie de prezența prietenilor, pentru că nu știm pentru cât timp avem această bucurie”.

Prin ce diferă prietenia creștină de alte tipuri de prietenie? Prin faptul că este... paradoxală. Doi prieteni sunt cu atât mai apropiați, mai uniți sufletește, cu cât Îl iubesc mai mult pe un al treilea: pe Iisus Hristos. Prietenia creștină este o legătură spirituală complexă în care cei doi se stimulează să se apropie și să se unească cu Hristos. Trăind o viață creștină: sângundu-se să respecte cele 10 porunci, să cultive dragostea și celelalte virtuți, să participe la tainele sfințitoare ale Bisericii.”¹¹⁵

Omul care își face prieteni la tot pasul este un om care evident că este mai câștigat și este superior celor care văd dușmani la tot pasul. Aceasta fiindcă realitatea ne învață că sunt mulți de acest gen. Ei sunt persoane care nu vor să se deschidă cu adevărat față de semenii lor fiindcă în sufletul lor au multă ură. Acești oameni sunt unii care de cele mai multe ori ajung să stea la periferia societății fiindcă nu le place comuniunea de iubire cu semenii lor. Nu are rost să vorbi cum un criminal în serie sau un sadic despre prietenie fiindcă nu are nici un rost.

„Prietenia creștină i-a unit pe vecie pe Ioan Ianolide și Valeriu Gafencu, „sfântul închisorilor”, cum, inspirat, l-a numit Nicolae Steinhardt. Dragostea lor a rămas nebiruită de ispitele vieții și de atacurile demonilor fiindcă erau uniți prin Hristos. Ioan mărturisea: „Valeriu a fost omul în care L-am văzut sălășluind pe Hristos. Datorită lui a izbândit lucrarea noastră; datorită lui cred că am fost ocrotiți de Dumnezeu. (...) Tot datorită lui Valeriu avem ceva de spus oamenilor: trăiți în Hristos!”.”¹¹⁶

Doi savanți discutau într-o zi.

- Știi ce?
- Ce?
- Am remarcat că în lumea științei există multă rivalitate.
- Rivalitate?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă orgoliile sunt mari.
- Cum așa?
- Tu ai auzit că în epocă compozitorul Mozart a avut un mare rival în persoana lui Antonio Salieri?
- Nu.
- Ba da.
- De ce?
- Fiindcă ambii erau mari compozitori la Viena.
- Ești împotriva concurenței?
- Nu.
- Și atunci?

¹¹⁴ A se vedea Ierotheos Vlahos, *Persoana în tradiția ortodoxă* (Editura Bunavestire, 2002).

¹¹⁵ Ciprian Voicilă, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-prietenie-de-la-ghilgames-la-hristos-183305.html> (accesat pe 29.09.2025).

¹¹⁶ Idem.

- Nu vezi toată imaginea.
- Ce imagine?
- De mai multe ori concurența se încheie în lumea noastră cu dușmănie.
- Știi ce?
- Ce?
- Cred că ai dreptate.
- Și dușmănia nu este un lucru bun.
- Sunt de acord.
- Știi care este soluția?
- Care?
- Să Îl iubim sincer pe Dumnezeu.
- De ce?
- Fiindcă dacă Îl iubim sincer pe Dumnezeu vom ajunge să vedem în semenii noștri prietenii noștri.
- De ce?
- Nu se poate spune că ajungi să Îl iubești sincer pe Dumnezeu dacă nu vezi în semenii tăi niște prieteni.
- Da.
- Este logic nu?
- Da.
- Aceasta fiindcă un om de știință adevărat este un om credincios.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- O să îți spun.
- Te rog.
- De mare fizician Ampere ai auzit?
- Da.
- Marele fizician francez Ampere, descoperitorul acțiunilor electro-dinamice, în ziua morții soției sale a scris în carnetul său intim, între altele, următoarele.
- Ce?
- „Dumnezeul meu, îți mulțumesc că m-ai creat, m-ai răscumpărat și m-ai luminat cu dumnezeiasca Ta lumină.”
- Ce frumos.
- La moartea lui Ampere, marele fizician Ozanam, a spus între altele, aceste cuvinte.
- Care?
- „Acest cap venerabil, care judeca toate lucrurile și știința însăși, din punctul de vedere divin, se pleca fără rezervă în fața tainelor și sub nivelul învățământului sacru. El îngenunchea în fața acelorași altare ca și Descartes și Pascal, alături de sărmana văduvă și de copilul mic. Dacă lasă un loc în societatea inteligențelor de elită, ce doliu mare lasă el în inima acelora, care au putut fi mai aproape de el și s-au bucurat de familiaritatea religiei și a virtuților sale.”¹¹⁷
- Minunat.
- Știința nu te depărtează de Dumnezeu.
- Nu?
- Nu.
- Dar ce te depărtează de Dumnezeu?
- Dușmănia.
- De ce?
- Fiindcă te încarcă neîncetat cu ură.
- Cred că ai dreptate.
- Evident.

¹¹⁷ Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

- Trebuie să ai o anumită viziune generică despre lume.
- Cum ar fi?
- Să vezi în cei pe care nu îi cunoști potențiali prieteni.
- Se poate?
- Da.
- Cum?
- Cu exercițiu.
- Așa este.
- Cu cât lumea cultivă mai multe prietenii cu atât ea devine mai frumoasă.
- Adică?
- Știi ce spunea un mare sfânt?
- Nu?
- Că sfârșitul lumii va veni când pe potecile dintre case va crește iarba.
- Adică când oamenii nu vor mai fi prieteni unii cu alții?
- Da.
- Nu m-am gândit la acest lucru.
- Ar fi bine să o faci.
- Așa este.
- Deci un savant ateu nu valorează mult.
- De ce?
- Fiindcă de cele mai multe ori este victima propriului ego.
- Am văzut astfel de savanți.
- Eram sigur.
- Îți mulțumesc pentru sfaturi.
- Plăcerea a fost de partea mea.

Gânditorul Ciprian Voicilă ne spunea despre prietenii mari din istoria creștină: „întorcându-ne, pe firul timpului, în primele secole creștine, vom găsi o altă prietenie paradigmatică, exemplară: cea dintre Fericitul Augustin și Alypius și Nebridius. Ambii au viețuit o vreme alături de el la Mediolanum. Ambii au îmbrățișat credința creștină, sub influența discuțiilor cu Augustin și a râvnei sale. La Mediolanum, cei trei prieteni se dedică studiului Scripturilor și se exersează în asceză, fiind impulsionați de „cel mai pasionat zel pentru adevăr și înțelepciune”. Citim în „Confesiuni”: „Și erau cele trei guri ale celor trei însetați de adevăr, care urmăreau cu înfocare adevărul, mărtu-ri-sindu-și unii altora neputința și așteptând de la Tine să le dai lor hrana la momentul potrivit”. Alypius va fi, mai târziu, ales episcop, iar Nebridius, odată întors acasă, la Cartagina, își va converti întreaga familie la creștinism.”¹¹⁸

Este evident că creștinismul ortodox este *o religie a prieteniei*. Aceasta fiindcă este bine să știm că din cele mai vechi timpuri creștinii ortodocși s-au impus într-o lume păgână dominată de dușmănie. Să ne aducem aminte de Roma antică. Roma antică se pretindea una dintre cele mai avansate civilizații ale lumii din acea perioadă de timp. Totuși dușmănia era o stare de spirit la Roma. Jocurile de gladiatori care de multe ori se sfârșeau prin ucideri de tot felul întrețineau o atmosferă de dușmănie în societatea romană. A fost cu mare greutate cum creștinii au ajuns să elimine aceste jocuri de gladiatori infame din societatea romană. Se pare că odată cu interzicerea acestor jocuri care erau făcute în cinstea zeilor, ei bine societatea romană nu s-a mai regăsit pe sine fiindcă mai toată Roma participa la ele, Colosseumul de la Roma având o capacitate de 50000 de locuri.¹¹⁹

Că Iisus ne-a îndemnat la prietenie ne-o spune tot gânditorul Ciprian Voicilă: „există, însă, prietenii fertile care te împlinesc și prietenii pierzătoare de suflet. Odată un frate l-a întrebat pe avva Pimen ce să faci în privința prietenilor sterpe? Avva i-a răspuns: „Sunt unii care se dau de ceasul morții ca să-și păzească prietenii din această lume. Tu nu te apropii, nu le atinge și ele se vor sfârși de la sine”.

¹¹⁸ Ciprian Voicilă, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-prietenie-de-la-ghilgames-la-hristos-183305.html> (accesat pe 29.09.2025).

¹¹⁹ A se vedea Evghenia Tur, *Martirii de la Colosseum* (Galați, 2023).

Înainte de a porni spre muntele calvarului, Golgota, Mântuitorul le spune ucenicilor săi: „Aceasta este porunca Mea: Să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu. Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are: ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi. Voi sunteți prietenii Mei dacă faceți ceea ce vă poruncesc. De acum nu vă mai zic slugi, căci sluga nu știe ce face stăpânul său, ci v-am numit pe voi prieteni, pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute” (Ioan 15, 12-15). Sârguindu-ne să trăim după învăță-turile Domnului, Îi rămânem prieteni. Rămânând în El, vom fi prieteni unii cu alții dincolo de timp.”¹²⁰

Creștinismul ortodox trebuie să știm că este ca religie o minoritate în lumea noastră. De ce? Fiindcă trebuie să știm că sunt mai mulți care cred că în cele din urmă nu ai nevoie de Hristos pentru a fi prieteni. Nu este în scopul acestei cărți să trecem în revistă cum este văzută prietenia în marile religii ale lumii ci ceea ce trebuie să facem este să ne dăm seama că în lumea noastră există

- dușmăanii
- și ură

globală. Dușmănia globală este un lucru care cei care lucrează în drept internațional și în relații internaționale pot foarte bine să o remarce și să o vadă.

Într-o lume care crede în forța atomică ei bine de mai multe ori prietenia creștin ortodoxă vine dintr-o lume

- naivă,
- copilărească,
- involuată
- și credulă.

În zilele noastre cine are armă atomică se poate spune că face legea în cum vrea el. Aceasta fiindcă oamenii sunt unii care de cele mai multe ori cred mai mult în forța brută decât puterea iubiri agapice a prieteniei creștin ortodoxe.

Forța fizică brută este una care în box și în artele marțiale ale extremului orient este cu adevărat o religie. Trebuie să știm că practicanții artelor marțiale au mai multe elemente religioase desprinse din taoism și confucianism. Aceasta fiindcă pentru unii dușmănia și violența sunt cu adevărat un lucru de mare cinste. Ei au cu totul alte criterii decât cele obișnuite după care stabilesc prietenii.

Iată ce spunea gânditorul Silviu Ipătioaiei despre cei care au dușmănia ca o dispoziție generică a ființei lor: “oamenii sunt expuși multor suferințe în această lume, unde se află ei în prezent. Dar cei mai puțini au doar un subsentiment despre care suferință este cea mai periculoasă și cea mai rea, fărăîndoială cea mai ruinătoare dintre toate suferințele fizice și psihice. Cea mai periculoasă suferință a omului este acea reacție mentală care se manifestă în felul lui de a acționa ca mânie sau dușmănie. Ea este mai răspândită decât oricare altă suferință între oameni. Când ea a primit acea poziție gigantică, cauza este acea circumstanță, că oamenii nu știu deloc cât de distrugătoare de viață este ea ca fapt. Adesea chiar sunt onorate acele persoane a căror conștiință, într-un anumit grad, exprimă ură și dușmănie. Cea mai mare parte a omenirii se află în acea stare mentală, care în nenumărate situații ajunge într-o explozie distrugătoare sau chiar ucigătoare în modul de a acționa și în crearea culturii omului pământean.”¹²¹

Este evident că omul dușmănos nu va recunoaște că el este unul care are o concepție de viață

- pesimistă,
- retrogradă,
- primitivă
- și bazează pe legea junglei.

De ce? Fiindcă oamenii sunt unii care nu pot să fie descifrați din prima. Există un proverb care spune că *poți mânca un sac de sare cu un om fără să ajungi să îl cunoști cu adevărat.*¹²²

Dușmănia deși este un sentiment retrograd trebuie să știm că de mai multe ori a ajuns să fie una care a ajuns să motiveze pe mai multă lume. Sunt mai mulți dictatori și tirani care trăiesc și stau la putere pentru nimic altceva

¹²⁰ Ciprian Voicilă, Ziarul Lumina <https://ziarulumina.ro/opinii/repere-si-idei/despre-prietenie-de-la-ghilgames-la-hristos-183305.html> (accesat pe 29.09.2025).

¹²¹ <https://mesageruldecovasna.ro/despre-sentimentul-dusmaniei/> (accesat pe 08.04.2026).

¹²² Din *Proverbele românilor* (București, 1900).

decât pentru a se răzbuna pe adversarii lor politici. Acest lucru de mai multe ori a ajuns să fie subiectul la mai multe mari producții de cinema.

În mai multe producții de cinema ei bine dușmănia este prezentată ca răzbunare. De ce? Fiindcă este bine să știm că există în răzbunare o energie demonică ce ajunge

- să îl motiveze pe om,
- să îl mențină într-o stare de neliniște continuă
- și să îl facă să simtă ura ca pe un sentiment natural și firesc.

Tot gânditorul Silviu Ipățioaiei spunea despre oamenii dușmănoși: “dacă noi reprimăm în istorie la persoane renumite care au deținut puterea asupra oamenilor, deci noi vedem că nu sunt multe dintre acestea al căror mod de a acționa nu s-a descoperit, că mânia și dușmănia, într-un grad mai mic sau mai mare, se aflau și în mințile lor. Se vede acel mod de a acționa și la bătrâni și la tineri. El se află în toate clasele sociale, și efectele distructive ale dușmăniei se văd și în mișcările religioase, și în asociațiile materialiste. De fapt, toate culturile mondiale de până acum s-au supus efectului lui distructiv și înveninat. Dușmănia cauzează același proces distructiv în minte și în modul de acțiune precum putrefacția cauzează în organisme animale moarte, și de aceea se poate spune că exprimarea cosmică corectă despre noțiunea dușmănie este „putrefacție mentală”.¹²³

Este adevărat că nu toți oamenii cred în dușmănie. Totuși numărul celor care cred în ea este destul de mare în lumea noastră și evident că trebuie să ne facă să luăm într-un fel sau altul atitudine. De ce? Fiindcă este bine să știm că dușmănia este un lucru care

- ne sărăcește,
- ne epuizează,
- ne devorează sufletul
- și ne micșorează capacitatea de a gândi rațional.

Trebuie să știm aceste lucruri fiindcă numai în acest fel vom ajunge să fim unii care să ne dăm seama de care sunt implicațiile pe termen lung ale dușmăniei în lumea noastră.

Trebuie să știm că dușmănia este un lucru care ne plasează într-un orizont intelectual foarte limitat: căutăm numai momente și ocazii în care să ne răzbunăm pe rivalii noștri. Este adevărat că există și o rivalitate fair-play în lumea noastră fiindcă de mai multe ori la nivel

- profesional
- sau intelectual

suntem puși să fim în competiție unii cu alții. Ceea ce trebuie să știm este că rivalitatea nu trebuie să se transforme în dușmănie.

Tot despre cât ne nefastă este dușmănia în lumea noastră gânditorul Silviu Ipățioaiei spunea: “dușmănia este cel mai mare rău al omenirii. Ea este cauza suferinței și morții a milioane de oameni. Acest lucru se întâmplă nu numai în interiorul regiunilor naționale, unde cineva poate urî sau simți dușmănie față de alt om chiar și pentru faptul că persoana respectivă este german, suedez, danez, rus sau de altă nație. Nu, furia dușmăniei și urii din mintea umană și infectările de către ele a minții omenești au cauzat, de asemenea, nenumărate suferințe în familii, în căsătorii, în relațiile dintre antreprenori și muncitori și între superiori și supuși. Dușmănia din cauza diverselor rase sau a culorii diferite a pielii sunt de asemenea unul dintre procesele de putrefacție mentale care lovește omenirea prin efectele sale distructive. Mii de oameni au complexe sau suferă de nevroze, anxietate, melancolie ori dezgust față de viață, încât ei sunt gata să se sinucidă sau să ucidă pe alții prin acel proces de distrugere, care se activează ca dușmănie.”¹²⁴

Cu privire la care este diferența dintre rai și iad sau la fel de bine dintre iubire și dușmănie există o poveste veche japoneză care ne spune că un samurai a venit un mare înțelept și l-a întrebat:

- Filosofule care este diferența dintre rai și iad?
- Numai un netot pune astfel de întrebări.
- Cum mă faci netot? A spus samuraiul trăgând-și sabia din teacă.
- Vezi tu acum trăiești iadul?

¹²³<https://mesageruldecovasna.ro/despre-sentimentul-dusmaniei/> (accesat pe 08.04.2026).

¹²⁴Idem.

- Iadul?
- De ce?
- Fiindcă iadul este dușmănia veșnică.
Samuraiul și-a pus sabia înapoi în teacă.
- Și acum tu trăiești raiul, a continuat înțeleptul.
- De ce?
- Fiindcă raiul este pace veșnică.¹²⁵

În cele din urmă ceea ce trebuie să știm este că noi suntem unii care ajungem să ne facem din viața noastră o anticipare a raiului sau a iadului în această lume. Sunt mulți care neagă acest lucru dar adevărul este că starea de dușmănie este fără doar și poate o anticipare a iadului. Ei trăiesc într-o stare de ură și de conflict continuu.

Gânditorul Silviu Ipatioaiei spunea în acest sens: “atât timp cât dușmănia nu este alungată din modul de acțiune al omului pământean, ea în continuare nu permite omenirii să trăiască într-o lume a luminii strălucitoare a unei culturi și creări de înalt nivel intelectual, pe care știința modernă de astăzi este capabilă să i-o dea. De ce să nu se folosească toate forțele pentru a învinge acea groaznică stare defectă cu efectele ei distrugătoare atât în structura fizică cât și în cea psihică a omului? Niciun doctor din întreaga lume n-a putut găsi acel medicament care poate alunga dușmănia, și prin aceasta procesul distructiv mintal care acționează împotriva însănătoșirii oricărei boli. La ce folosește faptul că suntem capabili să reparăm câteva efecte și suferințe, când nu putem să eradicăm adevărata cauză, care de fapt este cauza principală a tuturor suferințelor și bolilor? Nu este sensul vieții ca oamenii să trebuiască a trăi în starea nefericită care în prezent domină pe pământ.”¹²⁶

Ceea ce trebuie să știm și ceea ce este un fapt care este negat de multă lume în zilele noastre este că conflictul dintre bine și rău se manifestă și sub forma prieteniei și dușmăniei. De ce? Fiindcă oamenii de mai multe ori se văd pe sine mai buni și mai capabili decât semenii lor pe care îi disprețuiesc. Trebuie să știm că disprețul este tot o formă a dușmăniei.

Oamenii se disprețuiesc din mai multe motive și de cele mai multe ori neagă acest lucru sau îl ascund. Aceasta fiindcă este bine să știm că disprețul poate lua mai multe forme:

- rasism,
- xenofobie
- sau extremism

dar la baza la toate acestea este dușmănia.

“Ne întrebăm adesea de ce nu mai sunt oamenii prieteni între ei? Sfinții Părinți ne-au dovedit că prietenii au fost și ar trebui să fie apreciate ca ipostaze ale sfințeniei. Anticii (și de la ei până în timpurile noastre) au scris despre prietenie tomuri întregi. Mântuitorul Însuși a conturat această ipostază în chip tranșant: „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are: să-și pună cineva viața pentru prietenii săi... Voi sunteți prietenii Mei dacă faceți ceea ce vă poruncesc”.

Ne tot întrebăm unii pe alții: de ce ne-am înstrăinat, de ce nu ne mai iubim între noi? De unde provin ura și dușmănia dintre noi? Mai poate fi omul bun? Cum se face că într-o așa de mare măsură stările conflictuale, situațiile-limită sunt între rude, ba chiar între frați? Unde a dispărut frăția dintre oameni? Întâmpinăm atâtea momente urâte, triste, murdare chiar, încât avem sentimentul că frăția și bunătatea au dispărut de pe fața pământului. Realitatea cea mai apropiată ne dezvăluie o răutate dusă chiar la apogeu. Marea răutate se divide apoi în mici răutăți, în felii pline de fiere, în mici segmente de vrajbă, care abia așteaptă să se descompună în certuri dezlănțuite. Iar cearta a devenit un fenomen mutat din natură (unde se mai numește furtună, cutremur, erupție) în mediul familial și social (unde se poate numi gâlceavă, conflict, scandal), cu rezultate dezastruoase.”¹²⁷

Doi astronomi discutau într-o zi.

- Știi ce?
- Ce?
- De ce a creat Dumnezeu acest univers vast?
- Pentru că este atotputernic.

¹²⁵<https://www.crestinortodox.ro/credinta-pentru-copii/povestiri-talc/raiul-iadul-79194.html> (accesat pe 08.04.2026).

¹²⁶ <https://mesageruldecovasna.ro/despre-sentimentul-dusmaniei/> (accesat pe 08.04.2026).

¹²⁷<https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/fratia-si-nefratia-dintre-noi-100344.html> (accesat pe 08.04.2026).

- Știi ce?
- Ce?
- Încet, încet ajung și eu la această concluzie.
- Foarte bine.
- De mult ori mi se pare că suntem pierduți în acest univers vast.
- Nu suntem pierduți.
- Nu?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă Dumnezeu este cu noi.
- Asta nu este cumva din Biblie?
- Ba da.
- Îmi vine greu să cred un lucru.
- Care?
- Avem un timp de viață destul de scurt.
- Și?
- Cei mai mulți dintre noi îl investim în dușmănie.
- Știu la ce te referi.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă tinerii de azi sunt unii care cresc într-o cultură a dușmăniei.
- Cum așa?
- Tu te-ai uitat la ce desene animate privesc copii noștri?
- Nu.
- Multă violență.
- Nu știam.
- La fel și jocurile video.
- Vai de mine.
- Am să îți spun ceva adevărat.
- Ce?
- Doisprezece profesori universitari români în anul 1927, cu ocazia votării legii învățământului secundar, înaintează Ministerului Instrucțiunii, un memoriu, cerând ca studiul astronomiei în școlile secundare să fie propus în trei ore pe săptămână în clasa VII a liceului.
- De ce?
- Între altele ei remarcă utilitatea astronomiei pentru a se apropia sufletele tinerilor de Dumnezeu.
- Cum așa?
- „Astronomia deșteaptă în mintea noastră gânduri, cari mai ales în mințile tinere, nu pot rămânea fără o influență hotărâtoare în înălțarea sufletului către Puterea Creatoare, nepătrunsă, pe care cerurile o preamăresc. Coeli enarrant gloriam Dei.”¹²⁸
- Așa au spus ei?
- Da.
- Și crezi că este adevărat?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă tinerii sunt inteligenți.
- Și?
- Îl pot deduce pe Dumnezeu ca fiind Creatorul acestui univers imens.
- Așa este.

¹²⁸ Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștin ortodoxă* (Arad, 1929).

- Vezi?
- Da. Sunt de acord.
- Mă bucur.
- Dar cum rămâne cu dușmănia dintre popoare?
- Este autodistructivă.
- De ce?
- Fiindcă îl consumă pe cel care o menține psihologic.
- În interior?
- Da.
- Nu știam.
- Este un fapt dovedit psihologic.
- Deci dușmănia îți consumă psihicul?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă este bazează pe ură.
- Care este opusul iubirii.
- Da.
- Nu m-am gândit la aceste lucruri.
- Ai tot timpul să o faci.
- Așa este.
- Știi ce spunea Sfântul Dorotei al Gazei?
- Nu.
- Trebuie să ne imaginăm drumul nostru spre Dumnezeu asemenea razelor unui cerc în care El este centrul.
- Așa.
- Cu cât înaintăm spre Centru cu atât ne apropiem unii de alții.
- Așa este.
- Cu cât ne depărtăm de Centru cu atât mai mult ne depărtăm unii de alții.
- Minunat.
- Mă bucur că îmi place.
- Este un exemplu frumos.

„Așadar nouă, oamenilor, ne este greu și suntem mâhniți și triști din cauza nefrăției dintre noi și nu din alte cauze. Ne-am înstrăinat de aproapele nostru și nu-l mai putem numi frate! Ne-am însingurat, am început să ne simțim ca niște orfani fără rude - fără rude în cer, prin urmare și pe pământ. Frații înstrăinați își împart bunurile pământești fără să termine vreodată de împărțit. „Țarina“ fraților învrăjbiți nu va fi niciodată împărțită așa cum trebuie. Fiul cel mare din parabola ascultată de curând nici măcar nu și-a mai recunoscut fratele întors de pe drumul risipirii. Îndrumarea dată de Biserică acum și întotdeauna este îndemnul de reînnoire a frăției dintre noi, iar la asta se poate ajunge numai prin recunoașterea unui singur Tată de către toți, pe calea reconcilierii de sine, în post și rugăciune, așa precum ne învață Sfântul Andrei Criteanul.

Tatăl Ceresc așteaptă asta de la copiii Săi. El s-ar putea plânge și astăzi ca și odinioară: „Fii am născut și am crescut și ei s-au înstrăinat de Mine“ (Isaia 1, 2). Fericiți cei care nu s-au înstrăinat! Ei nu se vor simți niciodată orfani, însingurați și părăsiți, lipsiți de tată și de numeroși frați! Fericiți vom fi și noi dacă vom ajunge să cunoaștem și o înrudire mai înaltă a noastră cu Dumnezeu, înrudire mai mare decât frăția! Vom cunoaște unirea în Hristos, care a fost făgăduită urmașilor lui Hristos. Această înrudire mai înaltă este unire, asemenea unirii dumnezeiești din Sfânta Treime - „unire nedespărțită și neamestecată“.¹²⁹

CAPITOLUL 6

PRIETENIA CREȘTIN ORTODOXĂ: O NEVOIE EXISTENȚIALĂ A SUFLETULUI UMAN

¹²⁹<https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/fratia-si-nefratia-dintre-noi-100344.html> (accesat pe 08.04.2026).

Nevoia de comunicare a sufletului uman trebuie să știm că nu este numai una fundamentală ci la fel de bine și existențială. De ce? Fiindcă este bine să știm că omul se definește pe sine prin comuniune:

- comuniune cu Dumnezeu
- și comuniune cu semenii.

În acest sens prietenia devine o nevoie existențială a omului prin care el se raportează și relaționează cu semenii lui. Omul bisericos trebuie să știm că este și un om prietenos fiindcă el este unul care în biserică trăiește în relație de credință cu semenii lui.¹³⁰

Iată ce spunea despre prietenie părintele Iustin Dumitru: „prietenia, iubirea care se hrănește din ea însăși (experiența prieteniei), e atemporală, aspațială, mai ales, identitară, întrucât ne descoperă și activează resurse intelectuale și spirituale. La orice pas, ea le face vizibile, ca pe niște elemente haraldice, nobiliare, cu care întâmpinăm bucuria și tristețea, reușita și eșecul, zborul și căderea. Ce ar fi fost lumea fără prietenie? Rodul ei se obține în urma unor lungi și distincte experiențe și tatonări, dar și subit, când pare să găsească nuanța sau puritatea de a se exprima aproape dintr-odată, iar acel rod e dulce (gr. γλυκός, glykós), indiferent de greutatea parcursului sau de aparente neconcordanțe. Prietenia nu e niciodată garantată, iar în acest fapt constă frumusețea ei, parcă ne așteaptă și parcă ne amână. Prietenia e o stare, o întâlnire la care te prezinți ne-cosmetizat, întrucât nu poți cunoaște dinainte cum minusul vădit, prietenul îl poate transforma într-un plus, prin simplul fapt că ajunge să-ți cunoască, operând asupra lui ca și când și-ar vindeca propria rană. La starea aceasta ajungi după ce te-ai oprit în a te mai cunoaște, dar nu fiindcă te-ai fi lovit de vreo limită impusă din afară sau de autosuficiență, ci pentru că mai departe de aici (așa cum te povestești momentan) ai mâna întinsă a prietenului tău, cu care continui să îți redactezi trăirile în dialog.”¹³¹

Prin urmare trebuie să știm că a avea prieteni este un lucru care face parte din ontologia omului și în acest sens actul în sine este unul existențial. Ce este un om fără de prieteni? Fără doar și poate că nu mult. Prietenia devine astfel o cale de deschidere a persoanei noastre spre semenii noștri într-o comuniune de iubire. Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă sunt mulți care se deschid spre semenii lor numai aparent. Sunt mulți care ajung să vadă în semenii lor

- obiecte de profitat,
- scopuri meschine,
- persoane de exploatat
- sau oameni pe care poți să îi înșeli.

Părintele Iustin Dumitru spunea că prietenul este persoane care nu te poate trăda: „prietenia e trecerea de la monolog la dialog. De la descoperirea stingheră, criptică la descoperirea acompaniată (însoțită), pe față. Nu de puține ori, întrebările prietenului cântăresc mai mult decât toate răspunsurile proprii. Prietenul este, concomitent, înăuntru și în afara noastră. Înăuntru, printr-o bunăvoință și apropiere imposibil de surprins în cuvinte, și în afară, printr-o priveliște explicativă și impunătoare, chiar mustătoare aș spune, când e cazul. Prietenul adevărat nu te poate trăda, fiindcă ar presupune să-și întindă benevol sentința călăului. Drept urmare, tot ceea ce presupune renunțarea la utilitate din partea prietenului, la sporuri de imagine, prestigiu, avantaje circumstanțiale, aduce sufletul într-o comuniune (gr. κοινωνία, koinonía) care angajează exersarea virtuților într-o stare de împreună. Acest împreună îi ajută pe prieteni să guste, grație virtuților care-i leagă, unul din exemplele de viețuire morală ale celuilalt.”¹³²

Prietenia este o experiență existențială în sensul că ajunge să îi îmbogățească pe toți cei care sunt implicați în actul ei. Aceasta fiindcă este bine să știm că nu se poate vorbi de *discriminare* în cazul prieteniei. De ce? Fiindcă nu ai cum să fi un prieten adevărat dacă ajungi să îi discriminezi prietenii. Acest lucru are loc de multe ori în lumea noastră și trebuie să știm că nu este bine. Trebuie să vedem în prietenul nostru *un alter ego* și în nici un caz o persoană care să o discriminăm fiindcă așa ne convine nouă. Știm că în limba greacă sunt 4 termeni care semnifică iubirea:

1. eros, care este iubirea pervertită de natură sexuală,

¹³⁰ A se vedea Radu Teodorescu, *Omul bisericos în confruntarea cu dialectica derizoriului lumesc* (Cugir, 2025).

¹³¹ Preot Iustin Dumitru, Ziarul Lumina <https://ziarulumina.ro/opinii/repere-si-idei/prietenia-si-temelia-ei-139793.html> (accesat pe 29.09.2025).

¹³² Idem.

2. strorghi, care este iubirea față de țară sau de locul de muncă.
3. agapi care este iubirea curată față de familie sau față de copii
4. și în cele din urmă filia care este iubirea prietenească.¹³³

Despre care sunt sensurile profunde ale prieteniei ei bine tot părintele Iustin Dumitru spunea: „un prieten adevărat, sincer, ancorat cu plăcere netăgăduită în viața celui alt, poartă grijă, întâi de toate, de confortul lăuntric al prietenului său. Pentru că, în fond, la ce folosește să ne zbatem în amenajarea confortului trupului, dacă restul repugnant al unor acțiuni pe care s-au sprijinit reușitele noastre, consecință a abaterii de la legea morală firească, e îngrămădit în camera sufletului, acolo unde ne amăgim că nu intră nimeni sau nu-l vede nimeni. Aceasta e una dintre pietrele de poticnire ale trăirii prieteniei în societatea noastră. Amăgirea că locul de întâlnire cu prietenul nostru e doar într-un restaurant, local (locație fizică oarecare), la o masă (și Iuda a stat la masă cu Domnul, însă doar atât). Uităm că prietenia e o invitație a sufletelor de a se vizita chiar și din depărtări. Cu încrederea că vor găsi unul în lăuntrul sufletului celui alt căldura, prospețimea și ordinea care au făcut posibilă întâlnirea și, mai apoi, experiența prieteniei. A doua piatră de poticnire, ce impune o analiză promptă, e tocmai lejeritatea cu care îl declarăm și-l numim în fața lumii pe cel de lângă noi ca fiindu-ne prieten. Mai cu seamă e derutant numărul impresionant de prieteni cu care ne entuziasmăm. A spune, astăzi, că ai mulți prieteni a devenit un soi de celebritate, copleșindu-ne cantitatea, și nu calitatea. Dragostea pentru prieten trebuie să aibă drept temelie dragostea pentru Hristos. Deci, mai întâi să căutăm prietenia cu Hristos și apoi prietenia semenilor noștri, căci a fi prieten cu Hristos înseamnă a dispune de resurse consistente și inepuizabile pentru propășirea în relațiile umane, putând astfel închea și întreține prietenii adevărate.”¹³⁴

Se poate vedea din afirmația de mai sus că o prietenie adevărată este condiționată de relația noastră de iubire cu Dumnezeu. De ce? Fiindcă trebuie să știm că este foarte greu să spunem că avem prieteni adevărați dacă noi avem o relație

- de ură
- sau de indiferență

cu Dumnezeu.

Sunt mai multe persoane care sunt unele care cred că prietenia este o chestiune de aventură. Ei nu respectă în acest sens cadrele adevărate și reale ale prieteniei. De ce? Fiindcă sunt persoane care consideră că regulile nu li se aplică lor. Trebuie să știm că nu trebuie să privim prietenia ca o aventură dintre noi parteneri puși pe șotii. Prietenia deși este frumoasă este serioasă.¹³⁵

Despre cum sunt prietenii false tot părintele Iustin Dumitru ne spunea: „fără aceste resurse (duhovnicești), prietenia de care încercăm să ne convingem că o trăim nu va fi decât o palidă însoțire: păguboasă, timp măcinat de interese și distracții meschine sau pură dedublare a lenevirii și plictisului, întâlniri gălăgioase fără nici o substanță, sortite destinației oarbe către niciunde. Principală e tocmai această raportare la temelia prieteniei, care e și temelia iubirii, dar modalitatea de a o cinsti și de a ne împărtăși din ea începe cu încredințarea că prietenul e un alter ego, iar această iubire caracteristică prieteniei e agăpe (iubirea care se dăruiește cu gratuitate pe sine, fără a aștepta ceva în schimb). Oferind iubire prietenului nostru, în fapt, Îl mărturisim pe Hristos și avem acces la temelia iubirii Lui, jertfelnică, ca, astfel, și iubirea prieteniei cu seamă să fie sinceră, adevărată și roditoare: „Dacă cineva zice: Îl iubesc pe Dumnezeu, dar pe fratele său îl urăște, mincinos este. Pentru că cel ce nu-și iubește fratele pe care-l vede, nu-L poate iubi pe Dumnezeu pe Care nu-L vede” (1 Ioan 4, 20).”¹³⁶

Se poate spune că prietenia

- izvorăște
- și își are originea

¹³³ A se vedea Radu Teodorescu, *Simulacrele iubirii în lumea contemporană* (Cugir, 2025).

¹³⁴ Preot Iustin Dumitru, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/prietenia-si-temelia-ei-139793.html> (accesat pe 29.09.2025).

¹³⁵ A se vedea Radu Teodorescu, *Seriozitatea în sens laic, moral și ecclesial* (Cugir, 2018).

¹³⁶ Preot Iustin Dumitru, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/prietenia-si-temelia-ei-139793.html> (accesat pe 29.09.2025).

în Dumnezeu. De ce? Fiindcă ea este o manifestare a iubirii și trebuie să știm că iubirea este un lucru care vine de la El care este iubire.

Prietenia înseamnă noi și noi experiențe care sunt menită să ne facă să experimentăm și mai mult iubirea agapică care trebuie să știm că este un lucru care ne duce mai aproape de rai. Aceasta fiindcă bunul simț ne spune că raiul este fondat pe prietenie. Nu există loc pentru dușmănie în rai.

Prietenia este o nevoie existențială fiindcă fără de ea lumea are fi mult mai

- săracă,
- tristă,
- posacă
- și nefericită.

După părintele Iustin Dumitru trebuie să știm că culmea prieteniei înseamnă să ne iubim prietenul ca pe noi înșine: „avem sădită în firea noastră puțința de a iubi pe aproapele ca pe noi înșine. Caracteristica iubirii e tocmai deschiderea permanentă, neumbrită de ironia falselor modele ale societății. Prietenia este actualitatea prin excelență a unei iubiri jertfelnice, este floarea cu care se poate face primăvară, indiferent de poveri, strâmtorări și temeri, ea are nimbul sfințeniei.”¹³⁷

În acest sens fără de prietenie trebuie să știm că în cadrul iubirii agapice creștin ortodoxe ar exista un mare gol. Aceasta fiindcă fără doar și poate că prietenia este o formă de manifestare a iubirii agapice. Ori este evident că omul are nevoie de iubire agapică prin care ajunge să fie

- definit,
- cuprins
- și înțeles.

Este adevărat că viața de mai multe ori ne scoate în față prietenii contextuale. Să presupunem că noi și cu încă două persoane aleatorii am naufragiat pe o insulă. Nu le cunoaștem pe aceste două persoane dar în împrejurări extreme ca aceasta evident că om ajunge să fim buni prieteni unii cu alții.

Prietenii contextuale pe care de mai multe ori ajungem să le facem în viața noastră trebuie să știm că pot să devină prietenii adevărate dacă le tratăm cu seriozitate. Aceasta fiindcă este bine să știm că prietenia la fel de bine poate să fie și un lucru care este cultivat. Cultivăm prietenii fiindcă acest lucru este în firea lucrurilor. Ceea ce este mai trist este că în lumea noastră sunt mai mulți care cultivă dușmănia. Acest lucru fiindcă ei nu cred în puterea iubirii ci a urii și a războiului.

Dacă este să vedem că omul suferă când este singur ne dăm seama că prietenia este un lucru cât se poate de frumos și de bun. Iată ce spunea în acest sens gânditorul Dumitru Horea: “nu sunt convins că singurătatea este răspunsul la toate problemele legate de lipsa de disciplină interioară, cu care ne luptăm de-a lungul întregii noastre existențe. Dimpotrivă, o viață lipsită de orice formă de socializare este complicată prin absența unui echilibru existențial, care se obține exclusiv prin raportarea la toți ceilalți, duhovnic, familie sau prieteni. Așa cred eu, și mă ghidez după această busolă a apropierei de oamenii prin care viața mi se umple de lumină și speranță, încercând să mă corectez acolo unde greșesc. Bineînțeles că nu doresc aici să subestimez valoarea și importanța fundamentală a rugăciunii și a pocăinței, însă, pentru mine, prezența mea între ceilalți, interacțiunea cu aceștia rămâne folositoare și dătătoare de speranță.”¹³⁸

Doi buni prieteni discutau într-o zi.

- Știi ce?
- Ce?
- Tu ești unul dintre cele mai bune lucruri care mi s-au întâmplat.
- Și tu mie.
- Cu tine pot să fiu cu adevărat eu însumi.
- Mă bucur.
- Știi ce?
- Ce?

¹³⁷ Idem.

¹³⁸ Dumitru Horea Ionescu, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/societate/analiza/vietile-sfintilor-asa-cum-aratau-in-secolul-trecut-200939.html> (accesat pe 29.09.2025).

- Există un sublim al prieteniei.
- Așa se pare.
- Și care crezi că ar fi?
- Să îți iubești prietenul ca pe tine însuși.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă așa a spus Domnul Iisus.
- Așa este.
- Știam să știi.
- Cum să nu știu?
- Și mai este ceva?
- Sunt atât de multe lucruri pe care vreau să le împărtășesc cu tine.
- Mă bucur.
- Simt că pot să îți spun orice.
- Și eu ție.
- Dar ce părere ai de prietenii false?
- Sunt o piesă de teatru slab jucată.
- De ce?
- Fiindcă oamenii se mint unii pe alții.
- Așa este.
- De multe ori este greu să îți menții prietenii.
- De ce?
- Fiindcă viața este plină de neprevăzut.
- Și?
- Este dificil.
- Crezi?
- Da.
- Ști ce?
- Ce?
- O să îți spun ce citeam zilele acestea.
- Ce?
- Suferința e întocmai așa de folositoare omului, ca furtuna pentru natură.
- Adică?
- Electrificarea adună aburii din aer, prefăcându-i în nori și aceștia întunecă ziua; suferința întunecă sufletul și tulbură seninătatea și-i nimicește veselia.
- Așa este.
- Cea dintâi scutură și încovoie copacii, rupând crengile și ramurile, a doua aduce eu sine pierderi mari.
- Și?
- Furtuna curăță aerul prin fulgere și vânturi, lăsând să cadă o ploaie binefăcătoare, care înprospătează și înviorează natura, suferința curăță sufletul de înclinări păcătoase, deșteptând într-însul cuget evlavios, făcând pe om să se pocăiască și să devină slujitor zelos și iubitor a lui Dumnezeu.
- Da.
- Câte suflete n-ar fi câștigat viața veșnică fără suferință.¹³⁹
- Așa este.
- Mă bucur că ești de acord.
- Sunt.
- Deci de multe ori prietenia necesită și sacrificiu?
- Dacă este o prietenie adevărată.

¹³⁹ Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă este bine să știi că prietenia nu înseamnă numai a primii.
- Ci și a da?
- Da.
- Așa este.
- Și mai este ceva.
- Ce?
- Lumea nu poate progresa dacă nu investește în prietenie.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă prietenia face ca lumea să fie mai frumoasă.
- Ai dreptate.
- Evident.
- Prietenia este de fapt cea care stă la baza unei societăți fericite.
- De ce?
- Fiindcă societatea nu are nevoie de dușmănie.
- Mi se pare logic.
- Și este.
- Știi ce?
- Ce?
- Mă bucur că am ajuns să discutăm aceste lucruri despre prietenie.
- Și tu.
- Cu adevărat am simțit că am avut o conversație edificatoare.
- Așa este.
- Mă bucur.

Gânditorul Dumitru Horea vorbea despre călugării creștin ortodocși care au ieșit în deșert pentru că nu refuzat să se conformeze unei societăți a unui creștinism instituțional: “nu voi ridica aceste gânduri la rangul de axiomă și nici la acela de certitudine existențială a unei reușite în toate clipele trăite sau pe care le voi trăi, prin darul Domnului. Mă gândesc și la ceea ce este altfel, anume la sfințenia celor care au ales singurătatea, deșertul, ca formă de luptă împotriva ispitelor, dar și ca formă de curaj în căutarea unei căi radicale către mântuire. Mai cred în acest adevăr etern prin care suntem siguri că Dumnezeu ne ajută orientându-ne către calea și destinul ce ne sunt cele mai favorabile pentru mântuire. Teologia evanghelică consideră fuga în deșert ca o formă de protest față de o societate care dezvoltase un creștinism instituțional, birocratic și în consecință lipsit de elanul primilor creștini. Concepția este, în spiritul gândirii protestante, deosebit de sensibilă la tot ceea ce s-ar putea înțelege ca protest în universul unei gândiri lipsite de spiritualitate, golită de conținut mistic, dar obsesiv de atentă la tot ceea ce se întâmplă pe plan politic sau social în cetate.”¹⁴⁰

Oamenii ca nu știu să îți facă și să îți mențină prietenii trebuie să știm că sunt mult mai săraci și mai mici sufletește. Aceasta fiindcă este în firea lucrurilor să avem și să cultivăm prietenii. Ceea ce trebuie să știm este că evident sunt în lumea noastră mai multe simulacre ale prieteniei:

- prietenia din interes,
- prietenia pentru profit,
- prietenii formale,
- prietenii diplomatice făcute numai de ochii lumii.

Toate acestea trebuie să știm că sunt prietenii care în nici un fel nu ne fac bine și nici nu se sunt de folos. Aceasta fiindcă este bine să știm că oamenii sunt unii care pot să mimeze foarte bine starea de a fi prieten și în fapt

¹⁴⁰ Dumitru Horea Ionescu, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/societate/analiza/vietile-sfintilor-asa-cum-aratau-in-secolul-trecut-200939.html> (accesat pe 29.09.2025).

să gândească cu totul altceva. Să ne aducem aminte de Iuda Iscarioteanul. Iuda se comporta ca un apostol ca restul dar în inima lui se gândea cum să găsească un moment potrivit să Îl vândă pe Iisus. Aceasta fiindcă din ceea ce ne spun sfinții părinți Iuda iubea mult mai mult banii decât pe Iisus.¹⁴¹

Simulacrele prieteniei sunt cu adevărat o realitate:

- tristă,
- nefericită,
- dureroasă
- și dramatică

a lumii noastre.

De ce? Fiindcă după cum am spus ceea ce trebuie să știm este că omul are nevoie să cultive prietenia pentru a avea un suflet sănătos. Dușmănia este o stare anormală a sufletului. Nu ai cum să creștini în iubire și în spirit prin dușmănie.

Creștinismul ortodox este unul care susține că în cele din urmă sfinții sunt prietenii noștri din cer. Acest lucru este contestat de mai multe confesiuni creștine: „pentru protestanți, sfinții sunt doar „cei mai învățați dintre noi”, cu un merit eminamente intelectual, ce au adus o serie de îmbunătățiri pe plan religios, care merită a fi urmate. Una dintre aceste îmbunătățiri ar fi și o rugăciune numită și de ei „a inimii”. Este interesant că în universul liturgic evanghelic, unde predica pastorului reprezintă punctul culminant, recunoașterea unei forme de rugăciune ca fiind folositoare și demnă de încercat reprezintă o dorință de a găsi o formă de spiritualitate care să-l apropie pe credincios de divinitate. Însă totul se mărginește la o încercare, la un exercițiu prin care se dorește o disciplinare a minții, la o formă de invocare cu ajutorul unor cuvinte rostite repetat, fără a se ajunge la o adevărată rugăciune și nici la încercarea de a depăși condiția umană în forma ei obișnuită, cea care nu oferă nici dorința și nici aspirația către adevăratele daruri duhovnicești.”¹⁴²

Sunt mai multe interacțiuni dintre sfinții creștin ortodocși și cei vii aceasta fiindcă este bine să știm că sfinții sunt unii care vin în ajutorul nostru dacă îi căutăm. Aceasta fiindcă așa a rânduit Dumnezeu Tatăl. Este bine să ne dăm seama de toate implicațiile prieteniei în sens duhovnicesc fiindcă ea este una care ne face viața mai frumoasă și mai bună.

Prietenia este un act existențial și trebuie să știm că ea ne face să vedem lumea prin ochii a ceea ce

- ne unește,
- ne adună la un loc
- și ne face să fim unitari.

Există mult prea multă diviziune și ură în lumea noastră pentru a nu ajunge să cultivăm prietenia.¹⁴³

„Sfinții, personaje reale care trăiesc - în inimile noastre - într-un halou de sfială, de îndemnuri, de tăceri, de timide îndrăzniri. De câte ori ne apropiem de ei, parcă ne rușinăm de viața noastră duhovnicească, de cea morală, de cea familială... Ei și viețile lor sunt turnesolul propriilor noastre vieți, dar și busola viitorului apropiat. La întrebarea „Cum trebuie procedat într-o situație sau alta?” punem mâna repezător pe „manualul vieții autentice”, adică pe hagiografii, și citim ce trebuie făcut. Sau, mai bine zis, ce au făcut alții pentru noi, în locul nostru, nenăscuți fiind...”¹⁴⁴

Ceea ce se poate vedea că are loc de mai multe ori este că ajungem să avem prietenii care nu sunt bazate pe sinceritate. Voim să fim luați ceea ce nu suntem cu adevărat. Acest lucru este cu adevărat o mare problemă fiindcă trebuie să știm că o prietenie care nu este bazată pe

- sinceritate
- și onestitate

nu are cum să ne fie de folos.

Ne este de folos numai o prietenie onestă, deci sinceră. Este adevărat că nu are rost să fim sinceri în fața unui străin dar evident că putem să fim cât se poate de sinceri cu prietenii noștri.

¹⁴¹ A se vedea George Remete, *Iisus Hristos, iubirea trădată* (vol. 1, 2 și 3) (Editura Paideia, 2019 și 2020).

¹⁴² Dumitru Horea Ionescu, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/societate/analiza/vietile-sfintilor-asa-cum-aratau-in-secolul-trecut-200939.html> (accesat pe 29.09.2025).

¹⁴³ A se vedea Don Gabor, *Cum să începi o conversație și să îți faci prieteni* (BusinessTech, 2008).

¹⁴⁴ <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/prietenia-reala-a-sfintilor-183999.html> (accesat pe 29.09.2025).

Este foarte adevărat că prietenia are mai multe grade. Aceasta fiindcă avem

- prieteni intimi
- și avem prieteni mai distanți.

Ambii sunt importanți și trebuie să știm să menținem un dialog onest cu ei. Iată ce spunea despre prietenie teologul Alin Gabi Nica: “omul este o ființă socială, el depășește individualitatea lui prin manifestarea sub raport social cu cel de lângă el. Sociabilitatea (κοινωνικότης) omului se manifestă prin deschiderea spre dialog către un alt ego. Omul iese în afara lui prin acest raport interpersonal cu cel de lângă el: „depășirea individualismului se realizează prin iubirea către Dumnezeu și către aproapele”. Biologia contemporană confirmă unitatea incontestabilă a oamenilor între ei, dar și a oamenilor cu natura: „cunoaștem deja că toți oamenii, independent de rasă și sex, sunt identici în proporție de 99,9%”¹⁴⁵. Aceste date analizate empiric ne arată că diferențele dintre oamenii din întreaga lume se limitează la o miime a genotipului lor. Având atât de multe în comun ar fi trebuit ca relațiile dintre oameni să fie foarte armonioase, dar totuși privind în jur, vedem că prietenia adevărată este foarte rară.”¹⁴⁵

Ceea ce se poate vedea este că într-o lume care de mai multe ori cultivă

- sistematic
- și organic

conflictul este bine prietenia este un lucru care ajunge să ne facă să fim mai fericiți. Toți cei care au prieteni pot să simtă fericirea pe care ea o aduce în viața noastră.

Că prietenia ne face fericiți ne-o spune tocmai bucuria comuniunii pe care o aduce în sufletele noastre.

În cultura populară pop sau rock se poate vedea că sunt mai multe cântece care cu toate elogiază prietenia.

Unele dintre aceste cântece trebuie să știm că sunt

- bune,
- ziditoare,
- folositoare
- și motivaționale.

Când auzim un cântec bun despre prietenie adevărul este că ne place. Ne place fiindcă el cântă de fapt una dintre nevoile existențiale ale sufletului uman: nevoie de prieteni și prietenie.

Tot gânditorul Alin Gabi Nica spunea: “prietenia este o virtute de mare preț, de aceea trebuie cultivată și crescută prin ascultarea cuvintelor din Sfânta Scriptură. Atât în Vechiul Testament cât și în Noul Testament, găsim multe temeuri biblice care ne arată cât este de prețioasă este această formă de manifestare interumană.

Astfel, înțeleptul Solomon spunea: „Prietenul adevărat iubește oricând și în nenorocire ajunge ca un frate” (Prov. 17,17) sau: „Rănila făcute de un prieten dovedesc credințioșia lui” (Prov. 27,6) iar mai departe găsim: „Cum înveșelește untdelemnul și tămâia inima, așa de dulci sunt sfaturile pline de dragoste ale unui prieten” (Prov. 27,9). Ni se măsoară cu aceeași măsură cu care măsurăm noi, căci „ce seamănă omul aceea va secera” (Gal. 6,7). Încrederea reciprocă este prima necesitate pentru a-ți crea prieteni, iar credințioșia este condiția principală pentru păstrarea lor. Cel mai bun mijloc de întreținere al prieteniei este aplicarea regulii de aur: „Tot ce voiți să vă facă vouă oamenii faceți-le și voi la fel” (Mat. 7,12).”¹⁴⁶

În sens existențial trebuie să știm că prietenia implică cu sine *reciprocitate*. Nu se poate ca într-o prietenia adevărată cineva numai să ofere fără ca celălalt să primească. Acest lucru nu este posibil și nu are cum să fie adevărat. Există o categorie de persoane care cred că loc li se cuvine totul și în acest sens ei sunt unii care cred că prietenii lor sunt un bun de care dispun după bunul lor plac. Să fie lucrurile chiar așa? Adevărul este că nu.

Prietenia trebuie să fie una reciprocă și să știm că pe cât dăm pe atât trebuie să și primim. Evident că sunt și mulți care abuzează de prietenii fiindcă sunt unii care trebuie să știm că în cele din urmă vor ajunge singuri și nu îi va mai lua nimeni în considerare.

Iată ce spunea Sfântul Ioan Gură de Aur despre prietenie: „... nu ne întărim cu dragostea cea după Dumnezeu,

¹⁴⁵https://fto.ro/altarul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/07/2015_2_18.-Nica-197-208.pdf (accesat pe 09.04.2026).

¹⁴⁶https://fto.ro/altarul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/07/2015_2_18.-Nica-197-208.pdf (accesat pe 09.04.2026).

ci căutăm alte pricini de prietenie: unii neamurile, alții obișnuința, alții tovarășii de slujbă, alții vecinii; orice altă pricină, afară de credința în Dumnezeu; și ar trebui ca numai credința în Dumnezeu să lege pe prieteni. Lucrurile însă se petrec cu totul dimpotrivă; suntem prieteni cu iudeii și cu păgânii, și nu suntem prieteni cu fiii Bisericii.”¹⁴⁷

Prietenia este o nevoie existențială a vieții omului fiindcă omul este făcut după chipul iubirii lui Dumnezeu. Nu ai cum să îți manifesti sub o formă sau alta iubirea dacă nu știi să îți faci prieteni. Trebuie să știm acest lucru în zilele noastre când sunt mulți care cred în prietenii

- false,
- ciudate,
- mincinoase
- și trunchiate.

Prietenia adevărată se poate spune că este un lucru moral. Fiindcă trebuie să știm că și infractorii și cei certați cu legea consideră că au prietenii și sunt mari prietenii. Acestea trebuie să știm că sunt mai multe caricaturi ale adevăratei prietenii.

Iată ce spunea tot Sfântul Ioan Gură de Aur despre prietenii false: „nu ține, dar, lângă tine prieteni care sunt dascălii pagubei tale! Nu ține lângă tine prieteni care îndrăgesc mai mult masa ta decât prietenia ta! Că toți aceștia termină și cu prietenia odată ce au terminat masa și petrecerea; ceilalți însă, prietenii de dragul virtuții, rămân veșnic lângă tine, îndură alături de tine toate durerile și toate necazurile tale. Prietenii de masă și de beții, neamul paraziților, de multe ori se răzbună pe tine și-ți fac nume prost.”¹⁴⁸

Deși nu pare ceea ce ne spun texte sfinte ale Bisericii Creștin Ortodoxe este că prietenia este un lucru care se continuă și în viața de apoi. De ce? Fiindcă acolo ne spun sfinții părinți ne vom întâlni cu prietenii noștri de aici de pe pământ. Sunt mai multe

- vedenii
- și descoperiri

creștin ortodoxe care ne spune că în viața de apoi au putut să fie văzuți prietenii de aici de pe pământ.

În sens creștin ortodox este bine să știm că nu avem cum să ne gândim la sfinții îngeri din cer decât numai ca niște ființe ale prieteniei. Sfinții îngeri s-a spus de mai multe ori că sunt prietenii noștri din cer. În acest sens atunci când ajungem să cultivăm prietenia în lumea noastră se poate spune că facem un lucru cu adevărat îngeresc fiindcă este bine să știm că demonii sunt unii care tot ceea ce fac este să răspândească haosul dușmăniei în lumea noastră. Sunt mai mulți teologi care susțin că în nici un fel nu trebuie să credem că demonii sunt ființe care sunt prietene unul cu altul sau mai bine spus că se dușmănesc. Aceasta fiindcă trebuie să știm că demonii sunt ființe care se urăsc unii pe alții și cooperează numai atunci când fac răul. După unii părinți duhovnicești prietenia este total absentă din iad unde demonii mai mari îi torturează și îi chinuie pe demonii mici.

Tot Sfântul Ioan Gură de Aur spunea despre prietenie: „cunosc mulți oameni vrednici care au căpătat o faimă proastă, făcută tocmai de prietenii lor de chefuri și beții; au spus despre dânșii că sunt niște șarlatani, niște desfrânați care strică casele altora, niște corupători de copii. Și lumea le dă crezare, crede că trăiesc cu copiii, odată ce nu se ocupă cu nimic și-și irosesc viața fără rost.”¹⁴⁹

Doi funcționari publici discutau într-o zi.

- Știi ce?
- Ce?
- Mi-am dat seama de un lucru.
- Ce lucru?
- Deși lucrez zilnic cu zeci de oameni nu am mulți prieteni.
- Cum se poate?
- Uita așa.
- Totuși eu sunt prietenul tău.
- Da.
- Vrei mai mulți prieteni?

¹⁴⁷ Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, omilia LIX, V, în col. „PSB”, vol. 23, p. 692.

¹⁴⁸ Idem.

¹⁴⁹ Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, omilia LIX, V, în col. „PSB”, vol. 23, p. 565.

- De ce nu?
- Este bine.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă prietenia este un lucru plăcut lui Dumnezeu.
- De unde știi?
- Toată Biblia o spune.
- Așa este.
- Dar evident că se poate spune că prietenia este o nevoie existențială a omului.
- De ce?
- Fiindcă trebuie să știi că sunt și prietenii între persoane de alte religii.
- Știi ce?
- Ce?
- Ei sunt prieteni fără să fie conștineți că prietenia vine de la Dumnezeu iubirii.
- De la Domnul Hristos?
- Da.
- Așa este.
- Este ca și cum ai crede că tu ești autorul la cine știe ce mare capodoperă.
- Dar în realitate nu ești?
- Da.
- Așa este.
- Știi ce?
- Ce?
- Am auzit această vorbă că sfinții sunt prietenii lui Dumnezeu.
- Sunt prietenii intimi ai lui Dumnezeu.
- De ce?
- Fiindcă orice creștin ortodox autentic este un adevărat prieten al lui Dumnezeu.
- Da?
- Da.
- Nu știam.
- Știi ce?
- Ce?
- De multe ori prietenii sunt adevărați se demonstrează în împrejurări dificile.
- Cum?
- O să îți spun.
- Te ascult.
- Un zidar se coborî într-o fântână adâncă spre a repara ceva la fund.
- Și?
- Când ieși afară, se uită iarăși lung și scrutător la cer și zise cu mirare.
- Ce?
- „Ah, cu cât mai frumos am văzut cerul din adâncimea fântânei. Era limpede și albastru și presărat cu stele lucitoare. Acum însă nu le mai văd.”
- Și care este morala?
- Așa și unora dintre noi ne apar stelele făgăduinței dumnezeiești în adâncimea întunecoasă a suferinței, pe care nu le vedem în viața de toate zilele.¹⁵⁰
- Ce frumos.
- Îți place?
- Da.

¹⁵⁰ Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

- Așa este și cu prietenia adevărată.
- Adică?
- Un prieten adevărat nu stă cu tine numai când ești bine.
- Ci și când ești rău?
- Da.
- Așa este.
- Pentru aceasta trebuie să fim totuși atenți la ce prieteni ne facem.
- De ce?
- Fiindcă sunt unii care cred că pot să își facă prieteni și din cei rău famați.
- Fără să fie afectați?
- Da.
- Da sunt unii care când vine vorba de prietenie fac pe eroii.
- Din nefericire.
- Ce părere ai de anturaj?
- Sunt rare cazurile în care nu te influențează.
- Mai ale tinerii sunt unii care sunt influențați de el.
- Așa se pare.
- Dar la fel și adulții.
- Deci trebuie să fim atenți la anturaj?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă sunt unii care profită de această “beție a prieteniei” pentru a te atrage de partea răului.
- Am auzit de astfel de cazuri.
- Din nefericire.
- Deci tu spui că prietenia are și ea riscurile ei?
- Da.
- Mai ales dacă cineva se face prieten cu tine pentru a profita de pe tine?
- Da.
- Așa cred și eu.
- Mă bucur că suntem de acord.
- Și eu.

Că prietenii adevărați de multe ori ne mustră pentru greșelile pe care le facem ne-o spunea tot Sfântul Ioan Gură de Aur: „că și eu îl iubesc pe cel ce mă iubește, iar când mă mustră și mă hulește pentru îndreptarea unei greșeli, atunci mai mult îmi pare că mă iubește, că cel ce laudă pe prietenul său de ar face ori rău ori bine, acela nu este prieten adevărat, ci înșelător și fățarnic; când laudă cineva pe cel ce face lucruri bune sau îl mustră pe cel ce face cele rele, și-l mustră în taină, adică să fie numai ei amândoi, atunci este lucru de prieten credincios și iubit; și când mă laudă vreun vrăjmaș al meu, nici nu primesc, iar pe prieten când mă ceartă, îl iubesc și dragi îmi sunt rănilor lui, precum zice cuvântul filosofic. Mai credincioase sunt rănilor prietenului, decât sărutarea cea de bună voie a vrăjmașului, pentru că vrăjmașul, ori cu dreptate ori cu strâmbătate de ocărăște și mustră pe om, nu spre folosul lui o face, ci ca să-i facă rușine.”¹⁵¹

CONCLUZIE

Cartea noastră este una care și-a propus să facă conștienți pe cât mai mulți creștini ortodocși că creștinismul ortodox este *o religie a prieteniei*. Aceasta fiindcă mesajul Mântuitorului Iisus fiind unul al iubirii și chiar al iubirii de vrăjmași ei bine iubirea și-a găsit din cele mai vechi vremuri o formă de exprimare în prietenie. Am găsit de cuviință să scriem o carte despre prietenie fiindcă sunt destui de mulți agenți ai

- dușmăniei,

¹⁵¹ Theodosie Athanasie, *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, traducere de diacon Gheorghe Băbuș, Oradea, Editura „Pelerinul Român”, 1994, p. 62.

- urii,
- vrajbei
- și al dezbinării

care din nefericire ajunge uneori la cote globale.

A fost gânditorul Samuel Phillips Huntington¹⁵² care spunea că în lumea noastră *ciocnirea civilizațiilor* este inevitabilă. Această ciocnire de cele mai multe ori sfârșește în

- război,
- crimă
- și violență.

De ce? Fiindcă oamenii nu prea au capacitatea să îi accepte și pe semenii lor care gândesc sau acționează într-un mod diferit.

Ceea ce se poate vedea este că în zilele noastre este de mai multe ori promovată o prietenie negativă a celor care sunt certați cu legea și a celor care sunt puși pe fapte rele. Aceasta trebuie să știm că este o pseudo-prietenie și nu este o prietenie adevărată.

Prietenia adevărată este una care trebuie să știm că are un profund fior religios. Aceasta fiindcă ajungem să ne iubim prietenii noștri și să îi vedem ca persoane providențiale rânduite de Dumnezeu în viața noastră. „Sfinții Părinți ai Bisericii sunt din ce în ce mai des invocați ca argument în disputele noastre uzuale. Când vrem să întărim o idee, eliberăm pe dată un pasaj, un citat, o situație hagiografică pentru a ne sprijini argumentul cât mai vârtos. Aducându-i de mână lângă tine pe Sfântul Nicolae, pe Sfântul Ioan Gură de Aur, pe Sfântul Isaac Sirul sau pe Sfântul Antonie cel Mare deja parcă vântul îți suflă în pânze, ieșind din bancurile de nisip ale contrazicerilor sterile. Începi să te îndreptățești, să prinzi curaj, să răstorni situația de moment. Ajutorul e evident! Și asta pentru că deprinderile noastre duhovnicești nu prea admit contrazicerea sfinților. Dar cum rămâne cu contrafacerea deliberată sau răstălmăcirea citatelor lor?”¹⁵³

Duhul sfinților părinți creștin ortodocși este unul care ne face să vedem în semenii noștri pe care nu îi cunoaștem potențiali prieteni și nu potențiali dușmani după cum de mai multe ori cultura violentă din zilele noastre ne face să ne gândim și să acționăm.

Această carte și-a propus să fie o meditație pe o temă la care mai puțini dintre noi ne-am gândit: ce ar fi lumea noastră fără prietenie? Ar fi o lume

- deprimantă
- și tristă

în care ne-am urî și dușmăanii unii pe alții din te miri ce motiv.

Ceea ce trebuie să știm este că dacă este să găsim *o filosofie a prieteniei* nu o vom găsi în ideile influencerilor de pe internet ci mai mult în paginile Bibliei și ale scrierilor sfinților părinți. „S-a umplut Rețeaua cu teologi de ocazie, oameni cu un oarecare ritual religios, dar cu râvnă solidă de a-i convinge pe ceilalți de adevărurile lor și, mai mult, de a avea dreptate în orice situație, cu orice preț. În plus, acești avocați din oficiu ai „cauzei” devin iritați, chiar nervoși la auzul unor contraargumente de bun simț. Însăși mai mult: sunt adevărate aide memoire-uri ale unor (presupuse) gafe, afirmații mai abrupte sau chiar eșecuri ideatice ale altora. Țin evidența, cu alte cuvinte, greșiților lor și ai altora, stau cu condicuța în mână la vânatoare de păcate și căderi ca securistul scării de bloc de pe vremuri. Că există o poliție religioasă pe rețelele de socializare, constituită ad-hoc, asta nu mai e o noutate pentru nimeni. Există „ucenici” hiperactivi ai unor duhovnici („mari” ori „mici”), ai unor guru de inspirație mesianică, ai unor promotori ai Apocalipsei iminente care fac un strașnic tăraș cotidian, dezlănțuiți verbal împotriva păcatului și a păcătoșilor. Mici Savonarola de provincie, însă mari conștiințe (neînțelese încă) ale epocii lor, această rutină de vociferanți ai „duhului” încurcă apele în loc să le limpezească. Dar, surpriză, când le verifici profilul pe Facebook, să zicem, constăți că nu există nici un fel de informații despre ei, despre studii, familie, locul de baștină etc. Mai mult, vezi că au doar câțiva urmăritori și o mână de prieteni virtuali - tot fără profil, la rându-le. Zgomotul (și tupeul) însă este ca al unor adevărați influenceri, cu zeci și sute de mii de urmăritori!”¹⁵⁴

¹⁵² A se vedea Samuel Phillips Huntington, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale* (Editura Litera, 2018).

¹⁵³ <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/prietenia-reala-a-sfintilor-183999.html> (accesat pe 29.09.2025).

¹⁵⁴ Idem.

Sunt mai multe filosofii religioase în zilele noastre – mai ales acele de tip New Age – care ne spun că în cele din urmă în numele prieteniei trebuie să fim prieteni cu oameni din toate religiile și confesiunile creștine. Aceasta fiindcă ne spun ei că așa este după bunul simț. Ceea ce trebuie să știm este că nu ne obligă nimeni să fim prieten cu cineva care nu are concepții ortodoxe despre viață. De ce? Fiindcă este bine să știm că prietenia pentru a fi

- autentică,
- veritabilă
- și originală

trebuie să fie făcut din libertate.¹⁵⁵

Trebuie să ne dăm seama că sunt mai multe prietenii care din nefericire sunt false. Cu toții am avut gustul lor amar. Am ajuns să ne legăm prietenește de cineva pentru ca mai apoi să ne dăm seama că acea persoană de fapt avea cu totul alte intenții decât unele prietenești cu noi.

Gustul amar al prieteniiilor false nu trebuie să ne aducă în stadiul de a nu mai crede în

- valoarea,
- puterea
- și frumusețea

prieteniei.

Sunt prietenii în lumea noastră care încep în copilărie și se termină odată cu moartea. Aceasta fiindcă după cum am spus *prietenia este o nevoie existențială a omului*. Un om fără prieteni nu este departe de a fi într-o stare demonică. Totuși sunt și oameni care sunt mai puțin sociali și care cu mare greutate își fac prieteni.

Mai nou mai ales adolescenții și tinerii consideră că cu cât au mai mulți prieteni pe rețelele sociale cu atât ești mai popular. Ceea ce ne demonstrează experiența este că prieteniiile de pe rețelele sociale sunt unele false. Ajungem să credem că o persoană de altă parte a globului ne este un prieten autentic. Este de o minciună. Un prieten pe care nu l-ai văzut față către față niciodată în viață și doar discutăm cu el pe o rețea socială nu are cum să ne fie prieten.

„De unde dezordinea asta sufletească teribilă, de unde lipsa de măsură, de educație? Din orgoliu nemângâiat, din frustrare, din teribilism duhovnicesc? Sau din pură zăpăceală axiologică, din ratarea vocației adevărate sau din dispreț „creștinesc” pentru cei care gândesc altfel? Greu de spus, însă rețelele sociale scot la iveală o adevărată magmă de neîmpliniri personale, de frustrări neostoite, de dorință de a ieși în față. Adică exact ceea ce Sfinții Părinți au evitat, cu disperare! Sporovăiala, bârfa, acuzele și ura exprimată public au fost puse la index de locatarii Cerului, chiar cu prețul vieții lor pământ-țești. Așadar, exemplele de bune practici duhovnicești abundă. Numai că ele sunt întoarse pe dos, din tastatură, de dragul „dreptății personale”...”¹⁵⁶

Rețelele sociale au ajuns să îi facă pe tinerii noștri să creadă că *prietenia se cumpără la kilogram*. Acest lucru nu este deloc adevărat. Ceea ce trebuie să știm este că prietenia presupune

- vedere față către față
- și un dialog sincer.

Dacă aceste lucruri nu există în nici un caz nu se poate vorbi despre prietenie.

Evident că este în interesul acestei cărți să promoveze prietenia creștin ortodoxă după cum a fost definită de Iisus: să îți iubești semenul ca pe tine însuși. Pe cine să iubești ca pe tine însuși dacă nu pe prietenul tău?

În această carte am vorbit despre faptul că sunt mai multe prietenii în istoria creștin ortodoxă care ne pot sta ca model:

- prietenia dintre sfinții Petru și Pavel,
- prietenia dintre sfinții trei ierarhi: Grigorie, Ioan și Vasile,
- prietenia dintre Sfântul Ambrozio și Fericitul Augustin,
- prietenia dintre Sfântul Ilie Cleopa și Sfântul Paisie de la Sihla etc.

Toate aceste prietenii sunt unele care evident că ne pot motiva și ne pot învăța mai multe lucruri despre ce se cuvine și ce nu se cuvine să facem în prieteniiile noastre. „Sfinții Ortodoxiei au excelat prin asumarea propriilor lor păcate, prin delicatețe (exceptând „certările” publice aplicate unor heghemoni monstruoși), prin empatie, prin încrederea nedezipită de Mântuitorul și prin convingerea fermă că Pronia este cea care lucrează în lume. Fără a fi

¹⁵⁵ A se vedea Radu Teodorescu, *Libertatea: un vechi ideal creștin ortodox în lumea de azi* (Cugir, 2019).

¹⁵⁶ <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/prietenia-reala-a-sfintilor-183999.html> (accesat pe 29.09.2025).

fataliști, munceau în bezna sinelui propriu până la epuizare, așteptând raza de lumină. Sperau, iubeau, credeau! Câți dintre noi avem la purtător, în mod real, acest buchet de virtuți? Sau măcar două din ele? Sau poate doar una...?”¹⁵⁷

Am vorbit aici că sunt mai multe prietenii celebre în istorie cum au fost cele dintre scriitori, artiști sau oameni de cultură. Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că prietenia de mai multe ori poate să apară între oameni cu preocupări și talente diferite fiindcă după cum am spus trebuie să ne dăm seama că

- dialogul,
- conversația
- și discuția

poate să apară și între persoane care nu au aceeași profesie cu noi.¹⁵⁸

Iată ce spunea despre prietenie patriarhul Daniel Ciubotea: „prietenia este, încă din antichitatea greco-romană, o virtute mult prețuită și lăudată de Platon, Aristotel, Plutarh, Seneca, Cicero ș.a. Aceasta presupune relații între două sau mai multe persoane, bazate pe reciprocitate, deschidere și egalitate¹. În prietenie se exprimă și se cultivă relații de deschidere (dialog), încredere, recunoaștere a valorilor, fidelitate și susținere reciprocă.

În Vechiul Testament, Cartea Înțelepciunea lui Isus Sirah (6, 14-16) precizează: „Prietenul credincios este acoperământ tare; și cel ce l-a aflat pe el aflat-a comoară. Cu prietenul credincios nimic nu se poate asemăna și nu este măsură a bunătații lui. Prietenul credincios este leacul vieții și cei ce se tem de Domnul îl vor afla pe el”. Așadar, textul acesta arată clar că numai cei ce se tem de Dumnezeu sunt capabili de adevărată prietenie și numai aceia sunt prieteni cu adevărat.”¹⁵⁹

Ceea ce ne spune experiența concretă a vieții este că nu avem cum să avem parte de prietenie dacă tot ceea ce

- am sădit,
- am presărat
- și am cultivat

în jurul nostru a fost dușmănia.

Nu ai cum să culegi mere din spini. Din nefericire sunt mai multe cazuri de mari persoane care sunt înșelate care se poate spune că au ajuns să creadă că deși răspândesc în jurul lor

- ură,
- ceartă
- și dezbinare

ei bine vor primii în schimb pace și înțelegere.

Tot despre prietenie patriarhul Daniel Ciubotea spunea: „de asemenea, Cartea Pildelor laudă prietenia adevărată astfel: „Prietenul iubește în orice vreme, iar în nenorocire el este ca un frate” (Pilde 17, 17). Aceeași carte avertizează, însă, că „sunt prieteni aducători de nenorocire, dar este și câte un prieten mai apropiat decât un frate” (Pilde 18, 24).

În mod deosebit, Sfânta Scriptură scoate în evidență prietenia lui Dumnezeu cu Avraam, numit prieten sau iubit al lui Dumnezeu (cf. Isaia 41, 8 și Iacov 2, 23) și „Părinte al multor popoare” (cf. Facere 17, 4-6). Dumnezeu îl cheamă pe Avraam la misiune sfântă, mai precis, îi cere să părăsească țara sa natală (Urul Caldeii) și să meargă într-o țară îndepărtată, necunoscută lui (Canaan), pe care Dumnezeu o va da lui moștenire (cf. Facere 12, 1). Prin credință smerită, Avraam răspunde chemării lui Dumnezeu.”¹⁶⁰

Se spune că doi soldați discutau într-o zi.

- Știi ce?
- Ce?
- Meseria noastră nu prea este compatibilă cu prietenia.
- De ce?
- Este greu de spus că pe câmpul de luptă ai prieteni.

¹⁵⁷ <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/prietenia-reala-a-sfintilor-183999.html> (accesat pe 29.09.2025).

¹⁵⁸ A se vedea Radu Teodorescu, *Profesionismul dubovnicesc ca virtute morală practică* (Cugir, 2022).

¹⁵⁹ Patriarhul Daniel Ciubotea, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/mesaje-si-cuvantari/prietenia-lui-dumnezeu-cu-oamenii-este-inceputul-fericirii-vesnice-183377.html> (accesat pe 29.09.2025).

¹⁶⁰ Patriarhul Daniel Ciubotea, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/mesaje-si-cuvantari/prietenia-lui-dumnezeu-cu-oamenii-este-inceputul-fericirii-vesnice-183377.html> (accesat pe 29.09.2025).

- Uiți un lucru.
- Care?
- Oamenii se pot înrăii.
- Știu asta.
- Și atunci ce să faci?
- Trebuie să iei atitudine.
- Știi de ce?
- Nu.
- Fiindcă dacă nu răutatea va ajunge să te contamineze și pe tine.
- Este răutatea un lucru contagios?
- Da.
- De ce?
- Tu te-ai uitat la adolescenți?
- Da.
- Sunt copii cuminți.
- Așa este.
- Ajung să intre într-un anturaj stricat.
- Și?
- Automat se strică și eu.
- Am mai văzut acest lucru.
- Este o realitate.
- Ai dreptate.
- Și mai este ceva.
- Ce?
- Trebuie să știi că în momentele grele ale vieții Iisus nu te părăsește.
- Nu?
- Nu.
- Cum?
- Iisus este mistic cu cei toți care suferă.
- De ce?
- Fiindcă pe cruce și El a suferit.
- Așa este.
- O să îți spun o poveste în acest sens.
- Te rog.
- În campania din 1916 în Dobrogea pe lângă multele lipsuri ce le îndurau soldații, se ivi și o boală, care îi decima.
- Vai de mine.
- Soldații răbdaui, fără cuvânt de protestare, ba își ziceau.
- Ce?
- Dumnezeu ne trimite atâtea nenorociri, și cu drept cuvânt multe sunt păcatele noastre!
- Se poate.
- Un soldat care primise mai multe răni mortale, nu încetă de a se ruga din cartea sa de rugăciuni și când preotul se apropie de dânsul și-l întrebă, că ce-l mângăie, acesta îi răspunse.
- Ce?
- „Mă aseamăn cu Acela care a suferit atâtea pentru noi și pentru mine; mă bucur că nu peste mult se va îndura să mă cheme la El în împărăția Tatălui ceresc.”¹⁶¹
- Ce frumos.
- Așa este.
- Mă bucur să știu că sunt și astfel de oameni

¹⁶¹Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

- Sunt.
- Din fericire.
- Da.
- Este bine să știm că prietenia este un lucru care ne face să pregustăm cumva din rai.
- De ce?
- Fiindcă în rai este un loc al prieteniei absolute.
- Chiar?
- Da.
- Este logic.
- Singur că este.
- Am auzit că îngerii și sfinții sunt prietenii noștri.
- Așa este.
- Și crezi că ne pot ajuta?
- Da.
- Cum?
- Mijlocesc la Dumnezeu pentru noi.
- Bine de știut.
- Așa este.
- Știi ce?
- Ce?
- De multe ori la o vârstă avem prieteni pentru ca o altă vârstă să avem alți prieteni.
- Se poate întâmpla.
- Nu este păcat să renunțăm la acei prieteni?
- Știi ce?
- Ce?
- În suflet nu vei renunța niciodată la o prietenie adevărată.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă prietenia este ceva nemuritor.
- De ce?
- Fiindcă vine din rai.
- Așa este.

Despre faptul că trebuie să vedem în Hristos un prieten patriarhul Daniel Ciubotea spunea: „tinerii sunt binecuvântare și bucurie pentru familie, Biserică și popor. De aceea, Biserica este chemată să transmită tinerilor iubirea lui Hristos pentru copii și tineri și să-i ajute să devină prieteni ai lui Hristos și prieteni ai tuturor oamenilor, copii, tineri, adulți și vârstnici, care au nevoie de prezența și acțiunea tinerilor credincioși și prietenoși, rugători și ajutători.

Prietenia tinerilor ortodocși cu Domnul Iisus Hristos se cultivă, în primul rând, prin rugăciune personală și comunitară, prin participarea la Sfânta Liturghie și la alte slujbe ale Bisericii, deoarece, așa cum spune Sfântul Isaac Sirul, „dragostea curată se naște din rugăciune”. Mai precis, prin rugăciune, sufletul creștinului se umple de iubirea smerită și milostivă a lui Hristos, iar mâinile creștinului rugător pot deveni „mâinile iubirii -milostive a lui Hristos” arătată oamenilor aflați în nevoi spirituale și materiale.”¹⁶²

Ceea ce mai puțin dintre noi știm este că la temelia societății noastre stă familia. Ori mai toți cei care au întemeiat familii trebuie să știm că au început prin a fi prieteni. Când adolescenții încep să se iubească ei își spun prieten sau prietenă. Totuși căsătoria este o taină mai mare decât o simplă prietenie dar se bazează pe prietenie.

¹⁶² Patriarhul Daniel Ciubotea, Ziarul Lumina <https://ziarulumina.ro/actualitate-religioasa/mesaje-si-cuvantari/prietenia-lui-dumnezeu-cu-oamenii-este-inceputul-fericirii-vesnice-183377.html> (accesat pe 29.09.2025).

Am vorbit în această carte despre faptul că contextul relațiilor globale din zilele noastre este unul foarte încordat. Vedem și auzim la știri de mai multe conflicte militare și armate care fac multe victime. Ceea ce este clar este că la dușmănia din lume există

- un leac,
- o vindecare,
- și o soluție.

Este vorba de cultivarea prieteniei creștin ortodoxe. Dacă voim să Îl facem fericit pe Dumnezeu ei bine trebuie să cultivăm în lume cât mai multe prietenii. Acesta fiindcă dușmănia este evident că nu vine de la Dumnezeu ci de la diavolul.¹⁶³

La fel de bine trebuie să știm că și filantropia este tot o formă de prietenie. Iată ce spunea în acest sens patriarhul Daniel Ciubotea: „Numeroasele activități desfășurate până acum de tinerii ortodocși arată că ei cunosc și trăiesc în mare măsură legătura sfântă care există între Liturghie și filantropie, între rugăciune și acțiune creștină, deoarece, așa cum spunea părintele Stăniloae, „Sfintele Taine ale Bisericii sunt multipla dăruire a lui Hristos către oameni”.

Iar Sfântul Ioan Gură de Aur ne îndeamnă să vedem prezența tainică a lui Hristos în aproapele nostru suferind, sărac sau bolnav, trist sau descurajat, și să îi răspundem cu iubire smerită și milostivă, aceasta fiind singurul criteriu al judecății sau evaluării finale a vieții omului pe pământ (cf. Matei 25, 31-46).”¹⁶⁴

Între lume a

- ostilității,
- a dușmăniei
- și a răzbunării

ei bine se poate spune că prietenia creștin ortodoxă merge împotriva curentului. De ce? Fiindcă în lumea scandalurilor mondene se poate vedea că dușmănia de multe ori este cultivată sistematic. Legile lumii interlope sunt unele care în nici un caz nu se bazează pe prietenie sau cel puțin pe o prietenie în sensul creștin ortodox al termenului.

Într-o lume a

- ostilității
- și agresivității

ei bine prietenia creștin ortodoxă vine cu o altă dinamică. Este o vorba de o dinamică ziditoare care poate face din lumea noastră un loc mai frumos. Sfinții părinți ne asigură că prietenii adevărate din această viață vor continua în viața de apoi. Aceasta dacă credem cu adevărat în Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

¹⁶³ A se vedea Denis de Rougement, *Partea diavolului* (București, 1994).

¹⁶⁴ Patriarhul Daniel Ciubotea, Ziarul Lumina <https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/mesaje-si-cuvantari/prietenia-lui-dumnezeu-cu-oamenii-este-inceputul-fericirii-vesnice-183377.html> (accesat pe 29.09.2025).